LETO XV., ŠTEV. 16.

SLOVENSKI Poročevalec

LJUBLJANA, SREDA, 20. JANUARJA 1954

Prva izdaja

Cena 10 din

Izdaja časopisno-založniško podjetje SZDL »Naš tisk« / Direktor: Rudi Janhuba / Odgovorni urednik: Sergej Vošnjak / Tiska tiskarna »Slov. poročevalca« / Uredništvo: Ljubljana, Tomšičeva ulica 5, telefon 23-522 do 23-526 / Uprava: Ljubljana, Tomšičeva 5/II., telefon 23-522 do 23-526 / Oglasni oddelek: Ljubljana, Kardeljeva ulica 6, telefon 21-896, za ljubljanske naročnike 20-463, za zunanje 21-832 / Poštni predal 29 / Tekoči račun Narodne banke 601-T-163 / Mesečna naročnina 200 din

Jutri poteče trideset let od smrti velikega revolucionarja in ideologa delavskega razreda Vladimira Iljiča-Lenina iniciatorja in voditelja prve socialistične revolucije.

NOVA ITALIJANSKA VLADA

Monarhisti spremenili svoje stališče do vlade

Program nove vlade bo v torek objavljen parlamentu, ki bo glasoval o zaupnici novi vladi – Londonski časopisi o novi italijanski vladi

Rim, 19. jan. (Reuter). Novi italijanski premier Fanfani in člani njegove vlade bodo danes prisegli pred predsednikom republike. Nova vlada bo imela nocoj svojo prvo sejo, na kateri bodo, kakor je bilo rečeno, izvolili državne podtajnike. Premier Fanfani bo, kakor se je izvedelo, pred parlamentom prebral program svoje vlade šele prihodnji torek ter od parlamenta zahteval zaupnico.

Rim, 19. jan. (Tanjug). Kakor je včeraj kazalo, da bo Fanfanijeva nova vlada dobila v parlamentu večino, tako je danes položaj popolnoma spremenjen. Monarhistična parlamentarna skupina na svoji nocojšnji seji ni odobrila stališča sekretarja stranke Covellija, ki je včeraj obljubil podporo Fanfaniju. Monarhistični poslanci se niso strinjali z argumenti, s katerimi so tuji predstavniki pregovarjali Covellija, da bi v cilju borbe proti antiatlantskemu vplivu kominformovcev podprl vlado. Kakor je vidno iz poročila o seji, je parlamentarna skupina monarhistov razpravljala v glavnem o notranjepolitičnem načrtu in izrazila mnenje, da Fanfanijeva vlada ne ustreza orientaciji monarhistične desnice. Stališče monarhistične večine tolmačijo kot reakcijo te skupine na Fanfanijevo akcijo proti bivši Pellovi vladi zaradi njenih zvez z monarhisti in južnoitalijanskimi latifundisti.

Covelli je na seji glasoval za podporo vladi, predsednik stranke Lauro za abstinenco, večina pa je sklenila, da se »zaradi sedaj obstoječega položaja ne more podpreti Fanfanijeve vlade«. Dejstvo, da sta se dva od voditeljev stranke izjasnila proti sklepu parlamentarne skupine, vliva krščanskim demokratom upanje, da bi se stališče monarhistov do glasovanja v parlamentu lahko še spremenilo.

Zunanji minister v Fanfanijevi vladi Attilio Piccioni je danes novinarjem pojasnil smer zunanje politike nove vlade. Dejal je, da bo vlada v zunanji politiki upoštevala popuščanje napetosti med Vzhodom in Zahodom, čeprav svoje osnovne usmeritve ne bi spremenila. Glede ratifikacije evropske obrambne skupnosti, o kateri stranke največ razpravljajo, namerava vlada to ratifikacijo povezati z rešitvijo ostalih vprašanj, ki zanimajo Italijo, v prvi vrsti pa z rešitvijo tržaškega vprašanja. Izrecno je poudaril, da odložitev ratifikacije pogodbe o evropski obrambni skupnosti ne pomeni popuščanja zahtevam kominformovske levice, temveč jo diktirajo ostala italijanska zunanjepolitična vprašanja.

Kakor menijo tuji opazovalci, gre za sprejem koncepcije nacionalistične desnice, kar je tudi razumljivo glede na to, da je bil za zunanjega ministra postavljen Piccioni.

London, 19. jan. (Tanjug) Vodilni londonski časopisi v svojih komentarjih **novi italijanski vladi ne pripisujejo dolgega življenja.** Konservativni »Daily Telegraph« piše takoj v začetku: »Težko bi prerokovali dolgo življenje italijanski vladi, ki jo je včeraj postavil signor Fanfani.« Časopis meni, da bo nova vlada celo v primeru, da bi se krščanski demokrati pobotali, obstala lahko samo, če bo imela v parlamentu oporo drugih skupin.

»Daily Telegraph« svetuje vladi dolgoročni program ekonomskih in agrarnih reform, povečanje kupne moči in druge notranje ukrepe, če se hoče izogniti nevarnosti, da bi ena izmed totalitarnih strank zmagala na prihodnjih volitvah.

Neodvisni »Times« meni, da se bo morala tudi ta vlada, kot prejšnje, verjetno opirati vsaj na naklonjenost monarhistov. Sedanja kriza, piše časopis, je prišla prav samo ekstremistom levice in desnice in ni rešila nobenega problema. Mnenja je, da je podpora centra in levice negotova in da se mora Fanfani opirati na zanesljivo oporo. Časopis zaključuje: »Italiji je danes potrebna mnogo bolj pozitivna politika, če tudi bi utegnila tvegati novo krizo«.

Delo Varnostnega sveta OZN

V letu 1953 — v osmem letu svojega obstoja — je imel Varnostni svet OZN 42 sestankov, medtem ko jih je bilo v prejšnjih letih vsega skupaj 326. Prvi sestanek Varnostnega sveta lani je bil 11. marca, zadnji pa 29. decembra.

Lani je Varnostni svet na 14 svojih sestankih obravnaval pritožbe zaradi izraelskih delovnih akcij na reki Jordanu na področju demilitarizirane cone, 10 sestankov je bilo posvečenih razpravljanju o izgredih pri vasi Kibiji, 6 sestankov pa maroškemu vprašanju. Potem so na 5 sestankih razpravljali o izvolitvi in imenovanju generalnega sekretarja OZN, na 5 sestankih o imenovanju guvernerja Svobodnega tržaškega področja, na 2 sestankih pa so razpravljali o osmem zasedanju Generalne skupščine OZN in o izvolitvi novega člana v mednarodnem sodišču.

Varnostni svet je imel prejšnje leto 5 stalnih članov kot predstavnikov Kitajske, Francije, ZSSR, Velike Britanije in ZDA ter 6 nestalnih članov, predstavnikov Čile, Kolumbije, Danske, Grčije, Libanona in Pakistana. Od začetka tega leta so med novimi nestalnimi člani Varnostnega sveta predstavniki Brazilije, Nove Zelandije in Turčije, ker je predstavnikom Čila, Grčije in Pakistana potekel mandat.

Brzojavka predsednika grške vlade Papagosa

Beograd, 19. jan. Predsednik grške vlade maršal Papagos, ki je s soprogo in v spremstvu ministra za zunanje zadeve Stefanopulosa in ministra za tisk in informacije Sifneosa na poti v Pariz potoval skozi Beograd, je poslal iz Trsta naslednjo brzojavko podpredsedniku zveznega izvršnega sveta Moši Pijadi:

»Ko zapuščam vašo lepo deželo, mi dovolite, ekscelenca, da vam izrazim prisrčno zahvalo za topli sprejem, s katerim je jugoslovanska vlada izvolila počastiti mojo soprogo in mene ob najinem potovanju skozi Beograd. — Prepričan sem, da se bodo zveze, ki združujejo naši državi, nadaljevale in utrjevale v korist naših narodov in splošnega miru.«

Pariz, 19. jan. Danes je predsednik grške vlade maršal Papagos s spremstvom prispel v Pariz. V Parizu sta maršala Papagosa sprejela in pozdravila predsednik francoske vlade Laniel in minister za zunanje zadeve Bidault, sprejel pa ga je predsednik Sveta republike Monnerville.

Zvezna skupščina sklicana za 28. januar

Na dnevnem redu skupne seje je sprejetje poslovnika, volitev predsednika republike, zveznega izvršnega sveta in stalnih skupščinskih odborov ter poročilo zveznega izvršnega sveta

Beograd, 19. jan. (Tanjug). — Zvezna skupščina se bo sestala 28. januarja. Na skupni seji bo najprvo sprejela poslovnik, nato pa bodo volitve predsednika republike in volitve zveznega izvršnega sveta. Skupščini bo predloženo tudi poročilo o delu zveznega izvršnega sveta, ki bo, kakor se je izvedlo, obsegalo vprašanja notranje in zunanje politike v preteklem letu ter obravnavalo probleme v naši družbeni in državni graditvi pred sprejetjem ustavnega zakona.

Na dnevnem redu skupne seje bo tudi ostavka, ki jo je podal Milovan Djilas na položaj predsednika skupščine.

Volitve predsednika republike in zveznega izvršnega sveta ter stalnih odborov zvezne ljudske skupščine se bodo vršile po poslovniku, ki bo pred tem sprejet.

Na ločenih sejah bosta oba doma sprejela svoje poslovnike in v smislu določb teh poslovnikov izvolila stalne odbore.

Sožalje načelnika generalnega štaba JLA

Beograd, 19. jan. (Tanjug). — Generalni polkovnik Peko Dapčević, načelnik generalnega štaba JLA, je poslal načelniku glavn. generalnega štaba Turčije g. Nuriju Jamotu naslednjo brzojavko: »Prosim vas, da sprejmete ob smrti generala Sukrija Kanatlija moje iskreno sožalje.«

Koncert avstrijskih in jugoslovanskih glasbenikov

Beograd, 19. januarja. — Med predstavniki jugoslovanskih in avstrijskih skladateljev je bilo danes sklenjeno, da bodo 7., 8. in 9. marca letos hkrati trije koncerti avstrijske klasične in sodobne glasbe v Beogradu, Zagrebu in Ljubljani. Poleg jugoslovanskih simfoničnih orkestrov bodo sodelovali na koncertih tudi trije znani dunajski dirigenti ter instrumentalni in vokalni solisti. Hkrati bodo odprte tudi razstave, na katerih bodo razstavljeni poleg številnih glasbenih publikacij največjih dunajskih založb tudi rokopisi Mozarta, Hajdna in Schuberta.

Na Dunaju, v Grazu in Bregenzu pa bodo jugoslovanski umetniki izvajali jugoslovansko glasbo s sodelovanjem avstrijskih orkestrov. Jugoslovanski glasbeniki bodo prav tako v omenjenih treh avstrijskih mestih odprli razstave jugoslovanske glasbe. Vsi koncerti bodo posneti na magnetofonski trak in jih bodo prenašale radijske postaje obeh držav. Po zaključenih razstavah bo material z razstav podarjen glasbenim akademijam mest, v katerih bodo izvajani koncerti. Istočasno bodo predstavniki zavodov za zaščito avtorskih pravic Jugoslavije in Avstrije podpisali pogodbo o zaščiti jugoslovanskih oziroma avstrijskih skladateljev in njihovih del, ki bodo izvajana v Jugoslaviji oziroma Avstriji.

Nesreča ekspresnega vlaka v Zagrebu

Lokomotiva ekspresnega vlaka skočila s tira – Strojevodja in kurjač edini žrtvi nesreče

Zagreb, 19. jan. Ko je odpravnik vlakov na železniški postaji Zagreb zahodni kolodvor sinoči ob 23.13 uri pripravil prehod ekspresnega vlaka TB (Tauernekspress), ki vozi iz Ostenda preko Münchna, Ljubljane in Zagreba proti Beogradu ni mogel slutiti, da se bo dve minuti kasneje zgodila velika nesreča. Ob 23.15 uri so uslužbenci slišali 500 m od zahodnega zagrebškega kolodvora blizu totovarne »Frank« močan pok, piskanje lokomotive in nekaj obupnih krikov. Ko so pritekli na mesto nesreče, je bila katastrofa že mimo. Lokomotiva ekspresnega vlaka št. 06030 je ležala prevrnjena na tračnicah, dočim je ostala garnitura vlaka stala normalno na tračnicah, le trije vagoni so bili nekoliko nagnjeni. To je bila sreča v nesreči. Vagoni se niso prevrnili in nihče od potnikov se ni ponesrečil, niti ni bil ranjen, čeprav je vlak vozil skozi postajo z veliko brzino. Pač pa sta strojevodja in kurjač izgubila življenje. Ko je lokomotiva zdrsnila s tračnic, jo je vrglo prevrnjeno še kakih 50 metrov naprej in tender se je zaletel vanjo ter dobesedno zmečkal strojevodjo **Avgusta Lipša** in kurjača **Jurija Jenka.** Sreča v nesreči je bila, da se je istočasno, ko je lokomotiva zdrsnila s tračnic, odpela ostala garnitura vlaka in tako je bila preprečena velika železniška nesreča. Po zaslugi požrtvovalnosti osebja zagrebškega zahodnega kolodvora je ekspresni vlak po 70 minutah nadaljeval pot z novo lokomotivo. Nihče od potnikov ni bil poškodovan, prestali so le precej strahu. Promet na progi je normalen. Danes popoldne so s tračnic odstranili lokomotivo in jo poslali v popravilo.

Komisija državnih železnic v Zagrebu je skupaj s predstavniki direkcije železnic iz Ljubljane pregledala teren in napravila zapisnik. Naš dopisnik je zvedel, da je bila to zelo redka nesreča, ki se je pripetila zaradi tega, ker je lokomotiva zdrsnila s tračnic. Doslej še ni bilo mogoče ugotoviti, kaj je bilo temu vzrok. Niti na tračnicah, niti na lokomotivi ni bilo najti najmanjše tehnične napake, pa tudi brzina ni bila večja kot je dovoljena.

Trupli ponesrečenega strojevodja in kurjača, ki sta oba iz Ljubljane, so prepeljali na prosekturo medicinske fakultete. Oba bosta prepeljana v Ljubljano, kjer bo pogreb. Vsak od ponesrečencev je zapustil ženo in po dvoje otrok. Preiskava, ki naj ugotovi vzrok nesreče, je v teku. Inozemski potniki, ki so bili v vlaku, so bili zadovoljni, da ni prišlo do hujše nesreče in da je bil tako hitro vzpostavljen reden promet.

M. B.

Splošne uzance za promet z blagom

BEOGRAD, 19. jan. Plenum Glavne državne arbitraže je včeraj izdal popolne splošne uzance za promet z blagom, ki se bodo uporabljale od tistega dne, ko bodo objavljene v Uradnem listu FLRJ. S temi uzancami se izpopolnjujejo ukrepi organizacijskega značaja, ki so bili izdani s predpisi zveznega izvršnega sveta.

Modernizacija in razširitev tekstilne industrije v Leskovcu

LESKOVAC, 19. jan. V Leskovcu so pričeli z obsežnimi deli na modernizaciji in razširitvi tekstilne industrije. Najprej bodo obnovili najstarejše tovarne »Zele Valjkovič« in »Kosta Stamenjkovič«, v prihodnjih letih pa bodo preuredili še tovarne »Crvena zvezda« in mestne trikotaže.

Prihod turške gospodarske delegacije

Beograd, 19. jan. Na čelu turške delegacije, ki bo vodila trgovinska pogajanja z našimi gospodarskimi strokovnjaki, je g. Iksel, ki je prispel v našo državo že prej zaradi pogajanj glede premoženja turških državljanov v naši državi. Vodja jugoslovan. delegacije s Turčijo pa je dr. Stane Pavlič, predsednik zvezne trgovinske zbornice.

Reorganizacija Radia Beograd

Beograd, 19. jan. Tanjug je obveščen, da se te dni zaključuje reorganizacija radia Beograd, ki je pričela decembra lani. Kot je bilo predvideno, bodo odslej oddaje za inozemstvo, ki jih je dajal Radio Jugoslavija, urejevane v posebnem oddelku Radia Beograd. Namesto v 14 tujih jezikih bodo odslej inozemske oddaje samo v 10 tujih jezikih, med njimi v vseh jezikih vzhodnoevropskih držav.

Diskusija o III. plenumu CK BiH

Sarajevo, 19. jan. Danes je bil na CK ZK BiH sestanek, na katerem so sklenili, da naj organizacije ZK v tej republiki organizirajo diskusijo o III. izrednem plenumu CK ZKJ.

Na sestanku so bili tudi nekateri sekretarji okrajnih komitejev in nekateri ljudski poslanci. O zadevi Milovana Djilasa je govoril Djuro Pucar Stari. Sklenili so, naj se organizira diskusija o materialu III. plenuma po organizacijah ZK, socialistične zveze, po delavskih in ljudskih univerzah, debatnih klubih itd.

Hujskanje tržaškega župana

Milo kaznovanje fašistov bi bila vzpodbuda k novim protijugoslovanskim provokacijam –

Trst, 19. jan. Danes se je nadaljevala pred višjim vojaškim sodiščem razprava, ki se je začela včeraj proti drugi skupini fašistov, ki so obtoženi napada in razbijanja sedeža Fronte za neodvisnost, napada na avto civilne policije, ki so ga zažgali, in drugih kaznivih dejanj. Sodišče ima na razpolago kot dokazni material fotografije obtožencev, tako da se ne morejo izgovarjati, da niso sodelovali pri novembrskih neredih. Med drugim se je na razpravi tudi zvedelo, da je znašala škoda, prizadejana sedežu Fronte za neodvisnost 1,726.000 lir. Ta sedež italijanskih demokratov so fašisti že večkrat napadli in ga poškodovali ter ni bilo za to dosedaj še nobenega procesa, nihče ni bil kaznovan in tudi škode še ni nihče povrnil.

Kakšna bo obsodba, se še ne ve, ker proces še vedno traja. Toda kazni bi morale biti zelo stroge. Če bo sodišče tako milo in prizanesljivo, kakor je bilo proti prvi skupini fašističnih razgrajačev, bo to samo nova potuha teroristom. Ne smemo pozabiti, da je vsa demokratična svetovna javnost obsodila krvave fašistične izgrede v novembru in da so jih obsodili tudi najvišji državni predstavniki Anglije. Navzlic vsem pa še danes v Italiji v različnih oblikah popularizirajo zadnje fašistične izgrede, za kar imajo menda iredentisti na razpolago precejšnje vsote denarja. Med drugim se je zvedelo, da bodo izdali in razširili po vsej Italiji in drugod brošure in fotografije o »junaštvih« fašistov na zadnjih novembrskih demonstracijah v Trstu.

Nedeljska manifestacija v Foggii, spada po vsem tem v sklop te široko zasnovane protijugoslovanske propagande. Na glavnem trgu so postavili spomenik »tržaškim mučenikom«, ki so padli v znanih fašističnih demonstracijah ob napadu na policijo.

Na teh iredentističnih manifestacijah, ki so se jih udeležili tudi predstavniki uradne Italije, so poveličevali fašističnega duha zadnjih demonstracij. Značilna pa je poslanica tržaškega župana Bartolija, kjer je med drugim rečeno: »Oni so za vse nas predstavljali nesmrten primer, ki kaže pot, po kateri bo nekega dne prišla italijanska trikolora na ozemlje, ki je bilo odtrgano Italiji.«

Bolj jasno se g. Bartoli ni mogel izraziti o iredentističnih namerah proti miroljubni Jugoslaviji. Tržačani so za to zaskrbljeni. Ne smemo tudi pozabiti, da se bliža 20. marec obletnica tripartitne deklaracije, ki je vedno služila fašistom kot povod za nove protijugoslovanske provokacije.

S. Lenardič

Nova ladijska proga Trst—Reka—Pirej

Konec minulega tedna je podjetje »Jadro-linija« odprlo novo potniško tovorno ladijsko progo s Trstom in Grčijo. Ladja »Lastovo« je v soboto točno opolnoči odplula iz Reke proti Trstu, od koder se bo vrnila v sredo ob šestih zvečer znova na Reko in od tod dalje proti Grčiji. V Grčiji bo ladja pristala v naslednjih lukah: Patras, Itea in Pirej. Na tej progi bo plula razen ladje »Lastovo« izmenoma tudi naša ladja »Istra«.

Novembra je bila industrijska proizvodnja za 4% manjša

Padec proizvodnje lani novembra je prekinil večmesečno naraščanje industrijske proizvodnje v Jugoslaviji. Novembrska industrijska proizvodnja je bila za 4% manjša kakor oktobra, v primeri z industrijsko proizvodnjo v novembru 1952 pa je bila še vedno za 19% večja. Deloma je na zmanjšanje industrijske proizvodnje že vplivalo pomanjkanje električne energije in premoga, vagonov in delovne sile, deloma pa je bila proizvodnja manjša tudi zaradi tega, ker je bilo samo 24 delovnih dni. Industrijska proizvodnja se je zlasti zmanjšala v sezonskih panogah industrije, in sicer: v industriji gradbenega materiala od indeksa 165 na 120, v prehrambeni industriji od 210 na 197; manjša je bila med drugim tudi proizvodnja v tekstilni industriji.

Predstavniki jugoslovanskih mest odpotovali na sestanek mednarodne zveze mest

Beograd, 19. jan. Predstavnika stalne konference mest in mestnih občin FLRJ Sretan Bjeličič in Edo Jeras sta sinoči odpotovala na sestanek vseh evropskih nacionalnih organizacij mest in krajevnih oblasti, ki bo 22. januarja v Haagu. Na tem sestanku bodo razpravljali o možnosti ustanovitve komisije za evropske zadeve, o odnosih mednarodne zveze mest z evropskim svetom ter o sodelovanju zveze mest s svet. zdravstveno organizacijo in UNESCO. Govorili bodo tudi o podaljšanju stikov med nacionalnimi organizacijami mest in krajevnih oblasti.

Po izjavi Sretana Bjeličiča bodo naši predstavniki na sestanku zastopali načelo podaljšanja sodelovanja in stikov med nacionalnimi organizacijami mest in skušali doprinesti k utrditvi mednarodne zveze mest.

Osebna vest

Poročali smo že, da je imenovan za državnega sekretarja za pravosodno upravo LRS dr. Teodor Tominšek. Dosedanji državni sekretar Rihard Knez je zaradi bolezni podal ostavko in je sedaj na zdravljenju na Golniku.

15. maja bo pričelo voziti več motornih vlakov

LJUBLJANA, 19. jan. Na konferenci na Direkciji železnic Slovenije je bilo sklenjeno, da bo 15. maja, ko stopi v veljavo nov vozni red, vzpostavljen promet z motornimi vlaki na nekaterih pomembnih progah. En motorni vlak s prikolico, ki bo lahko sprejel 140 potnikov, bo v treh in pol urah prevozil razdaljo od Maribora do morja. Tako bo prebivalcem Maribora med drugim omogočeno, da hitro potujejo v Ljubljano, opravijo svoje posle in se zopet hitro vračajo. Motorni vlaki bodo prav tako uvedeni na progi Ljubljana—Jesenice. Te vlake bodo uporabljali turisti in delavci železarne Jesenice, ki je dala največ sredstev za nabavo in obnovo motornih vlakov. Eden ali dva motorna vlaka bosta vozila v določenih dneh na progah ljubljanskega železniškega vozla, s čimer bo prebivalcem okoliških krajev omogočeno, da kolektivno obiskujejo ljubljanska gledališča in druge kulturne prireditve.

Maršal Papagos, predsednik grške vlade, v razgovoru z drž. sekretarjem za zunanje zadeve Kočo Popovičem 17. januarja na beograjski železniški postaji

Razprava na plenumu CK ZKJ

Nihče ne oprošča piscu škodljive knjige, oprošča pa mu slabo knjigo

je dejal Moma Marković

»Članki tov. Djilasa, objavljeni v »Borbi« novembra in decembra, so povzročili precejšnjo zmedo in desorientacijo med komunisti. Hkrati, ko vzbujajo pri njih ogorčenje in proteste, odobravao te članke, zlasti pa poslednje, razni malomeščanski, intelektualni krogi, razlaščena buržoazija v državi in reakcionarni inozemski tisk pa jih pozdravljata kot zastavo v borbi proti socialistični ureditvi v Jugoslaviji. To je politična bilanca Milovana Djilasa. Na vse to tov. Djilas ni reagiral.

Ko je poudaril, da je nujno podvreči na osnovi znanstvenega socializma ostri kritiki ne samo članke Milovana Djilasa, marveč tudi razne druge teorije in teorijice, ki se danes pojavljajo na raznih straneh in na katere se ali sploh ne reagira ali pa reagira premalo, je nadaljeval, da postajajo mnogi komunisti, obremenjeni s praktičnim delom, često tudi sami nosilci raznih antisocialističnih tendenc. O teh problemih je razpravljal II. plenum ČK, vendar so vsa ta vprašanja danes še bolj aktualna.

»Nove ideje, ki jih je iznašal tov. Djilas v svojih člankih, sta analizirala tovariša Tito in Kardelj teoretično in politično .V celoti sprejemam to analizo. Istočasno bi tov. Djilasu postavil vprašanje, da malo podrobneje pojasni nekatere postavke iz svojega članka »Nove ideje«. Tovariš Djilas pravi v tem članku, da »nove ideje formulirajo posamezniki ali v najboljšem primeru skupine, toda nikdar samo v svojem imenu, marveč v imenu določenega dela družbe.« Zaprosil bi tov. Djilasa, da pojasni, v imenu katerega dela družbe je formuliral svoje ideje on? Dalje Djilas pravi, da predstavljajo nove ideje »nove družbene sile«. Prosim ga, naj zopet pojasni, katere so te nove družbene sile?

V istem članku tov. Djilas dodaja, da bodo njegove ideje, kot vse nove ideje, ki so vedno ideje manjšine, naletele na odpor starih sil, ki se upirajo tem »novim idejam« in da bodo proglašene »za škodljive«, »heretične«, »anarhistične« in »nemoralne«, in to zaradi nesebičnih interesov in privilegijev in da bodo prepovedali in onemogočili širjenje teh idej. Ta svoja izvajanja zaključuje, da se lahko govori o resničnih, pa čeprav nastajajočih demokratskih odnosih le v toliko, »v kolikor se vodi borba mnenj na svobodni in enakopravni osnovi«. To pomeni, da tov. Djilas zahteva, da se o njegovih »novih idejah« diskutira na enakopravni osnovi. Ker je svoje članke objavljal javno, zahteva, da naj bi bila tudi ta diskusija javna.

Mislim, da je tov. Djilas napravil težko politično napako, ker je objavil svoje članke in iznesel svoje »nove ideje« javno. On je član najvišjega vodstva in je bila njegova dolžnost, da svoja »stališča«, zlasti če gre za nesoglasje z linijo ZK, iznese tam, kjer je to treba, v vodstvu, da predloži sklicanje izrednega kongresa, če smatra to za potrebno, ne pa, da svoja »stališča«, da svojo »kritiko« linije Zveze komunistov, sklepov kongresa in plenuma objavlja v tisku in prizadene znatno politično škodo tako Zvezi komunistov, kakor naši socialistični skupnosti.

Zakaj je on objavljal svoje članke s takimi pojmovanji javno, ni pa zahteval normalne poti? Jaz se ne morem znebiti vtisa, da je to storil zato ,da si pridobi pristašev na drugi strani, da pridobi pristaše v tistih malomeščanskih slojih. v slojih onih dezorientiranih intelektualcev, ki mu danes ploskajo. Ali so to nove »družbene sile«, ali je to tisti »del družbe«, v imenu katerega pojasnjuje Djilas svoje »nove ideje«?

Jaz razen tega mislim, da je Djilas s svojimi članki izstopil na precej čuden in nepojasnjen način, da je izstopil diverzantsko. To trdim tudi na osnovi naslednjega dejstva, o katerem je govoril tudi Vlahovič ob neki priložnosti, predno je izšel Djilasov pamflet v »Novi misli«. Djilas je mimogrede dejal tov. Zekoviču, da piše članek, v katerem napada klub. Veljko Zekovič se je zainteresiral, da bi dobil ta članek, predno bo natiskan. Zahteval ga je pri Drenovcu, naj mu ga da. Drenovac je odgovoril, da ima samo en primerek in da je ta v tiskarni. Jaz sem takoj podvomil in dejal tov. Zekoviču, da Drenovac (član redakcije »Nove misli«) članka ne da. Tovariša Kardelj in Rankovič sta o tem razgovarjala z Djilasom. Ko sta diskutirala o njegovih člankih, je tudi tov. Djilas odgovoril, da to ni točno, češ da je on rekel Drenovcu, naj da članek V. Zekoviču, če bi ga ta zahteval. Razume se, da ga Zekovič ni več zahteval, a Drenovac je menda želel, da bi ga Zekovič ponovno zahteval in tako je Zekovič videl članek šele tedaj, ko je izšel v tisku.

Postavljam tov. Djilasu samo eno vprašanje: zakaj je bilo potrebno, da mora Drenovac njega vprašati, sme li dati članek Veljku Zekoviču, ko se je pa prej vedno lahko dobivalo članke v rokopisu, ne da bi se vprašalo za dovoljenje tov. Djilasa? Prav tako je tajnica tov. Djilasa dobila od njega naročilo, da ne sme članka dati nikomur. Zakaj in čemu? Prav tako, zakaj niso vsi člani redakcije »Nove misli« predhodno prečitali omenjenega članka? Na sestanku redakcije »Nove misli« je tov. Djilas ocenil to kot napako. Meni se zdi, da to ni bila samo »napaka«.

»Želel bi reči nekoliko besed o včerajšnji izjavi tov. Djilasa. Predvsem se ne strinjam z zaključkom Djilasa, da je »način včerajšnjih izvajanj tov. Kardelja nov element v naših diskusijah«, tako približno je dejal. Nisem imel stenograma njegovega včerajšnjega govora. Taka izjava pa pomeni, da mi dosedaj nismo tako diskutirali, in da so šele Djilasovi članki doprinesli, da se vnese nov element v našo diskusijo, kar ni točno.«

»Tov. Djilas izjavlja, da se 90-odstotno strinja z izvajanji Kardelja, vendar deducira v svojih izjavah vse na to, da ni nobenih neenotnosti če se reorganizira partija tako, kakor predlaga on. Zdi se mi, da je linija Djilasove obrambe taka: strinjam se s Kardeljem, nekateri moji članki so bili preuranjeni, tisti v »Novi misli« politično škodljiv, torej, izravnali smo spore, reorganizirajmo ulične osnovne organizacije in stvar bo rešena! (vzklik). Djilas hoče, da dobi njegov način izstopanja državljansko pravico in da odvrne borbo proti njegovim antimarksističnim pojmovanjem, proti njegovim »novim idejam« in se tako politično afirmira. Jaz mislim, da celo če bi se popolnoma skritiziral in uvidel svoje zablode, da moramo celo v tem primeru voditi vztrajno in ostro borbo proti njegovim drobnoburžoaznim in malomeščansko-anarhističnim pojmovanjem, ker so tá pojmovanja razsejana in bodo delovala razočarljivo.«

»V nekaj besedah bi se vrnil na izvajanja tov. Vlade Dedijerja, od katerih se je moral oddaljiti sam Djilas.

Najprej, kaj je hotel Dedijer reči, ko se je v začetku opravičil in prosil, oproščenja, ker govori iskreno. S tem je hotel reči da smo mi drugi neiskreni in da iz strahopetnosti ali ne vem zakaj sprejemamo sporočilo Izvršnega komiteja, on pa ni tak, marveč govori iskreno in prosi zato oproščenja. Taka žalitev od strani Dedijera govori jasno kako daleč je odšel on sam.

Drugič, kaj je hotel Dedijer reči, ko je vzporejal kritiko Kardelja s citati Stalinovega pisma? On je hotel jasno povedati, da Djilasa kritiziramo z informbirojskih pozicij. Ali je to insinuacija ali kaj, meni ni bilo jasno.

Ne bi vas želel utrujati z odgovori na ostale stvari, o katerih je govoril Dedijer. Za večino postavk ni potreben nikakršen odgovor.

Dovolite, da se na koncu dotaknem še pamfleta v »Novi misli«. Ko sem čital »Anatomijo neke morale«, sem bil ne samo revoltiran, marveč tudi zaprepaščen, da Djilas lahko napiše take reči, da nas lahko okleveta na tak način on, ki dobro ve, kako smo požrtvovalno dali od sebe vse za zmago delavskega razreda in kako in koliko danes delamo, koliko smo mi vsi revolucionarji in humanisti in da smo pripravljeni zaradi tega dati tudi poslednji atom svoje energije za Partijo, za delavski razred, za svojo državo.

Skoraj 20 let poznam Milovana Djilasa. Rad sem ga imel s človeško strastjo, s kakršno se ima rad tistega, v katerega se verjame, da se bori za resnico in napredek. Vsi tovariši so ga imeli radi. Toda, ko je napisal famozni pamflet v »Novi misli«, so bili revoltirani vsi pošteni ljudje v naši državi, hkrati pa je začelo vse ono, kar nas sovraži, vsa purgerija je začela dávje in veselo zabavljati in mu aplavdirala: »Bravo Djilas, ti si najboljše razkrinkal to komunistično drhal!«

Med čitanjem »Nove misli« sem se spomnil Gogoljeve knjige, ki jo je napisal v poslednjih letih »Izbrana dela iz dopisovanja s prijatelji«, v kateri se izraža duševno mračnjaštvo pisca »Revizorja« in »Mrtvih duš«, ki ga je razjedala religiozna mistika. Prav tako sem se hkrati spomnil odgovora Bjelinskega Gogolju v »Pismu Gogolju«.

Ko je Bjelinski obračunaval s takim Gogoljem, mu je dejal: »Vi ste se že toliko let navadili gledati na Rusijo iz vaše LEPE DALJAVE, znano pa je, da ni nič lažjega. Iz daljave gledati stvari take, kakor jih želimo videti, zaradi tega, ker živite v tej »lepi daljavi« kot človek, ki je popolnoma tuj njej sami in sebi.« ...dalje ».. Publika ne bo nikoli oprostila piscu, ker je napisal škodljivo knjigo, čeprav je vedno pripravljena oprostiti mu, če je napisal slabo knjigo«... »Velika je ta resnica, da človeka, ki se je ves predal laži, zapuščajo tudi umni talenti«, in na koncu Bjelinski končuje: dokažite mi vi, ali pa mi naj dokaže samo čas, da so bili moji sklepi o vas napačni. Jaz se bom prvi razveselil tega, ne bom pa se kesal zaradi onega, kar sem rekel. Ne gre tu za mojo ali vašo osebnost, marveč za stvar, ki je mnogo važnejša. Ne gre samo za mene niti ne za vas, tu gre za resnico, za rusko družbo, za Rusijo... In končno moja zadnja in poslednja beseda. Če ste se, žal,... s ponosno mirnostjo odrekli svojih precej velikih del, potem je prav, da se z iskreno pomiritvijo odrečete sedaj tudi svoje poslednje knjige, in da težki greh, ki ste ga storili, ko ste objavili to knjigo, izbrišete z novimi deli, ki bi bila podobna vašim prejšnjim«. Tako končuje Bjelinski to pismo Gogolju.

Jaz se obračam s skoraj tistimi besedami do tovariša Djilasa in apeliram na njegovo revolucionarno preteklost, da spozna do konca svoje zablode, da opere umazanijo, ki jo je zagrešil s svojim zadržanjem tu pred nami na tem plenumu, kakor tudi v bodočem delu. Mi pa bodimo strogi in pravični. Bodimo do njega taki, kakor je zaslužil.

Djilas se je postavil na linijo liberalistično-anarhistično razpoloženega malomeščanstva, protipartijskih in sovražnih elementov

Govor Mileutija Popoviča

Miloš Minić je dejal, da je za Djilasove članke značilno navajanje napol resnice in tudi jaz mislim, da je to zelo značilno. Poudariti bi hotel, da je včeraj, ko je govoril dvakrat, spet govoril napol resnico, tako da spet ne vemo, pri čem je. O tem so tovariši že govorili, jaz pa bi želel biti v izvajanjih čimbolj kratek. Sam tovariš Tito in tov. Kardelj sta mu zastavila nekaj vprašanj, n. pr. kakšen je njegov odnos do delavskega razreda, in s tem v zvezi, kakšen je njegov odnos do vloge in mesta revolucionarne, demokratične komunistične organizacije v sodobnih pogojih v Jugoslaviji. Vsa notranja logika Djilasovih člankov je v tem, da je proti temu, da bi se nadaljnji razvoj v Jugoslaviji opiral na delavski razred, na več mestih pa to celo izrecno pravi. Čeprav so ponekod stavki, ki bi formalno gledani pomenili nekaj drugega, je vse to zmešanost in protislovje, notranja logika pa je sicer jasna.

Na Kardeljeva izvajanja je n. pr. Djilas rekel, da se strinja z njimi in da je vedno mislil, da je delavski razred tista družbena sila, ki vodi in na katero se mora revolucija opreti. Isto pravi tudi za Zvezo komunistov. Nastane vprašanje, če je Djilas še spet izrekel napol resnico, ker ostaja pri mislih, ki jih je izrazil v svojih člankih, ker se osnovnim postavkam svojih člankov ni odrekel, ker ostane njegova izjava na istih temeljnih idejah in političnih pozicijah. Mislim, da nismo dovolj »filozofsko izobraženi«, da nismo dosti pismeni in ne znamo brati kar piše v svojih člankih. Z drugimi besedami, ne more reči, da se strinja s Kardeljem o vlogi delavskega razreda in Zveze komunistov, hkrati pa ostati na temeljnih pozicijah svojih člankov, to je napol resnica.

Še eno vprašanje je, ki je več ali manj praktične narave. Znano vam je, da sem prišel s spoštivijo dveh časopisov v uredništvo časopisa »Nova misel«. Uredništvo še piti ni začelo delati, ko se je pojavil ta članek. Ni imelo niti enega resnega sestanka na katerem bi razpravljali o problemih. Sestanki so bili organizacijske narave. Iz sedanje perspektive so videti mnoge stvari v zvezi s spoštivijo teh dveh časopisov ter drugi pojavi in delavnost drugačni. Verjetno je, da bi diskusija pokazala, da tega ne bi bilo treba storiti, tudi če ne bi bilo tega Djilasovega nastopa. Nedvomno sem odgovoren, ker sem kot glavni urednik časopisa »Naša stvarnost« končno vendar privolil v združitev. Vendar na to trenutno ni predmet za razpravljanje. Glede Djilasovega članka v časopisu »Nova misel« izjavljam, da ga pred natisom nisem prebral in tega niso storili še nekateri tovariši iz uredništva. Ugotovljeno je, da je bil način, kako je prišlo do objave tega članka, nedemokratičen in da bo treba o vseh vprašanjih, ki so združena z izdajo te številke časopisa i. t. d., razpravljati naknadno. To se mi je zdelo potrebno povedati vam.

Zvonko Brkić, Moma Marković in Moša Pijade so zastavili nekaj vprašanj, na katere bi moral Djilas odgovoriti. Zastavil bi še eno vprašanje, na katerega bi tudi moral odgovoriti: Ali se zaveda, da se je postavil na linijo liberalistično, anarhistično razpoloženega malomeščanstva in vseh sovražnih in protipartijskih elementov, ki se danes bore proti komunistom s teh njegovih pozicij, ki se bore v bistvu tudi proti socialistični demokraciji, seveda demokraciji, kakor jo razumemo komunisti in jo razume marksizem? To vprašanje je po mojem mnenju zelo važno tudi zato, ker se je z Djilasovim nastopom na nek način odprla v posebno pereči in akutni obliki nova fronta našega boja za socialistično demokracijo in za njen dalinji razvoj. Razumljivo je, da smo o tem vedno govorili, o tem je govoril tovariš Tito in tudi na VI. kongresu je bil govor o tem. Toda z Djilasovim primerom se bitka proti vsemu temu pojavlja v najakutnejši obliki.

V našem splošnem pohodu za razvoj socialistične demokracije smo, tovariši, posvečali največ skrbi zatiranju birokratizma, kar je bilo v enem smislu pravilno. Čeprav smo sempatja govorili o drugih nevarnostih, o pojavu malomeščansko - liberalistične, anarhistične stihije, smo vendar svoj bok, eno stran fronte pustili nezaščiteno in dopustili, da se nam je izza hrbta prikradel ta nasprotnik, ki je prav tako nevaren in sedaj morda celo nevarnejši kot sam birokratizem. Dejstvo, da smo mirno šli mimo Djilasovih napol resnic, da so tako storili člani CK in tudi jaz osebno, dokazuje, da smo eno krilo v tem boju za razvoj socialistične demokracije milo rečeno zapustili. In zato se je sedaj pojavil ta nasprotnik. Pojavili so se malomeščani, anarhisti, liberalisti, in sicer kot odkriti nasprotniki.

Djilasovi članki so organizirali in mobilizirali vse te elemente. Taka pojmovanja hočejo, kakor vidimo, pod njegovim vodstvom celo dobiti pravico državljanstva in enakopravnosti. Taka pojmovanja so bila med komunisti že davno potolčena. Živela pa so prikrita v psihologiji različnih ljudi. Z nastopom Djilasovega primera pa skušajo biti ofenzivna, borbena. Toda dejstvo, da se je Djilas znašel kot idejni in politični vodja vsega tega, dokazuje po mojem mnenju, da imajo taka pojmovanja zelo močan in velik vpliv na možgane mnogih ljudi, predvsem izobražencev. Tudi sam Djilas je pod vplivom tega in pod vplivom raznih pojmovanj, ki so razširjena tudi v mednarodnih krogih, podlegel jim je in je celo postal njihov vodja. Zaradi tega bomo morali po mojem mnenju mnogo bolj odločno začeti z mnogo odkritejšo borbo proti vsem takim pojmovanjem, ki se širijo v raznih oblikah, tako na področju kulturne delavnosti kot med izobraženci, ki delajo pri družbenih in družbenopravnih vprašanjih, pa tudi na drugih področjih in v političnem življenju države.

Iz navedenih vzrokov mora Djilas po mojem mnenju povedati: Ali se odreka po obliki in bistvu tistim pojmovanjem, ki so postala danes dejansko idejna, vodilna podlaga teh krogov, in s pomočjo katerih se le-ti idejnopolitično oborožujejo za borbo proti Zvezi komunistov? To je eno izmed vprašanj, ki se pojavljajo, in na katero mora Djilas po mojem [illegible] odgovoriti.

Pojasnilo o govoru Vladimirja Dedijera

Beograd, 19. jan. V današnjih listih je bil med gradivom iz razprave na III. plenumu Centralnega komiteja ZKJ objavljen tudi govor tov. Vladimirja Dedijera. Glede tega govora objavlja Tanjug naslednje pojasnilo:

Tov. Vladimir Dedijer je dobil iz stenografskega biroja plenuma stenogram svojega govora, da bi izvršil redakcijo tega stenograma, da bi se moglo nato tako urejeno besedilo izročiti tisku v objavo.

Tov. Vladimir Dedijer pa je napravil v stenogramu več sprememb in dopolnitev. Nekatera mesta iz svojega govora je izpustil ali skrajšal, na drugih mestih pa ga je dopolnjeval, kakor on sam pravi, na podlagi svojih beležk. Na ta način besedilo govora tov. Vladimirja Dedijera, kršno je bilo danes objavljeno, ne ustreza besedilu stenograma.

V stenografskih zapiskih z zasedanja III. plenuma CK ZKJ, ki bodo v celoti natisnjeni, bo objavljen govor Vladimirja Dedijera po stenogramu.

Izvajanja tov. Veljka Vlahovića

Tovariši! Jaz bi sprožil vprašanje, to je vprašanje »Borbe« in vprašanje »Nove misli«. To vprašanje sem pred objavo izvršnega komiteja postavil tudi tovarišu Kardelju. Kardelj mi je pojasnil, da se to vprašanje sploh ne postavlja. V kolikor je tu neka krivda, je dejal, je to vendarle bolj krivda izvršnega komiteja. Toda kot komunist, kot član CK čutim, da se to vprašanje v določeni obliki vendarle postavlja, čeprav se o njem ne razpravlja. Morda ni potrebno na tem plenumu razširiti razpravo na ta vprašanja, misli pa, da je treba pozneje, po plenumu o tem razpravljati.

To postavljam v zvezi s tem, ker sem jaz direktor »Borbe«, sem čital Djilasove članke in moram povedati, da sem jih v osnovi odobraval. Res je, da sem stavljal tovarišu Djilasu pripombe, toda če upoštevam uvodni govor tov. Tita, Kardeljev referat, Djilasovo zadevo v celoti in če premislim o vsej stvari, razumem, da so bile moje pripombe malenkostne, da niso zajele jedra vsega vprašanja. To mi je v ostalem v glavnem že jasno po dveurnem razgovoru s tov. Kardeljem pred objavo izvršnega komiteja.

Zdaj bi povedal nekaj besed o tem, kako je prišlo do objavljanja Djilasovih člankov, zgodovino tega vprašanja. Morda je ta podrobnost odveč, vendar pa je dobro, da plenum to ve. Meseca septembra sem prišel k Djilasu in mu sporočil predlog, da bi bilo za »Borbo« koristno, če bi se po sestanku nove skupščine angažiralo kakih 10 poslancev iz raznih odborov za pisanje iz področja naše notranje problematike, ker čutim, da to v »Borbi« manjka. Ob tej priliki mi je Djilas sporočil, da ima tudi on namen pisati. Jaz sem brez razprave šel preko tega, ker sem mislil, da tudi Djilasovo pisanje pride v poštev šele po volitvah. Konec septembra, pa sem zvedel, da je sklenil Djilas dogovor s »Politiko« za objavljanje člankov in da je ob tej priložnosti dejal, da v »Borbi« ne sprejemamo njegovih člankov in njegovega sodelovanja. To me je, tovariši, zabolelo, ker jaz ne morem niti nimam pravice ne sprejeti in ne objaviti člankov sekretarja partije. Odšel sem k tovarišu Djilasu in mu povedal, da me tako ravnanje in tak odnos osebno boli. Po dveh sestankih z Ribnikarjem in ko je tov. Moša Pijade pristal na to, da piše za »Politiko«, je bilo dogovorjeno, da bo Djilas objavljal članke v »Borbi«, Moša Pijade pa v »Politiki«.

O samih pripombah na članke pa tole:

Moja osnovna pripomba je bila na članek »Odgovor«. Ko sem prečital ta članek, nisem mogel razumeti, niti komu odgovarja, niti zaradi česa je potreben tak ton. Telefoniral sem Djilasu in mu rekel, da tega ne bi objavil. Naslednjega dne sem še enkrat govoril z njim in rekel je, da bo nekaj spremenil, vendar pa je ta članek ostal za mene nerazumljiv. Nadaljnja pripomba je bila po članku »Subjektivne sile«. Ta članek sem prečital šele, ko je že izšel v listu. Vznemiril me je odnos do partijskih kadrov. Razpravljal sem z Djilasom o tem. V razpravi sem približno dejal, da so to kadri, ki so vodili vojno, ki so vodili borbo proti informbiroju, ki vodijo sedaj borbo proti birokratizmu, ki zavestno in nesebično izvajajo vse partijske direktive. Po tej razpravi je on delno sprejel to tezo, toda članku »Zveza ali partija«, ki ga je objavil pozneje, je skušal to stvar spet vnesti. Moja splošna pripomba je bila, da njegovim člankom manjka ekonomska podlaga, ker demokracija brez ekonomske podlage ne more biti demokracija.

Djilas je odgovoril, da namerava v drugih člankih obdelati vprašanje ekonomske podlage. To so bile približno moje pripombe.

Po izidu članka »Subjektivne sile« sem dejal Djilasu, da bi bilo dobro, da nekdo drugi govori o organizacijskih partijskih vprašanjih ter ga opozoril na to, da se bojim določene zmešnjave na terenu v praktičnem delu v organizaciji Zveze komunistov. Dejal sem mu, da naj govori s tov. Markom in da bi morebiti tov. Marko prevzel in obdelal te probleme. Takrat si nisem niti predstavljal, kakšen je Djilasov odnos do tovarišev. Vem iz prakse, ko sem pet let delal v CK, da je Djilas vsak dan prihajal v pisarno k Marku ali pa je Marko zahajal k njemu. Djilas mi je rekel, da lahko tudi jaz vprašam Marka in jaz v tem nisem videl nič slabega. Vrnil sem se v pisarno in telefoniral tov. Marku. Dejal sem mu, da se bojim, da bi mogli imeti ti članki praktično slabe posledice na terenu in da občutim, da nekaj ni v redu. Marko (to sem od njega izvedel pozneje) mi v tem trenutku ni mogel povedati svojega stališča do teh člankov. Rekel je, da bo pogledal. Djilasa sem poleg tega opozarjal tudi na to, da je pri nas še močna zaostalost, da je treba to upoštevati in da moramo včasih napraviti določen kompromis z zaostalostjo. Z Ziherlom sem ob priliki sestanka skupščine razgovarjal o njegovih pripombah na Djilasove članke in govorila sva o članku »O cilju«. Dogovorila sva se, da bo napisal članek in da bi bilo dobro, da ta članek objavimo do novega leta.

V zvezi z Djilasovimi članki bi hotel podčrtati še eno stvar. Sam sem se nekako okrog 1950. leta začel baviti z vprašanji teorije o partiji in izhajajoč iz tega, sem gledal na koncepcijo Djilasovih člankov. S tov. Kardeljem sem takrat, ko je pisal referat za kongres SZDL meseca marca lani diskutiral prav o tem vprašanju. Za mene je jasno, da je Leninova teorija — teorija partije za osvajanje oblasti, — a Stalina so proglasili, da je nadaljeval Leninovo delo in zgradil teorijo o vlogi partije v prehodni dobi. Vemo, kako se je izkazala ta »teorija«.

Razpravljal sem z Djilasom o tem, da po mojem mnenju KP Francije in Italije nista čisto stalinski partiji. Dejansko sta konglomerat -buržuazno - demokratičnih parlamentarnih oblik in stalinskih principov »o partiji novega tipa«. Smatral sem, da je treba razpravljati o vprašanju partije v prehodni dobi. Pri nas je za to zdrava orientacija in osnova. To je vloga partije v borbi protibirokratizmu, vloga partije v razvijanju delavskih svetov in delavskega samoupravljanja, vloga partije v razvijanju socialistične demokracije.

Tov. Tito: In borba proti razrednemu sovražniku, to je najvažnejše.

Tov. Vlahovič: Ker sem se bavil s temi vprašanji, sem smatral, da je Djilas zajel nekatere izmed teh problemov in da se bodo postopno izkristalizirala določena teoretična stališča o razvoju partije v prehodni dobi. Ko sem delal v »Borbi«, me je skrbela zlasti ena stvar, da namreč posebno od članov CK nisem dobil nobene pripombe, razen pripombe tov. Ziherla. Kuhal sem se v svoji omarki ter razgovarjal in razpravljal edino s tov. Djilasom. Dobil sem celo kopico pisem in pripomb. Naši v redakciji so začeli objavljati poročila dopisnikov s terena o odmevu, na katerega zadevajo Djilasovi članki. V redakciji smo zavzeli stališče, da se ta pisma in dopisi ne objavijo. Reči moram, da se je Djilas s tem strinjal. Objavljanje teh dopisov se mi je zdelo kot podpora liniji in stališču in kot neka vrsta kampanje »Borbe«, da se to stališče izvaja, a tega »Borba« ne more delati. Včeraj sem dobil dve pismi, v katerih se mi pisci zahvaljujejo za to, da jih nisem objavil.

Na koncu bi sprožil še eno vprašanje, ki spada morda na dnevni red prihodnjega plenuma. Smatram, da so nastale po reorganizaciji, ki je bila izvršena v partiji, določene slabosti v organizacijskem pogledu in da se mora temu vprašanju posvetiti pozornost. Razgovarjal sem se tudi s tov. Kardeljem. Bil sem tudi pri tovarišu Starem meseca novembra in postavil vprašanje, da bi želel z njim prediskutirati vprašanje »Borbe«, razumevajoč tu tudi vprašanje člankov. Tov. Stari mi je rekel, pusti to za po volitvah, pa se bomo potem razgovarjali o tem vprašanju. Do 20. decembra sem bil na bolovanju, vi, tov. Tito, pa ste bili v Sloveniji in tako je bil ta razgovor odložen. Stalno sem čutil notranjo potrebo, da prediskutiram o teh stvareh, ovirala pa me je izoliranost in to, da sem ostal sam na dokaj odgovornem poslu. Mislim, da se to v bodoče ne sme dopustiti in da je treba najti za to tudi neke organizacijske oblike.

V diskusiji se je govorilo o frakciji, o pregovarjanju itd. Mor[illegible]m tu povedati, da tov. Djilas v razgovorih, ki jih je imel z menoj, ni vnašal tega elementa — vprašanja frakcije in vrbovanja. Za mene kot komunista je ena stvar iznad vsega, a to je vprašanje enotnosti Partije. Jaz v teh razgovorih tudi za trenutek ne bi dovolil sprožitve tega vprašanja.

Na kraju je tov. Vlahovič dejal Od 1. januarja sem postal urednik »Nove misli«. Soglašal sem s tem, da se tiska Djilasov članek, sem pa pozneje uvidel škodljivost tega ravnanja. Takrat nisem pojmoval povezanosti vseh teh stvari. Danes pa vidim, v čem je jedro tudi tega članka in da je tako z moje strani storjen ogromen propust, ker, čitajoč ta članek, nisem zavzel odločnejšega stališča.

Fabula Djilasovega članka je izmišljena

je dejal P. Dapčević

Ko je poudaril, da se strinja z izvajanji tov. Tita, Kardelja in ostalih ki so govorili pred njim, je Peko Dapčević dejal, da bi osvajanje Djilasovih gledanj razlilo vse, kar predstavlja današnjo, včerajšnjo in jutrišnjo osnovo naše družbene stvarnosti: kajti po Djilasu bi bilo treba likvidirati ZK, mladinsko organizacijo, sindikate, njiho vlogo in končno vlogo delavskega razreda v celoti. Vse to bi bilo treba likvidirati in prepustiti nadaljni tok razvoja stihiji.

»Kaj bi to praktično pomenilo, je nadaljeval Dapčević, lahko vemo, ker vidimo, da z ogromnimi napori in z vsemi temi organizacijami, ki predstavljajo enotnost in moč naših narodov, razvijamo revolucijo dalje. Brez ZK brez vsega, kar smo izbojevali v vojni in revoluciji, brez desetine tisočev komunistov — revolucionarjev, brez vloge delavskega razreda, pa če hočete tudi brez nas tu, bi mi ogrozili vse tisto, kar smo zgradili. Posledice tega, česar mi ne bomo nikoli dovolili, ki si jih ne moremo niti v glavi predstavljati, bi bile tako velike, da bi ogrozile ne samo enotnost SZDL in ZK, marveč tudi nadaljnji razvoj revolucije.

»Strinjam se z besedami Popoviča, da je bilo naše družbeno življenje prav zaradi Djilasa izpostavljeno često udarcem na kulturnem, ideološkem in estetskem področju. Če bi postopali po receptu tov. Djilasa, bi se znašli v položaju, da dobivamo udarce, ki bi bili lahko sicer večji ali manjši, toda bili bi udarci, ki bi nas končno pripeljali v položaj, v katerem bi izgubili iniciativo in končno tudi bitke. Zahvaljujoč temu, da smo podvzeli vse ukrepe, da danes plenum tako močno razbija načrte teh bitk proti nam, bomo lahko tudi naprej nastopali, bo šla revolucija naprej svojim potem, delavski razred pa bo skupaj z delovnimi sloji koval nove uspehe v izgradnji socializma.«

Na koncu se je Peko Dapčević zadržal na Djilasovem članku »Anatomija neke morale« in dejal:

»Bil sem takoj proti članku in bi preprečil njegovo tiskanje, če bi mogel. Vi veste ,da je skoraj ilegalen način tiskanja tega članka bil tak, da jaz tega nisem mogel storiti. Fabula v članku je izmišljena konstrukcija, kot je že sam Djilas dejal in je tudi s te strani ničeva in nevzdržljiva.«

Iz govora Blaža Jovanoviča

Tovariši, mislim, da so stvari v dosedanji razpravi dovolj jasno osvetljene, je poudaril na začetku svojega govora tov. Blažo Jovanovič. Toda, ko tu razpravljamo o zadevi tovariša Djilasa, bi morali upoštevati tudi to, kar čutijo in mislijo komunisti spodaj na terenu. Tu ne mislim na tiste z najrazličnejšim malomeščanskih pojmovanjem -- tudi taki so — marveč na tiste komuniste, ki dajejo vse in ki so dali vse od sebe za to, kar smo dosedaj ustvarili. In takšni so resnično naši komunisti. Omenjajoč s posebno pozornostjo Djilasov članek v »Novi misli«, je tovariš Jovanovič dejal, da Djilas ni le udaril po enem krogu, marveč po vseh krogih, a ti krogi so pravzaprav vsa vodstva, od okrajnih komitejev navzgor.

Udaril je po celotnem vodstvu, udaril je po tistem, kar je najbolj zavzema, ne glede na pomanjkljivosti in slabosti, ki so še, a prav to mu je bilo pri vsem tem najglavnejše. V zvezi s tem sedaj povsem drugače gledam tudi na njegovi »Odgovor« v »Borbi«. Ta odgovor naj bi mu omogočil njegov članek v »Novi misli«, to tem prej, ker nikomur ni dopustil, da bi bil ta članek prej videl in prečital. Govorim o tem tudi zato, ker vem, da je Djilas pisal več pisem vsem sekretarjem okrajnih komitejev v Črni gori, naj bi se osebno zavzeli za naročila za »Novo misel«, prav tako, da bi ta članek čitale najširše množice. Razumljivo je, da so bili tovariši zelo zadovoljni, ker jim je Djido pisal osebno, in oni so zbirali naročnike za »Novo misel«. Tu pa tega članka ni dal čitati, marveč ga je skrival. To pomeni, da mu je šlo za premišljeno tendenco v borbi proti Zvezi komunistov.

Tovariš Blažo Jovanovič je nadalje naglasil, da ne ve, ali je Milovan Djilas organizator, ve pa, da je idejni nosilec, okrog katerega se bo zbralo malomeščanstvo, reakcija in vse tisto, kar je trhlo in nezdravo, da pa bo nasprotno naletel na trd odpor pri komunistih.

Po mojem globokem prepričanju, je dejal Blažo Jovanovič, je postal Milovan Djilas, hočeš - nočeš zastava malomeščanstva in vsega, kar ni dobro v državi in vse reakcije, proti čemur se moramo boriti.

Če pogledamo na njegovo izvolitev za predsednika skupščine, je nadaljeval Blažo Jovanovič, vidimo, da je tudi to na isti liniji kot vse drugo, toda jaz za to ne smatram odgovornega izvršni komite. Jaz gledam na to stvar tudi skozi sebe ker sem mu verjel kakor vsi drugi. Vsi smo mislili, da je pošten človek in smo ga izvolili. Nasprotno pa mislim, da je nepošteno, da on ni rekel: »Tovariši, jaz se z vami ne strinjam, zakaj me predlagate?« Tako bi bilo vsem jasno. Toda on je hotel biti izvoljen. S tem je prevaral vse ljudske poslance.

Prehajajoč nato na diskusijo Vladimirja Dedijera, je Blažo Jovanovič obsodil njegove pripombe o strahopetcih (aminaši). Tudi to, kar pravi Dedijer, ima svoj poseben cilj. Mislim in vem, da naši komunisti nikdar niso bili v svoji Partiji strahopetci. Tako so vzgojeni. To niso bili ne takrat, ko se je začela vstaja, ne takrat, ko so vodili borbo z informbirojem in morejo to najmanj biti sedaj. Sicer pa to itak vsakdo ve. Najvažnejše pa je, da tako občutijo komunisti in da so takšni.

OB ROBU DOGODKOV

Samo pet minut

Prizadevanja dunajske vlade v zadnjih tednih, da bi namreč avstrijsko vprašanje na berlinski konferenci ne bilo pozabljeno in potisnjeno v kot, so rodila določen uspeh: za zahodnimi državami, ki so odgovorile že preje, je sedaj prispel še moskovski odgovor. Tako kot drugi tudi ta pravi, da je Sovjetska zveza že od nekdaj bila za to, da pride čim preje do avstrijske pogodbe. Sovjetski odgovor sicer ne omenja avstrijske želje, naj bi bilo vprašanje avstrijske pogodbe prvo na dnevnem redu, tudi se izogiba izjavi, da sta avstrijsko in nemško vprašanje dve ločeni vprašanji, ki ju ne gre povezovati, vendar, navsezadnje, o tem tudi niso spregovorile zahodne države, razen Anglije, ki je edina podala jasno izjavo o ločenosti in nepovezanosti avstrijskega in nemškega problema.

Čeprav moskovski odgovor vzbuja upanje da bi se mogli v Berlinu z malo večjim uspehom kot doslej lotiti reševanja avstrijskega vprašanja, pa je vendar v njem toliko neznank in nejasnosti, da je rezerviranost, s katero so ga sprejeli na Dunaju, vsaj razumljiva. Razumljiva predvsem zaradi tega, ker se Avstrijci zlepa ne bodo več navdušili za kakršno koli zvenečo izjavo velikih držav glede avstrijske pogodbe. To pa zaradi tega, ker 260 sestankov, kolikor jih je doslej bilo glede Avstrije, ki pa vsi skupaj niso prinesli nobenega večjega uspeha, že sami zase dovolj govore. Razen tega pa odgovor Sovjetske zveze zopet izraža dvom v druge velike države, ki da ne žele upostavitev svobodne in neodvisne Avstrije

Avstrija je pripravljena plačati marsikatero ceno za dosego svobode. Tako je tudi pripravljena izogniti se vsakršnim vojaškim zvezam, čeprav po drugi strani odločno zahteva suvereno pravico, da gospodarsko in kulturno sodeluje s tistimi državami, s katerimi to želi.

V kolikor bi bila res iskrena želja Sovjetske zveze, da bi Avstrija dobila toliko želeno in prisluženo državno pogodbo, potem ne bi bilo težko tega doseči. Potem bi pogodbo mogli podpisati v pičlih petih minutah, kakor je to že svojčas dejal neki diplomat.

Svetna in bogovladna država

V Kalkuti se začne danes konferenca vodstva indijske kongresne stranke, ki bo poleg notranjepolitičnih vprašanj obravnavala tudi zunanjepolitične probleme, predvsem pa pripravljanje pakistansko-ameriške vojaške pogodbe. Politični opazovalci so dobili zagotovilo, da bo po želji predsednika indijske vlade Nehruja resolucija konference o pakistanski zadevi zelo umirjena, ker Indija iskreno želi, da bi se odnošaji med obema državama čimprej zboljšali, ali vsaj ne poslabšali.

Ti odnošaji vzbujajo že dolgo pozornost vsega sveta, ki se zanima za življenje in napredek azijskih narodov in držav. Avgusta 1947 je bila nekdanja Britanska Indija razdeljena na tri neodvisne države: Indijo, Pakistan in Burmo in šele pozneje je postalo očitno, da so to razdelitev narekovali predvsem verski vzroki.

Indija je svetna, Pakistan pa teokratična ali bogovladna država, kajti pakistanski predstavniki so že leta 1947 hoteli, da bi postal Pakistan največja muslimanska država vsega sveta ter da bi prišel v njej koran do veljave, kakršno je imel takrat, ko so začeli muslimani zavojevati tuje narode in države. Svetna država Indija pod vodstvom svojega predsednika dr. Prasada in predsednika vlade Nehruja posveča največjo pozornost premostitvi verskih in nacionalnih razlik, medtem ko imajo v Pakistanu že vsa leta obstoja države odločilno besedo verski predstavniki. Svoj cilj verske ali bogovladne države je Pakistan sicer dosegel, prišel pa je s tem v veliko nasprotje s prizadevanji svetne indijske države, ki hoče po premostitvi nacionalnih in verskih razlik doma čim več prispevati tudi za pomiritev med vsemi narodi in državami, kar naj bi dosegli samo s popolno nevtralnostjo in z obvarovanjem popolne neodvisnosti.

Demokracija si utrjuje svoja pota tudi v bogovladni pakistanski državi, čeprav je ves režim v marsikaterem pogledu še bolj zagrizen, ko so imami in muftije. Take razlike so seveda samo začasne in bo morda tudi sedanja konferenca indijske kongresne stranke pripomogla do tega, da bodo čimprej odpravljene

Dulles je pripravljen ostati na berlinski konferenci tri tedne

Britanska delegacija je že sestavljena – Avstrijsko delegacijo bo vodil zun. minister ing. Figl

Berlin, 19. januarja (AFP). — Zahodnonemška vlada je končala včeraj svoje priprave za četverno konferenco v Berlinu. Pooblaščeni predstavnik zahodnonemške vlade prof. Grewe bo v spremstvu petih članov delegacije ki bo v stalnih zvezah z vlado v Bonnu. Kakor piše vladno glasilo »Tag« v Berlinu, bo pri ministrstvu za zunanje zadeve v Bonnu poseben urad za vsa vprašanja, ki se bodo pojavljala na berlinski konferenci. Vodja tega urada bo sam dr. Adenauer ali pa kot njegov namestnik državni tajnik za zunanje zadeve Hallstein. Več članov izvršilnega odbora zahodnonemške socialnodemokratske stranke pojde tudi v Berlin, da bi se udeležili konference kot opazovalci. Med temi opazovalci bo tudi sam predsednik stranke Erich Ollenhauer, z njim pa tudi predsednik parlamentarnega odbora za vprašanje Berlina Herbert Wehner. — Profesor Grewe je danes že prispel v Berlin ter pravijo, da je njegov obisk samo informativnega pomena. Profesor Grewe se bo jutri spet vrnil v Bonn.

London, 19. jan. (Tanjug). — V britanskem ministrstvu za zunanje zadeve so danes uradno sporočili, da bo v britanski delegaciji za konferenco štirih ministrov za zunanje zadeve v Berlinu 50 oseb. Poleg ministra za zunanje zadeve Edena so v delegaciji parlamentarni podtajnik za zunanje zadeve Nutting, britanski veleposlanik v Moskvi Hayter, britanski visoki komisar v Nemčiji sir Frederic Hoyer - Milar in pooblaščenec zunanjega ministrstva sir Frank Roberts.

Britanska delegacija bo odpotovala iz Londona v petek in bo popoldne prispela v Berlin.

V Londonu so z zanimanjem sprejeli vest, da bo avstrijsko delegacijo, ki bo povabljena na berlinsko konferenco, vodil minister za zunanje zadeve ing. Leopold Figl. Politični krogi menijo, da je to imenovanje dokaz, da avstrijska vlada upa, da bo prišlo do sklenitve avstrijske državne pogodbe.

Na vprašnje, če se zdi britanski vladi zadnji odgovor sovjetske vlade razveseljiv, je zastopnik Foreign Officea izjavil, da »pričakuje Velika Britanija nadaljni razvoj položaja», ter s tem izrazil udržanost uradnih krogov Londona.

Washington, 19. jan. (AFP). Ameriški minister za zunanje zadeve John Foster Dulles je izjavil, da namerava na berlinski konferenci ostati tri tdne, ker se želi udeležiti vseameriške konference v Karakasu, ki se bo začela 1. marca.

Dules je pripomnil, **da bi bila berlinska konferenca izguba časa, če Sovjetska zveza ne bo spremenila svoje politike, ki stremi za razdvajanjem zahodnih sil. Če bodo sovjetski voditelji v Berlinu zares pokazali konstruktivnega duha, utegne imeti konferenca velik zgodovinski pomen.**

Konferenca indijske kongresne stranke

New Delhi, 19 .jan. (Tanjug). V Kalkuti se bo jutri začela konferenca delovnega odbora indijske kongresne stranke, ki bo razpravljal predvsem o razdelitvi države na lingvistični podlagi ter o socialnih in gospodarskih reformah. Velika pozornost bo posvečena sklepanju ameriško - pakistanskega vojaškega sporazuma, čigar tekst je baje že pripravljen. V New Delhiju so prepričani, da bo resolucija konference glede te zadeve zelo umirjena zaradi želje indijskega predsednika vlade Nehruja, da se odnosi med Indijo in Pakistanom ne bi zaostrili. Na konferenci bodo razpravljali tudi o mednarodni napetosti, o kolonialnem vprašanju ter o plemenski diskriminaciji.

Dr. Gruber — avstrijski veleposlanik v Washingtonu

Dunaj, 19. jan. (AFP). **Ameriška vlada je dala privolitev za**

Dr. Karel Gruber

imenovanje dr. Karla Gruberja za avstrijskega veleposlanika v Washingtonu. Dr. Gruber je bil od leta 1945 do lani minister za zunanje zadeve.

Izjava britanskega ministrstva za finance

MELBOURNE, 19. jan. — (Reuter) Britanski minister za finance Butler je izjavil, da je konferenca ministrov za finance Britanske skupnosti narodov, ki je bila v Sidneyu izkazala popolno enotnost v gledišičih glede načrtov, da se utrdi funt šterling in gospodarstvo Commonwealtha. Moč Britanske skupnosti narodov se je zelo utrdila. Na vprašanje, če bo funt šterling kdaj močan kot dolar, je Butler dejal, **da funt šterling že finansira polovico svetovne trgovine.**

Washington, 19. jan. (AFP). Ameriški minister za zunanje zadeve Dulles je izjavil na današnji tiskovni konferenci, da ZDA v sedanjem trenutku še niso pripravljene odgovoriti na predlog gospe Pandit, predsednice Generalne skupščine, o sklicanju skupščine za 9. februarja.

Združeno poveljstvo za osvoboditev korejskih ujetnikov

PAN MUN JOM, 19. jan. — (AFP) Danes dopoldne je bil sestanek nevtralne komisije, na katerem so pretresali sklep indijskega generala Timaje, da bo kitajske in severnokorejske ujetnike, ki odklanjajo repatriacijo, vrnil Združenemu poveljstvu. Zastopnik indijskega poveljstva na Koreji je izjavil, da na sestanku ni prišlo do »ostre reakcije« in ni bilo protestov proti indijskemu sklepu. Indijsko poveljstvo še ni prejelo uradnega kitajsko - severnokorejskega odgovora na zadnji predlog generala Timaje.

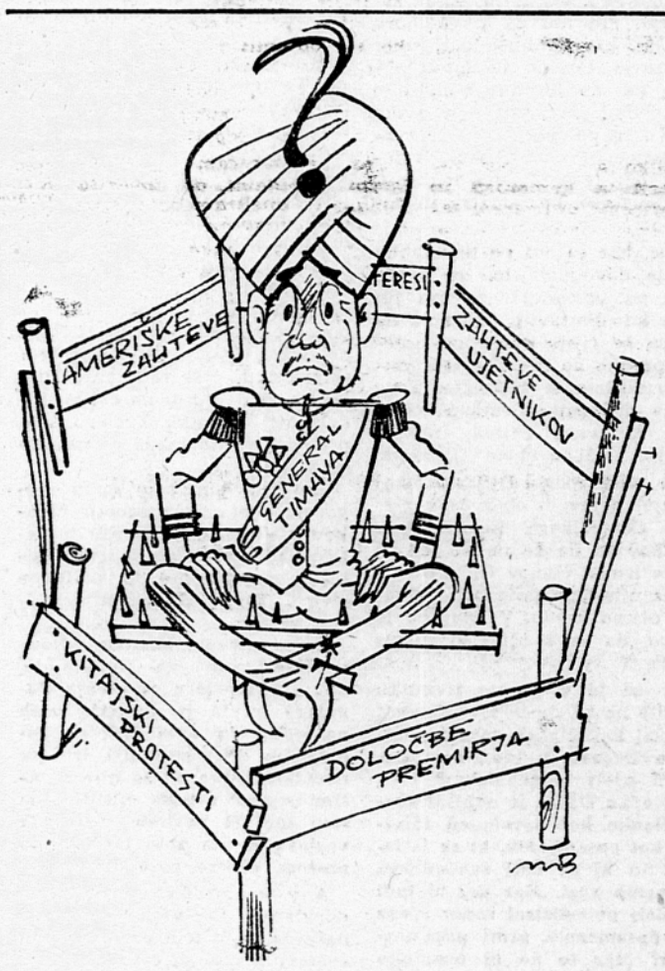
Pan Mun Jom, 19. jan. (Reuter). Poveljstvo indijskih čet na Koreji je sporočilo, da bo jutri vrnilo Združenemu poveljstvu 22.000 kitajskih in severnokorejskih ujetnikov, ki se nočejo vrniti domov in so bili doslej pod nadzorstvom indijskih čet. Indijsko poveljstvo se še ni odločilo, kaj bi storilo s 347 kitajskimi in severnokorejskimi ujetniki, ki so se izjavili za repatriacijo, ker je severno poveljstvo zavrnilo indijski predlog, da bi jih vrnili pripadajočim poveljstvom. Položaj še ni razčiščen in se boje, da bi po izpustitvi teh ujetnikov lahko prišlo do novih sovražnosti.

Tokio, 19. jan. (AFP). Poveljnik sil Združenega poveljstva general John Hull je potrdil v pismu generalu Timaji, da bo Združeno poveljstvo izpustilo vojne ujetnike, ko jih bo prevzelo od nevtralne komisije za repatriacijo. V pismu pravi, da meni Združeno poveljstvo, da je njegova dolžnost, da izpolni obljubo in **izpusti ujetnike po 22. januarju, ko uradno preneha misija nevtralne komisije.**

Pismo generala Hulla je odgovor na včerajšnje sporočilo generala Timaje, v katerem je izrazil mnenje, da bo Združeno poveljstvo prekršilo sporazum o premirju, če bo izpustilo ujetnike, ko jih bo prevzelo od nevtralne komisije.

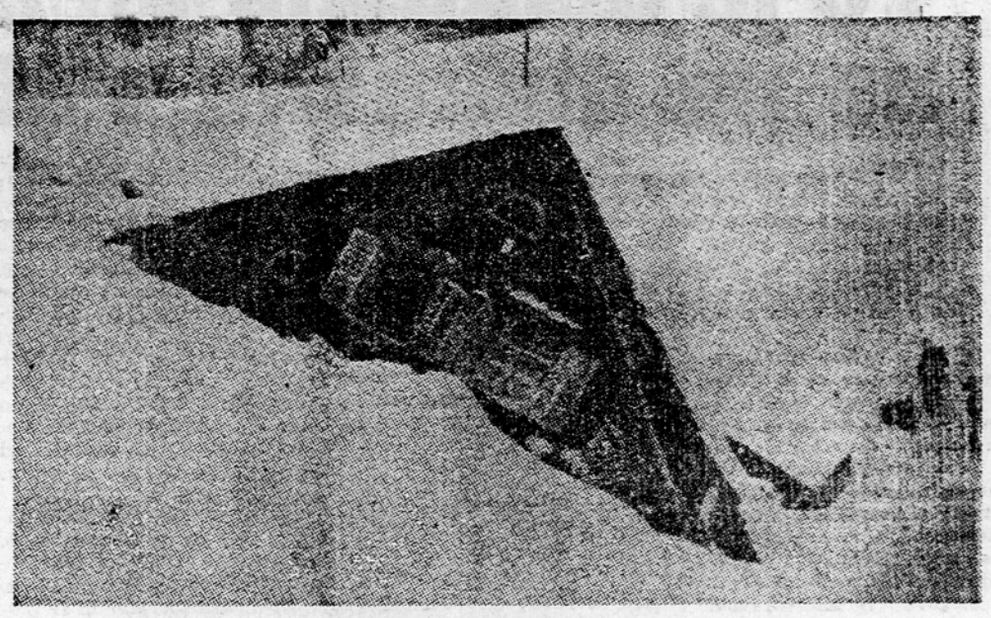
Kitajsko-severnokorejski odgovor

Tokio, 19. jan. (Reuter). Predstavniki Kitajske in Severne Korejn so poslali danes predsedniku nevtralne kgmisije za repatriacijo generalu Timaju pismo, v katerem je rečeno, da zavračajo načrte ali sklepe, po katerih naj bi se 20 tisoč nerepatriiranih ujetnikov vrnilo tistim strankam ali silam, v katerih taboriščih so bili ti ujetniki doslej. V pismu je rečeno, da bi tak sklep kršil sporazum o premirju.

— Korejski ujetnik, ki bi se rad čimpreje vrnil domov...
(Karikatura: M. Bregar)

NOVICE V SLIKI

Nad 130 smrtnih žrtev so zahtevali silni snežni plazovi, ki so v zadnjih dneh prizadejali ogromno škodo v Avstriji. Posebno je trpela dežela Voralberg. Na sliki: Snežni plaz je podrl hišo in odnesel njeno ostrešje nad 50 m daleč.

Težave matere in dveh otrok zaradi protijugoslovanske politike

Zadeva Živke Djurovič in njunih dveh otrok pred vrhovnim sodiščem v New Yorku

New York, 19. jan. (Tanjug). Pred vrhovnim sodiščem v New Yorku je bila včeraj razprava glede usode dveh jugoslovanskih otrok, ki jima je sodišče prejšnji teden prepovedalo odpotovati v Jugoslavijo z materjo Živko Djurovič.

Slavoljub Djurovič, bivši uslužbenec Jugometala v ZDA, je ponovno skušal utemeljiti svojo odločitev, da ostane v ZDA, s političnimi krogi. Njemu in njegovemu odvetniku pa se ni posrečilo dokazati, da gre za take motive. Djurovič se je zapletel v razmerje z neko Američanko in hoče zaradi nje ostati v ZDA. Da bi to dosegel, je moral trditi, da gre za politične vzroke, ker bi sicer težko dobil politično zatočišče, za katero je prosil. V začetku, ko je sodišče z nepravičnim sklepom zadržalo Živko Djurovič in njena otroka v ZDA, so newyorški časopisi več verjeli Djuroviču. Pozneje so pa bil prisiljeni objaviti dejstva, ki govore, da ne gre za politične, pač pa za osebne in družinske zadeve. V poročilih z včerajšnje razprave pišejo v tem smislu. Tudi občinstvo v sodni dvorani je dobilo vtis, da je odvetnik Živke Djurovič John Rogg dokazal, kakšen je pravzaprav položaj, in da bi sodnik moral razsoditi v prid materi dveh otrok, ki so ju po krivici ločili od matere in začasno izročili v varstvo Djuroviču.

Na včerajšnji obravnavi je odvetnik Djuroviča predrzno zahteval od Živke Djurovič, naj ostane v ZDA, in jo večkrat vprašal, zakaj ne želi raje živeti v ZDA in če se zares hoče vrniti v Jugoslavijo. Ko je videl, da s političnim pritiskom ne bo uspel, jo je skušal predočiti kot blazno, da bi ji tako odrekli pravico do otrok. Sodišče je prekinilo razpravo po zaslišanju dveh prič, ki sta pričali o dejanskih vzrokih Djurovičevega ravnanja. Razprava se nadaljuje danes.

Nastop novega perzijskega odpravnika poslov v Britaniji

London, 19. jan. (AFP). Britanski minister za zunanje zadeve Eden bo imel danes popoldne prvi sestanek z novim perzijskim odpravnikom poslov v Londonu Afsharom Kasemlunom ki bo predložil poverilnice. Računajo, da mu bo Eden v širokih obrisih razložil položaj in vprašanja, ki so v skupnem interesu obeh držav. Kakor so prepričani, pa je malo verjetno, da bosta načela vprašanje petroleja, ki je povzročilo spor med Britanijo in Perzijo. Britanski odpravnik poslov v Perziji Denis Wright ima sedaj v Teheranu uvodne razgovore s perzijskimi voditelji. V Londonu menijo, da se bodo razgovori o petroleju v pravem smislu besede začeli, ko bo prišel v Teheran novi britanski veleposlanik Stevens. Prej pa morajo najti rešitev za prodajo perzijskega petroleja na svetovnih tržiščih in ponovni začetek proizvodnje.

Največji dok v Veliki Britaniji

London, 19. jan. (Tanjug). — Danes so v Ejasthamu, od vhodu v manchersterski prekop, odprli največji dok v Veliki Britaniji. Gradili so ga štiri leta in bo lahko sprejel tudi največje petrolejske ladje. Ta petrolejski dok z najmodernejšimi napravami za razkladanje in nakladanje petroleja so zgradili v skladu s povečanjem zmogljivosti rafinerij petroleja. Mancherster je že dolgo veliko izvozno pristanišče za petrolejske izdelke, ker ima v okolici, vzdolž manchesterskega prekopa že zgrajene nove rafinerije.

Londonski delodajalci proti stavkujočim

London, 19. jan. (Tanjug). V mnogih podjetjih, v katerih so včeraj stavkali električarski delavci, danes stavkajočim niso dovolile delati. Verjetno je, da bo sindikat električarjev prihodnji teden organiziral stavko električarskih delavcev londonskega okrožja, da bi podprl zahteve za zvišanje mezd za 3 penije na uro. Stavkali bodo ves teden, če medtem ne bo kakor koli rešen mezdni spor. V stavki naj bi sodelovalo 7.000 delavcev.

Ameriška letalska oporišča v Vel. Britaniji

London, 19. jan. (AFP). Kakor se je zvedelo, se je v štabu ameriških letalskih sil v Vel. Britaniji že začelo delo za razširitev 19 ameriških letalskih oporišč v Veliki Britaniji. Pododbor ameriškega senata je odobril načrt, po katerem so bili v ta namen določeni tudi izdatki, ki znašajo nad 11 milijonov funtov šterlingov. Kakor je znano, je večina ameriških letalskih oporišč v vzhodni Angliji.

ZADNJE VESTI

Washington, 19. jan. (AFP). Ameriški minister za zunanje zadeve John Foster Dulles je izjavil na tiskovni konferenci, da se bo nocoj srečal s sovjetskim veleposlanikom Zarubinom in se pomenil z njim o podrobnostih za razgovor o mednarodni agenciji za atomsko energijo. S sovjetskim ministrom Molotovom se ne bosta spuščala v bistvo tega vprašanja, ker bi tak razgovor terjal navzočnost strokovnjakov za atomsko energijo.

Djakarta, 19. jan. (AFP). — Kakor poroča indonezijska agencija, so danes zapazili nove potoke lave na pobočju vulkana Nerapi v srednji Javi, ki je včeraj začel bruhati. Vodja vulkanološke službe dr. Newe je izjavil, da so pričakovali izbruh ognjenika že marca lani in da so storili vse, da so zaščitili prebivalstvo. Že novembra lani so izselili 2 milijona prebivalcev.

Peru - država največjih nasprotij

General Manuel Odría, minister za notranje zadeve v vladi predsednika Bustamanteja, je oktobra 1948 izvršil v Peruju državni udar. To je bil pač eden običajnih dogodkov v razmerah, ki vladajo v Latinski Ameriki: vojna klika v korist bogate oligarhije, ob blagoslovu katoliške cerkve in tujega kapitala je prevzela oblast in zgodilo se je, da je to oblast obdržala do danes. Ko je bila objavljena zmaga diktatorskega režima generala Odrije, so proti njej protestirali študentje univerze San Markos v glavnem mestu Lima. Zaradi maščevalnosti nove vlade so profesorji pobegnili v tujino, vlada pa je, da bi pomrnila »akademski rede, poslala armado, izvežbano za podobne namene, s topovi proti univerzi, eni najstarejših in najuglednejših univerz v Ameriki. Tanki so napadli in porušili vrata univerze in nova oblast je na ta način simbolično zavzela zadnjo pično liberalno utrdbo v nesrečni deželi Peru.

Naprednim elementom se v Peruju ni nikoli dobro godilo. Oligarhija glavnega mesta, naslednik privilegijev in sijaja španskega fevdalnega reda, ni hotela, da bi kdor koli motil njeno udobje, ki se ga uzakonili konjeniki Francisca Pizarroja, ko so 1533. leta divjaško ubili Atahualpa, zadnjega Inka, ki jim je pred smrtjo moral napolniti ogromno sobo z zlatom. Vsi tisti, ki so govorili o načelih demokracije in predstavniške vlade, ali na o tem, da treba Indijance vključiti kot enakopravne člane družbe v življenje države, so morali svoje ideje hraniti zase v mrzlih kaznilnicah, še bolj pogosto pa na pokopališčih. APRA (Alianza Popular Revolucionaria Americana — Ljudska revolucionarna ameriška zveza) si je upala prepovedane stvari trditi javno in zato ni čudno, če življenje njenih članov ni bilo niti malo prijetno.

Po letu 1948 se je do nedavnega o Peruju malo pisalo v svetu. Navada je namreč, da se o deželah Latinske Amerike govori samo v izrednih okoliščinah, kadar kje pride do revolucije in do državnega udara. Zadnje mesece je prekinil molk o Peruju primer Haya de la Torreja, ustanovitelja in idejnega učitelja APRA.

Ko je predsednik Bustamante leta 1948 začel preganjati APRA na pritisk vojske, ki ga je pozneje odstavila, je vlada pozaprla vse voditelje stranke, razen tistih, ki so pobegnili. Victor Raúl Haya de la Torre, neposredni potomec enega izmed španskih osvajalcev iz 16. stoletja, je pobegnil v columbijsko ambasado in tam je dobil politični azil. Nova vojaška vlada ni dovolila, da bi odšel iz dežele, čeprav je v Latinski Ameriki stara navada, da premagani politiki dobijo azil v tujih predstavništvih in potem svoboden odhod iz dežele. Niso pomagale nobene intervencije in Haya de la Torre je še danes kot politični ubežnik v tuji ambasadi sredi glavnega mesta lastne domovine.

Pa poglejmo sedaj malo od bliže Peru, ki si je v demokratičnem svetu zaslužen in nezasluženo pridobil sloves najprej reakcionarne diktature, dežele s tipično kolonialnim gospodarstvom in apatičnimi in revnimi Indijanci. Peru je republika, ker pač mora imeti neko ime, Peru je geografski pojem, čeprav so tri geološke različni Peruji, Peru je narodnostni pojem, čeprav sta dva naroda in dve zgodovini, stoletja daleč

ustvarjajo oaze male rečice, ki s težavo tihotapijo svojo vodo iz visokih And v Ocean. Tu so večja mesta, tu je kraljevska Lima, nekdaj sedež španskih podkraljev. Tukaj živi četrtina prebivalcev, v mestih in na ogromnih plantažah. Planinski deli And, odkoder prihaja glavno bogastvo dežele, rude, in kjer živijo skoraj Indijanci s svojimi lamami

Po površini je Peru skoraj dvakrat večji od predvojne Nemčije, vendar točna površina ni ugotovljena. Obmejne spore je reševal z vojnami in sporazumi, toda ni jih do danes še rešil, kot ni rešil še stotine drugih, važnejših problemov in jih niti ne rešuje. Narava je razdelila deželo na tri zelo različne dele. Ozek trak primorja je puščava, kjer vroči bazen reke Amazonke s svojimi tropskimi pragozdovi je tretji Peru, divji in nerazvit.

Pred prihodom Špancev je v Peruju živel eden najbolj miroljubnih narodov, ki jih pozna zgodovina. Civilizacija je bila vsekakor na višji stopnji kot danes, cesarstvo Inka je imelo najbolj napredno socialno ureditev v Novem svetu, gradilo je ceste in mostove, namakalo polja, obrt je bila razvita in poznali so sijajne inženirje; takrat je Peru imel dvakrat več prebivalcev kot danes, ko jih ima le 8 milijonov. Špancem ni bilo težko s 183 ljudmi in 37 konji zavzeti dežele in usmrtiti milijone Indijancev v rudnikih. Posledice španske osvojitve so dale neizbrisen pečat današnjemu Peruju: pečat bede in gospodarske stagnacije. Socialni in državni sistem, ki so ga izgradili Inki, ni dopuščal prevelike pobude posamezniku, ki mu je bilo strogo določeno njegovo mesto v družbeni ureditvi države, toda siromaštvo je bilo v tej državi vendar bolj redko, kot je danes pogosto. Španci so uničili družbeno ureditev cesarstva Inkov, vzeli so jim zemljo in jih prisilili, da za njih delajo. Danes ima katoliška cerkev skupaj z nekaj veleposestniki nad dve tretjini zemlje v svojih rokah in na tej zemlji morajo Indijanci delati 3 do 5 dni popolnoma brezplačno. Zato se zdijo normalnim ljudem bolj kot prividi, kakor pa ljudje iz mesa in krvi, kajti ubija jih težko delo, idiotizira koksinsko listje, ki ga žvečijo, da bi si olajšali muke, in mrtvi jih cenemi alkohol, edini proizvod bele civilizacije, ki jim ga beli gospodarji posredujejo. Mnogi od Indijancev, katerih število cenijo na dve tretjini vsega prebivalstva dežele, ne znajo španski, ki je jezik dežele in verjetno ni niti desetina pismenih med njimi. To je narod premaganih, ki ni več sposoben niti zavedati se, da so možni drugi načini življenja, različni od tistega, ki ga živi sam.

(Se nadaljuje)

Boji v Indokini

Hanoj, 19. jan. (AFP). V Hanoju so prepričani, da je napad Ho Si Minhovih sil na utrjeno postojanko Dien Bien Fu, ki so ga pričakovali 15. januarja, odložen zaradi delovanja francoskega letalstva. Francoske sile so začele očiščevalne akcije na ustju Rdeče reke, Francoski [illegible] obmejnemu kraju Takheku, ki ga imajo v rokah Ho Si Minhove čete. Pričakujejo, da bodo francoske čete vkorakale v mesto. Ho Si Minhove sile so zasedle utrjen položaj Hin Hup, severno od Vietnama, ki omogoča nadzorstvo nad važnim mostom na reki Namlik.

To je diskusija plenuma o zadevi M. Djilasa ne pa diskusija z M. Djilasom

Nadaljujemo objavo razprave na plenumu CK ZKJ. V včerajšnji drugi izdaji, ki jo danes za prvo izdajo ponatiskujemo, smo objavili nadaljevanje govora Miloša Miniča, govor Moše Pijade, Svetozarja Vukmanoviča, Vladimirja Dedijera, drugo izjavo Milovana Djilasa, govor Mitre Mitrovičeve in Krste Crvenkovskega.

Tu pa se postavlja vprašanje drugače in drugače se je treba lotiti tega problema. Vprašanje se postavlja tako, kot ga je postavil Lenin: demokracija za koga in za kateri razred? Ali je možna diktatura proletariata brez te ali one omejitve in kršitve demokracije za buržoazijo? Djilas lahko reče, saj se ne razhajamo. Toda razhajamo se, ker njegova formalnopravna zmešnjava vnaša liberalna pojmovanja, ki so že itak tu in tam v naših organizacijah Zveze komunistov. Tudi mi imamo omejitve demokracije za buržoazijo. Posameznik, buržuj, bo postal popolnoma enakopraven takrat, ko se odloči od svojega razreda in preide na pozicije delavskega razreda. Drugače pa tu ni enakopravnosti. On uživa demokracijo, toda uživa jo okrnjeno, omejeno po naših zakonih, ki so delo revolucije. On torej ni enakopraven. Demokracije za vse torej ni. In zato je pozivanje komunistov, naj se bore za demokracijo za vse, navadna liberalska, malomeščanska norost. V tem je stvar. Pri njem pa je vse to pomešano. V najboljšem primeru on strašno veliko improvizira in da po pravici povem, nikdar nisem verjel, da je Djilas tako naklonjen površnim improvizacijam in nesolidnemu obravnavanju problemov te vrste. Kaže pa, da si takrat, ko izgubiš izpod nog znanstveno-marksistična tla, obsojen, da seješ norosti.

V članku »Na splošno in posebno« me je dovedel do naslednjega vprašanja: ali današnje subjektivne sile zavestno razvijajo demokracijo in ali lahko tirajo nadaljnji demokratski razvoj. To je skepticizem, doveden do kraja, do absurda. On postavlja stvari tako, da danes na primer nobena partija, pa niti ne razred, ne more biti izključen izraz, nosilec objektivnih potreb družbe. Tu je vodilna vloga delavskega razreda? Mar ni tudi tu, v tem članku, likvidirana, mar ni to dosledno stališče, čeprav danes praviš, tovariš Djido, da ne odrekaš vodilne vloge delavskega razreda. Sam sebi si protisloven, v svoji glavi imaš zmedo. (Oprostite, da se obračam direktno, toda tako stoje stvari.) Če danes praviš eno, v člankih pa dosledno izvajaš likvidacijo vloge delavskega razreda, kaj je to? To je vera edino v stihijo svobodnega gibanja družbenih sil, negiranje marksizma v njegovih osnovah.

Vzel bom predavanje tov. Kardelja v Čačku. Kaj pravi tov. Dedijer? Tov. Dedijer pravi, da ne vidi, da sta stališči Djilasa in tov. Kardelja nasprotni. To pa so diametralno nasprotna stališča. Tov. Kardelj pravi: »Socialistična demokracija, kot jo pojmujemo, nikakor ne pomeni prepuščanje družbenega razvoja stihiji družbenih sil. Zavest in stihija sta v družbenem življenju dve neločljivi strani istega procesa.« Djilas pa si v tem vprašanju sam sebi nasprotuje od članka do članka. Če bi človek vse to čital, bi zašel v labirint in ne bi vedel, kaj ta človek misli. Stalno se giba v protislovjih s samim seboj. Zato lahko zavede nepazljivega čitatelja in pravi, da se ne razlikuje od tov. Kardelja.

Ali če vzamemo neko drugo mesto iz tov. Kardelja, kjer pravi: »Naša demokracija nima nobenih drugih materialnih virov, razen svojih lastnih. Naši materialni viri so naše lastno delo, naš lastni napredek v razvoju proizvodnih sil, naše lastne zmage nad zaostalostjo. Čim več uspehov bomo dosegli na tem področju, toliko bolj se bo naš sistem osvobajal ukrepov državne nujnosti in toliko bogatejše in širše bodo osebne pravice vsakega državljana Jugoslavije. Z drugimi besedami, toliko širši v demokratičnem bodo tudi naši zakoni.« Tu je zame marksizem, ne pa v oblakih in meglah Milovana Djilasa. Pozabljajoč na vse to, se je Djilas dejansko odtrgal od marksizma in se prepustil liberalističnim idejam o demokraciji.

Članek »Odgovor«, — je rekel v nadaljnjih izvajanjih tovariš Minić — je nedvomno jasen. Ko sem ga prebral, sem bil zaprepaščen in sem se razburil. To je po mojem mišljenju napadalno in nepošteno stališče. Zapirati usta vnaprej, prilepiti vsakomur, ki se z njim ne strinja, etiketo birokratizma in stalinizma, kritika pa se še ni začela, dejansko ni utegnila niti da se izkristalizira, niti da se pojavi v tisku. To po mojem mišljenju nima zveze z demokracijo. Pobornik demokracije na besedah, Djilas, se nam tu razgalja kot nadut antidemokrat.

Toda važnejše od tega je naslednje: Tu pravi on — očitno ni spor o socializmu, komunizmu kot takem, temveč samo o demokraciji, oblikah, potih. Če je spor o tem, potem je spor v bistvu o komunizmu in socializmu, ker je tudi po Djilasu to dvoje nerazdružno. Če se ne strinja, po kateri poti bomo šli, potem se ne strinja z vprašanjem ali bomo šli naprej ali nazaj. Ne moremo iti naprej po tej ali oni poti ali tretji poti, ker objektivni pogoji določeno pot odrejajo; v naši državi je samo ena pot v socializem.

Na koncu, s čim je prišel Djilas v spor. On piše »Spor je«. V spor ni prišel z ničemer drugim kakor s VI. kongresom. V tem je stvar. Vzel sem in prebral material VI. kongresa. Vse, kar on piše, je diametralno nasprotno tistemu, kar je tov. Tito govoril, posebno pa na koncu o Zvezi komunistov in Socialistični zvezi. On je začel svoj spor s VI. kongresom in mi moramo po mojem mišljenju ta spor rešiti. In v ta spor se je podal z izhodnih točk, ki v biti pomenijo to — da se v Zvezi komunistov lahko povede borba, in to resna borba, da se komunisti lahko razdele v skupine okrog različnih stališč o bistvenih vprašanjih, torej s frakcionaških pozicij. On je napisal v članku »da je to novo, da on svobodno, ne da bi se dogovoril z vodstvom, nastopa«. Po mojem mišljenju ni to nič novega, temveč tipično frakcionaški nastop. Izstopiti o tako velikih vprašanjih, izstopiti javno in začeti tako diskusijo — kaj lahko to drugega pomeni? Ne smemo pozabiti, tovariši, da sedaj sprovajamo v življenje nov gospodarski sistem, da smo pred težkimi nalogami, pa moramo danes trošiti sile, da razpravljamo o takih vprašanjih. Če smo hoteli tako diskusijo, bi se morali dogovoriti in izbrati primeren trenutek za njen začetek. Po mojem mišljenju je Djilasova odgovornost težka samo v tem, ne glede na posledice in škodo, ki se utegne še pokazati.

Članek »Razredna borba«. Človek bi tu pričakoval, jaz sem vsaj pričakoval, da bo pod to temo razložil razredno obeležje socialistične demokracije, da bo poudaril vodilno vlogo delavskega razreda itd. Toda on je to vlogo postavil pod vprašaj in ne samo pod vprašaj, temveč jo je kategorično in nedvomno negiral v članku »Splošno in posebno«. Toda to je vsaj osnovno ali nekaj najbolj osnovnega, da ta vodstvena vloga delavskega razreda ostane v celotnem obdobju prehodna od kapitalizma h komunizmu vse do uničenja razredov. Tu, ponavljam, po mojem mišljenju Djilas opušča marksizem.

V tem članku pa gre za vprašanje, ki ga on ne vidi, kakor je v stvarnosti, in ki ga je po običaju pokril s plaščem teorije. To je drobno vprašanje — vmešavanje političnih faktorjev v delo sodstva, UDV itd. To vprašanje bi bilo zelo veliko, ko bi stvarnost ustrezala iznakaženi sliki o naši stvarnosti v Djilasovi glavi. Taki pojavi so danes zares izjeme v pravem smislu besede. Toda Djilas to generalizira in tolče potem s težko artilerijo svoje »teorije«.

Čudno je, tovariši, in neverjetno, toda Djilas v tem članku pripisuje Marxu odkritje razredne borbe. Od pravi takole: »Odkritje razredne borbe je pomenilo obdobje v družbenih vedah.« Naprej pravi: »Razume se, to Marxovo odkritje je pripravljala dolga vrsta zgodovinarjev — mislecev in v še večji meri burje revolucije in vojsk.« In naprej trdi (hočem videti, ali je lapsus linguae), da si Marx ni izmislil razredne borbe, temveč da jo je samo odkril. Neokusno je, da tako rečem, da citiram Marxa, kaj pravi o sebi. Toda poglejmo, kaj pravi Marx v pismu Vandermayerju z dne 5. marca 1852. leta. To vedo vsi, to je znano mesto: »A kar se mene tiče« — pravi Marx — »meni ne pripada veda o odkritju obstoja razredov v sodobni družbi, niti o odkritju njihove medsebojne borbe. Buržoazni zgodovinarji so razložili mnogo pred menoj zgodovinski razvoj te borbe razredov, buržoazni ekonomisti pa ekonomsko anatomijo razredov; novo, kar sem dal jaz, obstoja v dokazu«. To je po mojem mišljenju zelo važno, da se prečita danes tukaj v tej diskusiji: 1. da je obstoj razredov vezan samo z določenimi zgodovinskimi bitkami, ki so svojstvene razvoju proizvodnje, 2. da razredna borba nujno vodi v diktaturo proletariata, 3. da sama ta diktatura tvori samo prehod k uničenju vseh razredov in k brezrazredni družbi.«

Morda se je Djilas slučajno zmotil. Jaz ne verjamem, da Djilas tega ne bi vedel (kaže, da je zmešal **odkritje razredne borbe in teorijo razredne borbe**, ki jo je Marx v resnici dal in katere tri ogelne kamne tvorijo citirane tri točke), toda neodgovorno je treščiti to stvar v javnost — tega ne morem razumeti, če prihaja od resnega človeka, ki ni navaden improvizator.

To sem iznesel preprosto zaradi tega, da podčrtam tisto, kar trdim o njegovih člankih, da so ničvredne improvizacije. Tu ni ničesar, za kar bi se človek lahko oprijel, da bi se za to tolkel, razen če je tak malomeščan, ki mu je vsa ta naša stvarnost preveč težka.

On naprej pravi, da so socialisti, napredni ljudje po Marxu spoznali, da je zgodovina v svoji osnovi zgodovina borbe med delom in kapitalom. Ne socialisti po Marxu, temveč vsa buržoazija danes priznava, da razredna borba med delom in kapitalom odreja razvoj celotne družbe in potem pravi: »Razlike med socialisti se niso toliko pojavljale v tem, temveč v vprašanju, kako in s kakšnimi sredstvi se najuspešneje boriti«. In naprej pravi: »Nihče v zgodovini ne osporava razredne borbe in razrednih razlik, temveč ta ali oni način, kako jih odpraviti.« Kdo ima prav? Teorija, pravi Djilas, kakor je to sicer, ni mogla tega rešiti, temveč samo včasih praksa. To njegovo je samo deloma točno, ker se teorije preverjajo tudi v medsebojni kritiki z znanstvenega stališča, na koncu pa praksa definitivno potrdi ali odvrže te ali one teorije. Toda kaj bi bilo, če ne bi verjeli v teorijo marksizma?

Naprej on razlaga, »da so v Rusiji in v Jugoslaviji propadle teorije, ki so odrekale, da se lahko oblast vzame z revolucijo, silo itd., toda na Zahodu niso. Tudi razredna borba obstoja tako v Jugoslaviji in v Rusiji kakor na Zahodu.« In nato dodaja: »Menjali so se in stalno se spreminjajo pogoji, oblike te borbe in s tem v zvezi tudi teoretični pogledi in politični programi. Toda kako se menjajo in zakaj se menjajo? Kaj pomeni nov program? Tov. Djilas o tem molči, toda pomoli nam pod nos v članku »Zveza ali partija«, da brez teh sestankov; kot so sestanki organizacij Zveze komunistov, to je brez takega tipa organizacije, žive delavski pokreti v inozemstvu, socialistične partije itd. A kaj nam to poriva pod nos? Dobro, žive torej, toda niso bile leninistične partije. Jaz pa postavljam Djilasu vprašanje: »Toda kaj so storili in kolikšna je njihova zasluga, da se je kapitalizem na Zahodu obdržal, — če Djilas ni postal do kraja malikovalec, ki veruje edino v stihijnost gibanja objektivnih sil in če še sploh kaj verjame v vlogo subjektivnega faktorja? To je osnovna stvar. Djilas lahko trdi, da sem leninist in dogmatik. Jaz prej priznavam, da sem po malem tudi dogmatik, leninist sem pa popolnoma, v kolikor sem doslej spoznal Leninova dela, in to priznavam prej, kakor da bi prešel na pozicije social-liberalcev ali anarhistov. Zdi se mi, da sta se pri Djilasu zmešali anarhistična in social-liberalna teorija.

Evo, tov. Djilasu postavljam še eno vprašanje: ali je mogoče, da je pozabil, da je razlika med socialisti nastajala, obstojala in obstoji prav glede vprašanja revolucije in diktature proletariata? To je kardinalno vprašanje in na tem so se kazale razlike tudi, kdo je kaj, kdo revolucionar in kdo oportunist ali socialliberalec. Ali je mar Djilas pozabil, da je na tem vprašanju doživela polom II. internacionala? In drugo, mar dosedanje izkustvo razredne borbe ni zadostno, da se vnaprej oceni neka in tudi Djilasova teorija Vse to je on postavil pod sumnjo. Njegova teorija — pa je to neodgovorno metanje v javnost vsakršnih nemarksističnih gledišč, kakor je na primer tudi tisto, da mora demokracija razvozlavati razredne spopade in zmanjševati razredne razlike. Razredni spopadi se morajo razvozlavati, kakor se razvozlavajo: demokratično in mirno, če nasprotni razredi mirno trpe vladavino vladajočega razreda, če pa nasprotni razredi hočejo poseči po oblasti, tedaj jih mi udušimo. To je orožje, vojska, policija, vse, kar stopa v akcijo. Tako se razvozlava razredna borba, tako je bilo v zgodovini in tako tudi bo, Djilas pa nam servira kot novo neko navadno liberalsko gledišče. Razredne razlike pa mora likvidirati razvoj proizvajalnih sil. Mnenja sem, da tov. Djilas ne more takih neumnosti metati v javnost potom svojih člankov. Naj mi oprosti ta izraz — nima smisla uporabljati take termine, ker ga ne želim žaliti. Tov. Djilas spada med ljudi, ki sem jih spoštoval in cenil, toda tu je vprašanje o drugem, mnogo važnejšem, gre za tisto, o čemer sta govorila tov. Tito in Kardelj.

Tovariši, prosim vas, da mi oprostite, da sem vzel toliko časa, toda to sem storil zaradi tega, da si vsakdo izbije iz glave, da se komunisti v Jugoslaviji vedejo kot avtomati ob tem, kar pravijo vodeči ljudje v Centralnem komiteju, in da bo vsakdo razumel, da imajo jugoslovanski komunisti svojo glavo in znajo misliti. (Tu mislim na aluzijo, ki jo je naredil tov. Vlado Dedijer ...).

In na koncu ne vidim nikakega zla, da komunisti in celotno delovno ljudstvo Jugoslavije verjamejo svojemu vodstvu tudi tedaj, ko ne razumejo stvari do konca, vse dokler jih ne bodo razumeli. Mislim, da je v tem verovanju ogromen moralni kapital in ni mogoče insinuirati — to je napad z malomeščanskega gledišča na tisto moralno avtoriteto, ki jo vodstvo uživa v Zvezi komunistov in v množicah delovnega ljudstva, napad s čisto malomeščanskega anarhističnega gledišča, s katerega je Djilas izvršil svoj napad z znanim člankom v »Novi misli«.

Če o vsem postavimo vprašanje, vse pripeljemo do vprašanja, kot bi to hotel Djilas, kako naj se potem tolčemo, kako naj vodimo borbo?

Mladenič gre po cesti in požvižgava

Govor Moše Pijada

Moj govor tu bi lahko imel tudi svoj naslov, glasil pa bi se »Morala neke anatomije«.

Kakor vidite, ne bom poslušal Djilasove zahteve, da bi v našo diskusijo tu ne vnašali moralnih elementov.

Dve stvari sta pred nami v tem primeru: teoretični in politični pogledi Milovana Djilasa in njegovi postopki, njegovo ponašanje kot člana Centralnega komiteja, visokega funkcionarja Zveze komunistov in države.

Ti dve stvari zahtevata tu oceno, ne pa diskusijo z njim.

Včeraj med odmorom je prišel Djilas k tov. Titu, da bi zahteval, naj mu dá po odmoru besedo, ker da hoče dati smer diskusije. Besedo je dobil, mislim pa, da bi mu je ne bilo treba dati. Prečital je tu svojo izjavo in poleg nje dal še svojo ustmeno obrazložitev. Ta forum mu je torej dal možnost, da pove vse, kar smatra za potrebno.

Vse, kar se mu po tem lahko tu še dovoli, je to, da odgovori na vprašanja, če mu jih hoče kdo postaviti, in da dá na koncu še svojo zaključno besedo, predno bo tov. Tito resumiral rezultate te diskusije. Toda to je diskusija plenuma o zadevi Milovana Djilasa, ne pa diskusija z Milovanom Djilasom.

To, da je mogel Djilas v manj ko treh mesecih objaviti v glasilu Centralnega komiteja 19 člankov in da se ne ve, da se nihče izmed članov CK ne strinja z njimi, je povzročilo gibanju očitno škodo. Vendar pa je dobro, da se z njim ni distutiralo.

Ko se je v nekem trenutku mislilo na to, da bi tov. Kardelj napisal kak članek zaradi pobijanja Djilasovih idej, sem nastopil proti temu. Zakaj?

Milovan Djilas je napisal svoje članke kot osvobojen idividij, kot posameznik, ki se je izločil in ki se čuti svobodnega slehernih vezi. Mar naj bi tudi Kardelj polemiziral zoper njega kot posameznik proti posamezniku? Mar to ne bi pomenilo prav tega, kar je Djilas hotel doseči: cepitev najožjega vodstva na posameznike, ki zasebno diskutirajo med seboj, »borbo mnenj« izven gibanja in mimo gibanja?

Prav tako je bilo nemogoče, da bi Kardelj nastopil s polemičnimi članki v imenu izvršnega komiteja ali enostavno v imenu linije gibanja zoper nekoga, ki je zapustil to linijo, če sta oba člana najožjega vodstva. Eno ali drugo bi pomenilo cepitev vodstva, sprejetje Djilasove »borbe mnenj«, ostvaritev Djilasove ideje o spremembi Zveze komunistov v diskusijski klub, prehod na njegov teren.

Zato je bilo pravilno, da pove izvršni komite to, kar ima povedati pred tem plenumom v nekem sporočilu in da čimprej skliče ta plenum, da bi se zadeva obravnavala na način, ki ustreza prirodi in metodam naše Zveze, to je ne zato, da bi se diskutirajo z Djilasom, marveč da se ocenijo njegove ideje in njegovi postopki.

Zato tudi na tem plenumu ni treba storiti tega, česar nismo storili prej in česar ni treba storiti tudi ne pozneje.

Toda on nastopa tu kot diskutant in hoče celo on dajati smer diskusiji. Ta smer pa je, kakor se je videlo iz njegovega drugega govora, diskutirati z njim o idejah iz njegovih člankov v »Borbi« in ne upoštevati članek iz »Nove misli« in sploh ne njegove postopke, ker »nima smisla« v to diskusijo tu »vnašati moralne elemente«.

To je strah in račun.

Če sprejmemo to, da se njegove ideje ujemajo z idejami, ki jih je obrazložil tov. Kardelj, 95-odstotno, pa morda tudi stoodstotno, in če sprejmemo, da ne vnesemo »moralnih elementov« v našo diskusijo, potem zadeva Milovana Djilasa ni nič drugega kot otroški balon, ki se je razpočil pod veščino njegovega diskutiranja. Potem sploh ni nobene zadeve, potem sploh ni ničesar in plenum je bil sklican po nepotrebnem.

Ne bom se sploh bavil s teoretičnimi in političnimi pogledi i- Djilasovih člankov v »Borbi«. Idejno je z njimi že obračunano. **Teoretične in politične ideje Milovana Djilasa so tu v celoti in v popolnosti likvidirane.** Likvidiral jih je Kardelj, likvidiral jih je Minič. Likvidira jih lahko vsak komunist, ki ima le zrno marksizma v glavi, če je le pazljivo prečital Djilasove članke. Neprilika je samo v tem, da jih mnogi niso čitali ali pa so jih čitali v naglici in površno, kakor je bilo to tudi pri meni. Ljudje delajo in jim ostane malo časa za čitanje. Djilas pa ne dela niti na eni svojih dolžnosti in piše. Toda o tem pozneje, ker to spada v moralne elemente.

Dotaknil sem bom samo enega momenta iz njegovih člankov v »Borbi«, ki ni niti teoretičen, niti političen, marveč psihičen, čeprav gre za politične stvari. To je Djilasova domišljavost.

Že v prvem članku »Nove vsebine« pravi za Jugoslavijo, da je **v središču svetovnih dogajanj** in da je središče vseh nasprotij, da »**ves svet ob zadržanem dihu spremlja izid še nevidene bitke, ki se bije z našimi silami, z našo mislijo**«, da smo »**del in vozlišče svetovnih vozlov**« in da zato naša bitka presega okvire naše države.

A v tem središču svetovnega dogajanja in vseh svetovnih nasprostev, v tem vozlišču vseh svetovnih vozlov, v tej nevideni bitki — tudi je on, Milovan Djilas, tisti, ki prinaša novo misel, »djilasovsko«, da uporabim njegov lastni izraz, kajti on ni samo Djilas, on je tudi prvi djilasovec.

Ta ogromna domišljavost ni in ne more biti odlika komunista. Razvije se lahko samo v malomeščanskem literatu, zaljubljenem v samega sebe in v svoje besede. To pa ima svoje zveze tudi s politikantstvom.

Poglejmo njegove izstope tu! V pisani izjavi, ki jo je prečital, pravi: »V teku zadnjih mesecev publicistične aktivnosti sem začel postopno občutiti, kako se **idejno oddvajam v vrsti osnovnih vprašanj ...«** To je tudi dejanski in osnovni vzrok osebnega oddvajanja od najbližjih tovarišev iz Izvršnega komiteja Zveze komunistov.

»Do teh svojih pogledov sem prišel **z vztrajnim in globljim delom** ... Tudi danes **ne trdim**, da so vse te misli **absolutno točne, čeprav sem prepričan, da so** (smeh).

Dalje na nekem mestu:

»Toda, ko danes gledam nazaj, o vprašanjih svojih **osnovnih ideoloških,** filozofskih, estetskih in podobnih pogledov, moram reči, da sem se v zadnjem **času v jedru oddvojil od pogledov največjega števila naših teoretskih delavcev«.**

In vendar po tako porazni oceni, ki jo je dobil tu od tov. Tita in Kardelja, trdi, da je 90 odstotkov misli vzel od Tita, Kardelja in drugih in dela vse, da bi napravil vtis, kot da so razlike nebistvene, kot da jih **skoraj ni. »Ne more pojmovati** — kakor pravi — niti uvideti očitkov, da je zapustil materializem in dialektiko (marksizem), ali da je postal skeptik, agnostik in podobno ... Marksovi pogledi so zanj bili in ostali osnova vseh njegovih pojmovanj«.

On stalno plava med trditvijo, da ostane pri vseh svojih osnovnih idejah in izjavah, kakor da ni nekih bistvenih razlik. V takem držanju ni načelnosti, pač pa račun.

Pri svojem drugem nastopu je on hkrati izjavil, da je sigurno, da se je globoko oddvojil od partijske linije in da sprejema 90 odstotkov Kardeljevih tez. Nekaterih ne sprejema, a nekatere da bo sprejel Kardelj.

Osnovno pa je, da hoče tu na plenumu ustn nadaljevati svojo serijo člankov, pa naj bo razlika 10, 7 in pol, 5 ali 3 in pol odstotka, ne moremo priti do drugega zaključka, kot da je v teh odstotkih zbito vse tisto, v čemer se razlikujemo in kar nam je dovolj, pa najsi znaša ne vem koliko odstotkov.

Kaj je še dejal v pismeni izjavi?

Priznava, da je kršil disciplino, a ne formalno. Z drugimi besedami, da se nekaj po statutu ne more kaznovati. Rekel je tudi nekaj o svojem članku v »Novi misli«:

»Dolžan sem povedati, da je moj članek (»Anatomija«) (tu je skrajšal naslov) v »Novi misli« ne le preveč splošen, nego tudi napihnjen — kot vsaka **satirično pamfletska literatura**, a kar je najvažnejše, **nanaša se dejansko na periode in pojave**, ki so v **mnogočem minile**. V danih pogojih tega članka je mogla nastati samo politična škoda. **Ne morem pa sprejeti, da se ta članek nanaša na to ali ono osebo, konkretni položaj ali podobno.** To pa zato, ker je **takšno gledanje na literaturo primitivno in nestvarno.** Kolikor bi se nekdo v tem pogledu čutil prizadetega, sem pripravljen, da se mu opravičim na način, kot ga želi.«

Tu prihajam na teren moralnih elementov. Tu moram biti primitiven in nestvaren, vmešajoč se v literaturo.

Trditev v njegovi izjavi, da se ta njegova literatura nanaša na periode in pojave, ki so v mnogočem minile, je le izmikanje, ki ne more nikogar prevariti. Trditev, da se ta članek »ne nanaša na to ali ono osebo«, je enostavno neresnica. Več oseb je v tem pamfletu tako jasno opisanih, da so jih tudi vsi tuji dopisniki takoj spoznali in so uspeli, da nabavijo celo fotografije »mlade in lepe igralke«, ki je podkrepila senzacionalne naslove listov v Angliji in Ameriki, kako da je Titova vlada razcepljena zaradi »resnice o ženah«, »Igralka v središču jugoslovanskega razcepa« (smeh v dvorani), »Omalovaževana filmska zvezda izzvala razdor v Titovi partiji« itd. Djilas pa pravi, da pomeni poznati za osebami njegovega »književnega« članka konkretne osebe, biti primitiven in nestvaren.

Na dveh straneh tega pamfleta opisuje sceno, ki se — v članku — dogaja pred vhodom v centralno ložo stadiona.

»Ona je stala na dan poroke z možem in s poročnim kumom, moževim prijateljem, živahnim, stasitim in odkritim človečkom, mladim generalom ...« itd. In tu je zapazila, da se razgovarja njen mož z »vitko in še mlado ženo« itd., ki je soproga »visokega, vztrajnega in gibčnega gospodarskega funkcionarja« itd. In zdaj daje Djilas ves dialog, ki se je vodil med to ženo in njenim možem.

Vsi pa vemo, da ta žena, ki naj bi bila vodila ta dialog, na dan svoje poroke sploh ni bila v Beogradu, marveč v Londonu, da tega dialoga sploh ni bilo, kakor tudi ni bilo drugih »dejstev« iz tega pamfleta. Toda Djilas pravi, da je primitivno in nestvarno tako gledati na »literaturo«.

Razume se, da bi bilo primitivno in nestvarno, spuščati se v to, kdo tvori tisto »novo in idealizirano sredino«, o kateri govori ta pripovedka, in kdo tvori njen »pretežni del«, kateri pripovedovalec pripisuje »človeško-zverinski pohlep za ohranitev socialnih položajev, ki je nerazumljiv in bolj divji, bolj zagonetni in bolj neusmiljeni kot kateri koli živalski boj«. Vse to pa zato — po piscu — »ker ni mogla postati niti navaden član nekega preprostega rajonskega ali študentskega komitejiča, marveč je igralka kot vse igralke, ki se je kdo ve kako »vrinila« v Partijo, v kateri ima sedaj vse, kar hoče«.

Zares ni treba dešifrirati, katera Partija je to s svojimi rajonskimi in drugimi komitejiči.

Mar tudi tu velja piščeva pripomba o primitivnosti in nestvarnosti odkrivanja konkretne Partije, na katero je tu mislil?

Toda mi moramo biti primitivni in nestvarni, pa naj je pisec to hotel ali ne, kajti vemo mi in ve to vsak državljan, na koga se misli, kadar se govori o »ločenem in zaprtem svetu, ki se je izven svojih pompoznih in izlikanih skorojeviških pisarn vedno gibal po istih svojih letoviščih, po istih svojih klubih, po istih svojih vilah, po istih svojih ložah v gledališču in na stadionu«.

Vemo pa, kdo tvori ta »svet, ki se je zapiral, priboril to našo oblast in to našo svobodo, se zavzemal po vojni, izvrševal visoke dolžnosti, se vozil z avtomobili in v salonskih vagonih, se hranil in oblačil v posebnih magazinih, letoviščih v ločenih vilah in letovališčih in na osnovi vsega tega, bogme, bil tudi izjemno zaslužen ...«

In potem »razjarjeni nagonski interesi«, »kastinska solidarnost«, »kastinski interes«, »hipokrizija morale«, te kaste, »in vse to — pravi književnik — je nastajalo nekako neopazno, iz povsem normalne in prirodne logike in potreb, da je treba vodilnim ljudem ustvarjati pogoje za delo in življenje«.

In potem ta duh solidarnosti v tej kasti, »ki ni izhajal toliko iz neke idejne in moralne enotnosti, marveč iz načina življenja in interesa, iz prirode, oblasti in načina, kako se je do nje prišlo«.

In še naprej, kako sta se »v tem svetu začela značaj in vrednost osebnosti spontano meriti vsebolj po stopnji in vlogi v hierarhiji, predvsem pa v stvarni oblasti, kar je vse v glavnem zraslo in bilo podedovano neposredno v revoluciji in po njej ...«

Pa zopet »morala te kaste«, »podedovana in dogmatska — nekdaj revolucionarna, ki je bila trša in spačena«.

Vse to je jasno, kaj pomeni in na koga se nanaša, čeprav bi bilo še tako primitivno in nestvarno tako gledati na literaturo. Toda, z dovoljenjem ali brez, moramo gledati na to »literaturo« kot na škandalozno kroniko, kot na politično pornografijo.

Kje je tu morala pisca?

On ima tudi sedaj vilo in dva avtomobila itd. Pa celo več kot drugi, ki jih je opisal kot tako odvratno kasto.

Dobro, se bo reklo: Pristudilo se mu je.

Toda če se mu je pristudilo, če je videl, kam gremo, ali ni mogel poskusiti, da nas reši.

Ne, zadržal je vse položaje in vse »privilegije« — samo odrekel se je samo raja na teh položajih — in odšel na trg, da kriči proti kasti, ter pustil svoje najbližje tovariše, da se davijo v neokusnostih.

Morala pisca je v tem, da se je osvobodil vsakega dela, da v tem, ko njegovi najbližji tovariši nosijo težka bremena državnih in družbenih poslov, on sedi pa piše in piše, za zabavo se pa demokratsko sprehaja po ulicah in pije po kavarnah. Piše in piše. Najprej vsak teden en članek, potem od 20. decembra 1953 vsak drugi dan, 13 člankov v 17 dneh (vzklik: Samo članki v »Borbi« mu prinašajo blizu 220.000 din!).

On piše in piše. In ko vidi, da se spodaj v organizacijah ZK dviga revolt proti njegovim člankom, pospešuje tempo, daje vsak drugi dan nov članek in hiti, da bi vse povedal in se mu mudi, da krona članke v »Borbi« s pornografijo v »Novi misli«, da tudi to izvrže, dokler ima časa.

Še o morali pisca.

Ko razgovarjata z njim tovariš Kardelj in Marko (Ranković), jima nič ne pove o članku, ki bo izšel čez dan ali dva v »Novi misli«. Onadva razgovarjata z njim na bazi članka v »Borbi«, razgovarjata na bazi teh člankov, in ko je »Nova misel« izšla in je že razprodana (za pornografijo je vedno tekma), kajti Kardelj in Marko ne vesta, da je »Nova misel« izšla. Onadva in jaz smo jo dobili šele nekaj dni pozneje, čeprav smo naročeni.

Toda morala tega anatomista morale ima še poglavja. (Tovariš Minič vpade: to je morala redakcije »Nove misli«!)

Recimo, da on (Djilas) nosi v glavi velike ideje o globokih spremembah, ki jih moramo izvršiti v državnem, političnem in družbenem življenju, v Zvezi komunistov, Socialistični zvezi, v mladinski organizaciji in sindikatih, vendar pa kot član sekretariata ne smatra za potrebno, zahtevati, da z ostalimi tovariši iz sekretariata ali Izvršnega komiteja razpravlja o tem, da jim pove celotno misel, da se razčistijo vprašanja, če treba tudi v CK in na morebitnem izrednem kongresu ali v splošni partijski razpravi.

Ne, on gre na ulico, da kriči svoje poglede. Ve, da zato uporablja službeni organ zveze, ve, da bodo mnogi člani zveze zaradi tega smatrali, da so direktivni članki, ve, da izkorišča tudi položaj, ki ga ima v zvezi, da bi ji prizadejal tak udarec.

Tovariši in tovarišice, ko je včeraj odgovarjal Titu, je dejal na enem mestu:

»Glede kurza Partije in vlade do buržoaznih elementov ne vidim razlike. Če tovariš Tito meni, da je potrebno zaostriti kurz proti buržoaziji in sprejeti zakon za zaostritev tega kurza, se strinjam.«

Tovariši! Ta misel ni ničesar drugega kot tisto, kar najbolj reakcionarni listi v tujini pišejo, tisto, kar oni pričakujejo, da bi po takem izstopanju enega sekretarjev Zveze komunistov prišlo do zaostritev kurza.

Morda medtem še ni bilo vse do konca izdelano v Djilasovi glavi, ko je začel v oktobru s serijo člankov. Njegovi članki so često taki, da kažejo človeka, ki v začetku članka ne ve, kam ga bo napeljalo. Hiti za besedami in frazami, te ga vlečejo in mu izsesajo misli, katerih se v začetku članka ni zavedal. Morda to velja tudi za to serijo in so ga lastne besede vlekle od koraka do koraka, od kalnega filozofiranja do konkretnega in od konkretnega do politične pornografije, ki pomeni konec Djilasa kot teoretika in političnega pisca.

Toda če je temu tako, potem je treba reči, da zmešan literat tedaj, ko začne, ne ve, kam bo prišel iz lastnega labirinta, da tak literat ni manj nevaren kot zavesten nasprotnik.

Toda, to velja samo deloma iz to za njegovo filozofiranje. Tisto pa, kar je pri njem osnovno: težnja za formiranje frakcije in več ali vsaj dvopartijskega sistema, to je imel v glavi od začetka in to je bila njegova zavestna svrha. Djilas je v vsem tem pokazal popolno odsotnost vsakega čuta odgovornosti, vsake obveze do gibanja, ki ga je dvignilo. Vse to je samo zraščanje z malomeščanskim anarhizmom. Tega pa je pri vseh kavarniških mizah v Beogradu, Zagrebu ali v provinci dovolj. Ni ga pri delavskem razredu, ni ga pri komunistih in tistih članih SZDL, ki so povezani z današnjo stvarnostjo in izgradnjo socializma.

Kar tiče besed tov. Dedijera, ne bom žalil njegovih sentimentalnih solza. Je pa čudno, da v času točenja takih sentimentalnih solza nekdo le uspe vreči kakšno zlobno ali pa zahrbtno misel. Natolcevanje mnogih tovarišev, da sprejemajo mnenja zaradi neke avtoritete, ne pa zaradi vsebine, da nihče od nas nima monopola ljubezni do domovine, niti monopola v teoriji, da je na njega vplivalo tudi to, da je bil Djilas izvoljen za predsednika skupščine po 14 objavljenih člankih, da so bile dane direktive za razkrinkavanje Djilasa, da je Djilas dal ostavko na položaj predsednika skupščine po sklepu Izvršnega komiteja in da se sekretariat v zadnjih mesecih ni sestajal, vse to oblito s solzami ne govori o tem, da je bilo zmotno postaviti Djilasa na položaj predsednika skupščine. Jaz pa trdim, da je bilo zmotno, čeprav nosim tudi del odgovornosti za to. Dali nosi del odgovornosti tudi Djilas, ki je že imel tedaj svojo »anatomijo« v stavnici ali pa vsaj v rokopisu, ki ga je Dedijer prečital, preden ga je dal v tisk?

Kar tiče onih prstov, o katerih je govoril tov. Dedijer, naj ne krsti vsakdo svojega prsta z imeni enega nas. Naj vzame vseh svojih 10 prstov kot partijo, pa ne bo treba rezati ničesar. In naj čuva celo roko, obe. (Vzklik.)

Toda, ostavko je dal Djilas sam, ne pa po sklepu Izvršnega komiteja in nihče mu ni naročil, naj jo da.

Želel bi reči še nekaj o tujem tisku. Ta je komentiral Djilasove članke v »Borbi« kot je znal in vedel in kot mu nalaga interes. Ko je prišlo sporočilo Izvršnega komiteja, so začeli tudi senzacionalni komentarji o razcepu itd. Bili so, razume se, tudi trezni komentarji, ki se niso pehali za **senzacijami. Mnogo se je ugibalo,**

Razprava na plenumu CK ZKJ

Djilas vnaša v Partijo frakcionaško borbo

je dejal Svetozar Vukmanovič-Tempo

V začetku svojih izvajanj je tov. Vukmanovič dejal, da je že 4 do 5 mesecev izven dela in da je bil to eden glavnih razlogov, da je samo lete čital Djilasove članke. Dejal je, da je eden tistih, katerim so se Djilasovi članki, ki so izšli pred člankom o subjektivnih silah, v osnovi ugajali, in da je bil eden najintimnejših Djilasovih prijateljev. Ko je videl, da obstojajo nesoglasja, je odšel k tovarišema Kardelju in Rankoviču in jima predlagal, da se pomenijo z Djilasom in ga po možnosti rešijo za Partijo.

»Toda ko sem prečital zadnji Djilasov članek v »Novi misli«, se je tudi pri meni formirala jasna koncepcija o njegovem celotnem delovanju od začetka do konca in bom ta svoj vtis – kot svoje prepričanje — tukaj iznesel.

Mislim, da gre za poskus frakcionaškega boja, za vnašanje frakcionaškega boja v Partijo. Na osnovi česa prihajam do tega zaključka? On iznaša v svojih člankih pojave birokratizma na raznih sektorjih našega družbenega življenja. Po mojem mnenju so taki pojavi bili, zlasti so bili in jih je še v gospodarstvu. Toda to so bili samo posamični pojavi, v tem ko je celotna Partija stala na antibirokratski liniji.«

»Mi, ki smo delali v gospodarstvu, smo imeli stalne razprave. Obstojala so najrazličnejša mnenja. Ne more pa se reči niti za enega od nas, da je birokrat, kajti vsakdo je imel za svoje stališče dovolj argumentov. Stvar je samo v tem, kako priti s razpravo do najboljpravilnega stališča in take rešitve, ki bo privedla do nadaljnjega razvoja proizvodnih sil itd.

Vse dotlej, ko je tov. Djilas tolkel v svojih člankih po raznih birokratskih pojavih, se mi je zdelo, da je to v redu, in nisem imel pripomb. Toda ko je izvršil napad na celotno Partijo kot na birokratsko kasto, kot v svojem članku »Anatomija neke morale«, potem sem jasno videl, da stoji Djilas resnično na pozicijah frakcionaškega boja proti Partiji. Iznašati te birokratske pojave, hkrati pa zamolčati, da se celotna Partija resnično bori proti birokratizmu in birokratskim pojavom v našem družbenem življenju, je v resnici pomenilo pripravljanje odkritega nastopa proti celi Partiji, kar je Djilas tudi storil v članku »Anatomija neke morale«.

Tovariš Djilas poskuša — je pojasnil tov. Vukmanovič — pojasniti svoje izstopanje kot boj mnenj. Dobro, boj mnenj mora obstajati, brez njega ni napredka. Toda boj mnenj v Partiji. Če obstojajo skupne osnove, če so izhodne pozicije iste, potem ni nevarnosti za boj mnenj. Nasprotno — boj mnenj je zelo dober. Tovariš Kardelj se spominja, koliko različnih mnenj smo mi imeli glede gospodarskih vprašanj, koliko je bila razprav med nami.«

Vukmanovič je dalje dejal, da je bil prepričan, ko je Djilas objavljal svoje članke, da o teh svojih člankih razpravlja s tovariši iz sekretariata CK in da je prvič na novega leta dan slišal od Peka Dapčeviča, da se tovariš Tito ne strinja s člankom o subjektivnih silah. Dejal je tedaj Djilasu, da je tov. Tito ocenil ta članek kot likvidacijo in razbijanje Partije in mu svetoval, naj gre k tovarišu Titu in naj z njim prediskutira celotno vprašanje, da se bo stvar popravila. Toda Djilas ni storil tega, marveč je napisal nove članke in končno dopustil, da se člani na terenu izjavljajo o najvažnejših organizacijskih vprašanjih, ki sploh niso bila prediskutirana niti v izvršnem komiteju niti na plenumu CK. Stvar je šla dalje, pa ni tega preprečil niti pozneje, čeprav je kot vodja agitacije in propagande mogel in moral preprečiti, da ni imel določenih poslednjih namer.

Tovariš Vukmanovič je zatem nadaljeval, da so posamezne organizacije o teh vprašanjih že začele zavzemati stališče, da pa niti enemu tovarišu iz sekretariata CK ni bilo mogoče reči svoje besede za ali proti razpuščanju.

Na koncu je tov. Vukmanovič dejal:

»Djilas je v enem svojih člankov dejal, da so nove ideje vedno ideje manjšine in da se je za te ideje treba boriti. Ni li to pripravljanje za manjšino v Partiji, za nove ideje in za frakcije v Partiji? Mislim, da je.«

Drugega dne zasedanja se je tov. Vukmanovič ponovno javil k besedi in dejal:

»Kot sem že včeraj rekel, sem bil eden tistih, ki so predlagali, da se z Djilasom razgovarja, še predno sem prečital članek o morali v ‚Novi misli'. Toda, ko mi je bilo javljeno, da Djilas stoji na poziciji, naj bi mu CK zabranil objavljanje člankov, so se mi porajala določena vprašanja. Zamislil sem se, kaj to pomeni. On postavlja v vseh člankih vprašanja borbe proti birokraciji. Cela naša partija stoji na antibirokratski liniji in ta naša borba se odvija v tem antibirokratskim pravcu. Kaj pomeni potem Djilasova želja, da mu CK prepove nadaljnje objavljanje člankov? Za površnega opazovalca bi to pomenilo, da je CK na birokratski liniji. To je za površnega opazovalca normalno in za te površne opazovalce, za to malomeščansko stihijo on tudi piše članke. Zanje je tudi pisal, ker drugače si tega ne morem pojasniti.«

Govoreč o frakcionaštvu, je tov. Vukmanovič dejal:

»Celotna pozicija Djilasa je dejansko na frakcionaški liniji. Če sicer ne bi mislil na frakcijo, zakaj ni ustavil izjavljanj partijskih organizacij o najvažnejših vprašanjih, dokler se ne izjasni CK in se ne čuje tudi druga stran? On je imel možnosti, da to stori. Zakaj ni ustavil objavljanja svojih člankov, ko je zvedel za mnenje tov. Tita, dokler se ne pomeni z njim in z ostalimi tovariši, marveč je nadaljeval z objavljanjem in zahteval, da se objavljanje ustavi samo, če mu to zabrani CK.«

»Prav tako bi se želel ustaviti tudi na izjavljanjih tov. Dedijera. Naj mi pove, koga je mislil, ki naj bi dejal, da bo zmagala birokratska struja v partiji, če nastopimo ostro proti Djilasu? Jaz sem mu dejal, da ni birokratske struje v partiji in stoji celotna partija na antibirokratski liniji. Mislim, da je vsaka taka insinuacija vnašanje frakcionaških elementov v partijo. Opozarjam tu, in to je ono, kar me najbolj zaskrbljuje, da je to v momentu, ko dosega partija odločujoče uspehe na liniji borbe proti birokratizmu, odločujoče uspehe danes in to v gospodarstvu, na najbolj občutljivem mestu. Mislim, da letos dejansko dosegamo velike uspehe. V tem času pa se pojavljajo sile, ki razdvajajo partijo. Kaj to pomeni? Ničesar drugega kot to, da so to sile reakcije, ki po mojem mišljenju ne morejo biti sile napredka.«

Izjava Milovana Djilasa

Za Vladimirjem Dedijerom je povzel besedo Milovan Djilas. Dejal je: Takoj moram reči, da odklanjam izvajanja Dedijera; to niso politična izvajanja, temveč emotivna, naj jih imenujemo kakor koli in takoj prehajam od njegovih izvajanj.

Naj sem se izdvojil ali ne od kolektiva, za sedaj je jasno — popolnoma sem prepričan – da bi do istih tez prišel, kar se mene subjektivno tiče. Mislim, da prenašati razpra o na to — zakaj in kako sem se izdvojil, na vso to problematiko — izziva neke moralne elemente, meče nekako sumnjo, da sem imel neke skrajne namere, da vržem oblast, da prevzamem oblast. To po mojem mišljenju nima nikakega smisla in bi otežkočilo, da bi sprevideli to, kar je osnovno — vrglo bi celotno razpravo na napačen teren. Menim, da je to, kar je od začetka otežkočalo reševanje celotnega tega zapletljaja, ki sem ga izzval, bilo razkrinkavanje Djilasa; v organizacijah Zveze komunistov so se začele take neumnosti, da so začeli govoriti in me proglašati za špijona, tujega agenta, sovražnika, razne stvari. Razume se, Izvršni komite je to ustavil in pustil, da odloči plenum. In to je bila srečna rešitev, ki je celotno stvar metodično postavila na zdravo osnovo. Jaz, tovariši, absolutno ne bi mogel tukaj sedeti in razpravljati, če bi me smatrali za sovražnika. Lahko me imate za človeka, ki se je globoko oddvojil od Partije; to je gotovo, da sem se oddvojil, danes se tega zavedam, toda nisem se oddvojil iz sovražnih pobud, temveč iz razlogov, ki so idejne narave. V zvezi s tem je zame danes veliko odkritje nastop Kardelja, po tonu in načinu, s kakršnim je nastopil. To je novo v naši dosedanji praksi. Mi, tovariši, nismo tako govorili, ne mislim sebe opravičevati in reševati, morda sem tudi slabši v objektivni stvarnosti od teh ljudi, toda nismo tako govorili o Hebrangu in Žujoviču. Kardelj je razpravljal o mojih tezah in ne glede na to, koliko se strinjam z njegovim mišljenjem o teh tezah, je to zame osebno odkritje, osebno zadovoljstvo, da je vnesel nov, načelen ton v razpravo v naši Partiji. Devetdeset odstotkov Kardeljevih tez sprejemam takoj na prvi pogled in lahko izjavim, da se je Kardelj solidno lotil kritike mojih člankov; nekaterih stvari, razumljivo, ne morem sprejeti. Ne trdim, da jih ne bom sprejel čez šest mesecev ali čez leto dni, ne trdim, da Kardelj, morda iz nekih mojih misli ne bo našel kako mišljenje za sebe; konec koncev je to proces, boj mišljenj v zgodovini vedno kaže, da več ali manj nikdar ne držita obe tezi.

Ena stvar je pri Kardelju enostavno netočno interpretirana, tudi Tito tu nima prav, da zapostavljam vlogo delavskega razreda in da je ne omenjam, ker po dejstvih to ni točno. Opozarjam na članek, objavljen v časopisu sindikatov mislim 1951. ali 1952. leta, da je delavski razred glavna sila izgradnje socializma; ostajam pri isti tezi, ne glede na moje članke, ki so nedovršeni. In ko trdim, da ostanem pri tem, ne mislite, da ne govorim resnice. Kadar pravim socializem, socialistične sile ali mesto, kot ste videli v mojih člankih, je to zame povsem identičen pojem z delavskim razredom. Ne morem, da postavljam mesto nasproti vasi in Zvezo komunistov v mestu Zvezi komunistov na vasi. To kot dejstvo ni točno. Druga stvar je, kako druge stvari interpretiram, ali to kot podatek, kot kritika moje koncepcije, ni točno.

Govori se o mojem skepticizmu, da nimam vere itd. Tu je ena stvar absolutno točna, takoj jo bom povedal. Če vzamemo praktično vse moje gledanje v skrajni liniji, kadar odvržemo vse te filozofske abstrakcije, se ono dovede na problem Zveze komunistov, na reorganizacijo Zveze komunistov in jaz, faktično, tovariši, za to Zvezo komunistov, kakršna je sedaj, ne verjamem, da lahko uspeva, če ne bo pretrpela resne spremembe. In ko mi Kardelj to pravi, jaz dejansko ne verjamem. S tem, tovariši, nisem hotel reči, da so vsi komunisti birokrati; večina komunistov, po mojem mišljenju, niso komunisti, toda so v Zvezi komunistov. Kmetje-komunisti niso po mojem mišljenju komunisti, temveč so naši zavezniki, zavezniki nas komunistov. Kmetje — člani Zveze komunistov so v stvari forma zveze Partije z vasjo. Drugo, menim, da je znotraj v mestu preveč tega uradniškega intelektualnega elementa v Partiji, ki igra enostavno veliko vlogo v Partiji. Menim, da je vloga tega aparata, tistega, ki se imenuje aparat v Partiji, prevelika in da bi se lahko demokratizirala. Običajno mislijo vsi, da mislim pod aparatom plačane funkcionarje. To je izpadlo iz mojih člankov. Ne mislim samo na to, temveč menim, da bi organizacije spodaj bilo treba reorganizirati, da bi dobile večjo iniciativo v primeri s tistim neposrednim dirigiranjem komitejev, s čimer ne izključujem vodstva in kontrole komitejev. In če bi, tovariši, ta diskusija dovedla do reorganizacije Zveze komunistov v tem smislu, bi zame praktično vse razlike s tovariši iz izvršnega komiteja prenehale. Praktično vzeto bi vse prenenale, kajti mislim — to je tudi tov. Kardelj podčrtal —, da tudi jaz stojim na stališču, da pri nas ni vladavine državnega kapitalizma, stojim na stališču, da pri nas ni vladavine birokratizma. Tu se popolnoma strinjam s Kardeljem, ne da bi se spuščal v tisto, kar je bilo v mojih člankih. Pri nas so mešanice elementov državnega kapitalizma in socializma in birokratizma ter socialistične demokracije. Prav isto, kar pravi Kardelj, odnosno če se nisem dobro izrazil, se popolnoma strinjam z njim.

Tovariši, govori se, da sem zahteval legalnost za frakcije in skupine. To absolutno ni točno. To moram demantirati, jaz bi vam dejal, če bi bilo to točno. Povedal vam bom nekaj, kar bi lahko spominjalo, da je to točno. To ni točno zato, ker menim, da so skupine in frakcije leninistična oblika borbe v Partiji. Zame je to staro, ne ustreza celotni moji koncepciji.

Pri tem pa, ko tov. Kardelj iznaša tisti razgovor med njim in menoj, je v glavnem točno interpretiral samo, kjer sem dejal, da je tov. Tito malo naklonjen birokratizmu, on je v ognju diskusije samo močno poudaril; nisem imel namena, da žalim tov. Tita ali Marka, da se ne bi dobilo takega vtisa. Tov. Kardelj je v glavnem stvari točno povedal. To je bila tovariška diskusija. Okrog ostalih partij pa, tov. Kardelj ne vem, ali te točno interpretiram, sem jaz diskutiral, da je principielno to bila moja misel: za socializem ni vobče absolutno vprašanje ena, dve ali tri socialistične partije, to je stališče abstraktne teorije. Na to mi je Kardelj dejal, da bi nas to vrnilo nazaj. Jaz sem dejal, da ne mislim, da to pri nas ustreza, temveč da sam socializem ne postavlja, socialistična teorija ne postavlja kot absolutno načelo eno partijo. Na to mi je Kardelj dejal, da bi nas to vrnilo nazaj. Dejal sem, da ne mislim pri nas na te partije, temveč nekaj, kar je nekoč tov. Stari (Tito) dejal, nekak skupinski sistem. To sem jaz v razgovoru, ki, razume se, ne obvezuje tov. Starega na to, da je to njegovo kategorično stališče, nakar je Bevc (Kardelj) dejal, da je naša linija odmiranja Partije preko nekake notranje borbe mišljenj. S tem se popolnoma strinjam.

Sedaj bom iskreno povedal, kaj o tem mislim. Če bi pri nas dve socialistični partiji podpirali proces odmiranja Partije in države, to je proces demokratizacije, bi bil za, toda v to nisem prepričan. Razložil bi stvarno na plenumu svoje stališče in če bi ga plenum očitno zavrgel, bi umaknil svoje stališče, toda na tem stališču očitno ne stojim. Potemtakem ko tovariš Kardelj pravi, da sem mnenja, da je Zveza komunistov glavna ovira za razvoj demokracije pri nas, je to točno samo toliko, da jaz faktično, tovariši, stojim na stališču, da je taka Zveza komunistov, kot je sedaj, za mene stvarno glavna ovira demokratičnemu socialističnemu razvoju pri nas, taka, če ne bi bila reorganizirana v tistem smislu, v kakršnem sem več ali manj konfuzno, več ali manj netočno govoril.

Želel bi samo, da na te stvari opozorim, da bi imeli točno sliko mojih mišljenj, o jih boste obsojali, pobijali, odklanjali, sprejemali ali ne vem kaj.

Tu mnogi tovariši govore o mojem revizionizmu, bernštajnščini ali ne vem o čem. Zelo jasno sem dejal: Sem na stališču, da nam v Jugoslaviji to podedovano, kar smo dobili iz Sovjetske zveze, leninsko in deloma tudi novo, teorija Partije, ki smo jo ostvarili, več ne ustreza. Morali bi iti k nekakim, imenujmo jih reformističnim ali ne vem kakšnim teorijam Partije.

Tovariši, iz tega izhaja celotna moja koncepciqa, da bi Zveza komunistov pri nas morala bujno rasti v mestu za organizacijami, daleč zadaj, maloštevilnejša, po mojem mišljenju, in znotraj čvrstejša, kakor je sedaj. Da bi se razumeli. Evo, to je tovariš Tito. (Tov. Tito: Jaz sem že davno dejal, da je treba Zvezo komunistov očistiti. To sem dejal na Brionih.) Nikar, kaj je kdo govoril! Jaz govorim po Kardeljevih izvajanjih, do kakšnih zaključkov sem prišel.

Tovariš Ročko (Colakovič) mi je dejal, da se moram razorožiti. Meni je to danes kot terminologija v Zvezi komunistov nerazumljiva stvar. Nimam česa, da se razorožim. Kar sem pogrešil, sem pogrešil, dobil bom po zaslugi, kar mislim, mislim in trdim odkrito. Vprašanja razoroževanja ni mogoče postaviti. To je moralni akt. To sliči na religijo in ne na našo komunistično organizacijo.

Želim to iznesti tukaj, predvsem zaradi svojega položaja in zaradi določene partijske intelektualne poštenosti, ker so tu tovariši, ki so me slišali, ko sem govorila v mestni teritorialni organizaciji Zveze komunistov. To je, naravno, lahko samo podrobnost. Toda, moja gledanja so se zlomila prav na tej liniji, katere sem prej omenila. Vendar jaz sploh ne mislim na razformiranje ali likvidacijo Zveze komunistov.

Na nekem sestanku sem v zvezi z mestnimi organizacijami neobvezno izrazila, razume se, da ne v imenu CK Srbije, to sem celo poudarila in zdelo se mi je, da lahko govorim v svojem lastnem imenu, moja pojmovanja o praktičnih organizacijskih vprašanjih. Toda, ta vprašanja so ne samo v beograjskih, marveč sploh v mestnih organizacijah od VI. kongresa sem zelo zapletena. Za nas niso brez pomena. Zapletena so v tem smislu, kot je meni izgledalo, kot sem razumela VI kongres ZK, da je potrebno narediti od Zveze komunistov idejno enotno organizacijo ali organizacijo komunistov, ki bodo delovali kot družbeni delavci, politični delavci v Socialistični zvezi, ki bodo delali v teh organizacijskih oblikah, ki danes obstoje. Za mene je ta določen dokaz razvoja naše družbe tudi partijski problem, ki odpira vprašanje nekih reform, toda ne navadnih organizacijskih oblik, marveč našega močnejšega kurza v tem smislu, zlasti v razviti sredini, v mestu, proti zastarelim oblikam in miselnosti in prilično zastarelim pogledom o mestu in vlogi partijske organizacije.«

(V teku teh izvajanj so posamezni člani CK prekinili Mitro Mitrovič s pripombami, da se je popolnoma oddaljila od teme, ki je na dnevnem redu in predla na popolnoma praktična vprašanja.)

Dalje je tov Mitrovič dejala:

»Mi se brez dvoma v določenih praktičnih vprašanjih ne strinjamo. Bojim se, da sedaj določena moja pojmovanja o teh praktičnih vprašanjih niso v tej malomeščansko anarhistični kategoriji. Iznašam pa jih v glavnem zaradi tega, ker jih ne želim prikrivati. Mislim, da je vse to povezano. Obstojajo različna mnenja prav v praktičnih vprašanjih in mi jih moramo razčleniti. Na primer, vprašanje vloge parlamenta je zelo zamotano v reševanju praktičnih vprašanj in nam vsem enako jasno, kajti, kadar pride do praktičnih vprašanj, se jaz s tem ali onim tovarišem v diskusiji ne strinjam.

Spadam med tiste, ki v Djilasovih člankih niso mogli videti niti niso videli te določene praktične politične borbe poleg silnih posploševanj, o katerih so tovariši že govorili, kar je iznesel tudi tovariš Kardelj.«

Tovarišica Mitra Mitrovič je končala svoja izvajanja z besedami, da se je njej zdelo, da gre pri Djilasu za močnejši kurz, za ostrejšo borbo proti birokraciji, katere ocena je — ko pride Djilas do konkretne stvari — sumljiva in pretirana, da gre za posamično borbo za demokratizem, za demokracijo, za izpodbijanje določenih konzervativnih pojmovanj in gledanj, ki obstojajo v naši sredini.

Krsto Crvenkovski o odmevu Djilasovih člankov na terenu

Organizacijski sekretar Centralnega komiteja Zveze komunistov Makedonije Krste Crvenkovski je dejal v razpravi med ostalim naslednje:

Hotel bi tu povedati nekaj besed o tem, kakšen odmev so imeli Djilasovi članki doli na terenu. Predvsem bi začel s tem, kar je tov. Tito že dejal, da tov. Djilas tolče v nekaterih vprašanjih na odprta vrata. Dotaknil bi se tistih stvari, nekaterih organizacijskih vprašanj iz dela Zveze komunistov. Tam iznaša Djilas, oprostite mi, da se bom moral morda tudi ostreje izraziti, ne samo pol resnice, temveč tudi neresnice. Recimo, on trobi v svojih člankih proti nekaterim mladinskim profesionalnim voditeljem. Kolikor mi je znano, pri nas že dve leti vodimo določeno politiko, da teh mladinskih profesionalnih voditeljev ne bi bilo. Konkretno, pri nas v Makedoniji več ali manj teh profesionalnih mladinskih voditeljev nimamo, več ali manj je tak položaj v vsej državi. Nadalje, glede partijskega dela se postavlja vprašanje: ali naj sedaj delamo zmešnjavo v tem, kaj je partijska organizacija. Naša Partija je o tem povedala, kaj je partijski aparat — to je kadrovska uprava, agitpropovska uprava in inštruktorska uprava. To je pomenilo partijski aparat, ki ga, naj to tov. Djilas ve ali ne, ni že dve leti. Potemtakem mi ne gre v glavo, kakšna je to namera: jemati zastavo v svoje roke v borbi proti nečemu, kar je Partija z vsemi svojimi silami na čelu s Centralnim komitejem že likvidirala?

Nadalje, ko Djilas govori o tem, kakšen naj bi bil aparat v osnovnih organizacijah Zveze komunistov, govori, da mora biti tam najvažnejše idejno delo, ki naj se razvija na osnovi predavanj. Pri tem, dodaja, da morajo sestanki biti obvezno »javni«. Tovariši in tovariše, tistim, ki imajo več zveze z delom, je znano, da je vprašanje javnih sestankov bil velik problem za našo Partijo pred VI. kongresom. Prav tako, kakor tov. Djilas govori, da je treba razrednega sovražnika iskati s svečo, mislim, da niti s kakim reflektorjem pri nas ne bi bilo mogoče najti zaprtih partijskih sestankov, sestankov, na katerih se komunisti izdvajajo od množic in tam nekaj delajo ali sklepajo. Imamo seveda take sestranke, na katere množice ne prihajajo, toda to so objavljeni sestanki, javni sestanki, objavljeni potom raznih oglasov in nezaprti. Ne vem, čemu služi tako insistiranje, ko je Partija z velikimi silami to stvar obvladala.

»Vse stvari, je dejal naprej tov. Crvenkovski, ki jih je Djilas sprožil, so nenavadne tudi za navadnega člana Zveze komunistov, ker takih stvari ni. Če zasleduje kurz, ki ga naša Zveza komunistov vodi proti profesionalizmu, mora to vedeti. Pred objavo članka »Subjektivne sile«, nekaj tednov prej smo bili pri tov. Marku in se dogovorili, da gremo na popolno likvidacijo profesionalcev, celo sekretarjev. Iznesel bom **primer iz Makedonije: danes imamo v celotni Makedoniji vsega tri plačane partijske funkcionarje, če ne računamo poslancev.** Cemu potem služi vpitje tov. Djilasa proti profesionalizmu, ko gre celotna Partija v tem pravcu?«

Ob koncu teh svojih izvajanj je tov. Crvenkovski dejal, da se tov. Djilas dejansko izmišlja nekatere stvari, ki jih servira malomeščanom v Partiji in izven nje, da bi ti lahko rekli, da profesionalni komunisti sede v Zvezi komunistov in si izmišljajo posle in da ti posli služijo ekspropriaciji delovnih množic.

Nadalje je tov. Crvenkovski dejal, da so bili Djilasovi članki v začetku v Makedoniji sprejeti, ko pa je izšel njegov članek »Subjektivne sile«, so komunisti začutili, zahvaljujoč vzgoji, ki jim jo je dala Partija, da tu nekaj ni v redu. Komunisti so začeli razumevati, da se naša objektivna stvarnost ni mogla spremeniti v treh mesecih, **kolikor je minilo od II. plenuma ZKJ**, in da se ni mogoče postaviti na Djilasovo gledišče, da nam Zveza komunistov ni več potrebna. Ko je izšlo sporočilo izvršnega komiteja CK Zveze komunistov Jugoslavije, je komunistom postalo povsem jasno Djilasovo negativno stališče in njegovo negiranje progresivne vloge ZKJ in komunistov kot njenih članov.

Ko je odgovarjal na izvajanja Vladimirja Dedijera, je Krsto Crvenkovski dejal, da so ljudje, ki smatrajo, da je vsak človek, ki se bori za izvajanje linije Zveze komunistov, bojazljivec, ki stvari samo ponavlja. Tako je približno mislil tudi Dedijer, ko je začel s svojimi izvajanji v diskusiji. Toda, točno je, da imajo komunisti popolno zaupanje v svoj Centralni komite in izvajajo v življenje linijo Zveze komunistov. Prav to zaupanje je pripomoglo naši državi, da z uspehom prebrede napade Informbiroja. To zaupanje v CK temelji na tem, ker je naš CK začel, povedel in dalje vodil revolucijo. To zaupanje v CK obstoji, toda Crvenkovski je dejal, da se čudi temu, **odkod Vladimirju Dedijeru zaupanje v Djilasa, a ne v CK**, ker pravi, da ni bilo potrebno izdati sporočilo Izvršnega komiteja in podvzeti tega, kar je bilo podvzeto.

Govoreč o metodi diskusije, je Crvenkovski dejal, da je Djilas v tem pogledu prigrabil za sebe monopol. On je to jasno dejal v svojem članku »Odgovor« in zavzel stališče, da je vsakdo, ki se z njim ne strinja, reakcionar in birokrat. Na ta način je onemogočal diskusijo. Do česa lahko to praktično pripelje, kaže najbolje primer onega člana okrajnega komiteja v Tuzli, za katerega Crvenkovski pravi, da ne ve, kaj je mislil, ko je v nekem dopisu »Borbi« dejal: »Odgovoril bi, toda bal sem se, da me jutri ne napadejo v tisku!« Djilas je v svojih člankih prikazoval, da je odkril »nove ideje«, istočasno pa je s svojim stališčem odklanjal vsako izjavljanje o teh njegovih »novih« idejah.

Vladimir Dedijer preživlja težke dneve

Vladimir Dedijer je v začetku govoril o tem, kako »težke dneve preživlja«, potem pa se je vrnil na izjavo M. Djilasa v zvezi s člankom »Anatomija neke morale«:

»Smatram, da je objava tega članka prinesla škodo naši državi, zlasti v tujini.« Toda, Dedijer misli, da ne bi bilo ljudsko kriviti za publiciranje tega članka samo Djilasa. »Moje ime je prav tako zapisano na naslovni strani te revije.« »Zato čutim kot udarec po lastni glavi vsak kamen, ki pada na njegovo (Djilasovo) glavo.«

Potem je dal Dedijer oceno člankov M. Djilasa v »Borbi« in dejal:

»Tu sem poslušal referat tovariša Kardelja. Bil sem, tovariši, tako zelo vznemirjen, da nisem mogel vsega spremljati. Nisem človek avtomat, ki bi sprejel neko stvar samo zaradi avtoritete človeka, ki jo daje. Jaz sprejmem stvar in sem jo vedno sprejemal zaradi njene vsebine. Ko dobim tekst tov. Kardelja, ga bom, tovariši, proučil z največjo pažnjo in zavzel svoje stališče.

Abstrahiram argumente, ki jih je tov. Kardelj sedaj iznesel, ker nisem trenutno v takem duševnem stanju, da bi jih mogel mirno oceniti. Moje najglobije prepričanje je bilo pred to krizo in je še danes, da v pogledih tovarišev Tita, Kardelja in Djilasa, izraženih v poslednjih dveh letih v člankih in govorih ter diskusijah z vodilnimi ljudmi iz delavskih gibanj drugih držav, v bistvu ni velike razlike. Razlika je samo v toliko, ker je Djilas poskušal sistematizirati našo teoretsko misel, ji dati nek svoj pečat, da pa je nujno prišel v težave, kadar se o tako kompliciranih vprašanjih govori preko časopisnih člankov, zaradi česar se je pojavila vrsta nejasnosti in nejasnih protislovij, kakor v članku »Okoli ciljev«, tako tudi v članku okoli reorganizacije ZK, kar je poskušal v naslednjih člankih dopolniti in precizirati.«

Dedijer pravi, da ga zaskrbljuje stopnja »idejnosti naših ljudi«. Pravi, da so bila do pred tednom dni stališča M. Djilasa več ali manj sprejeta od večine članov plenuma. Dopušča možnost, da so mnogi ljudje mislili, da se je Djilas dogovoril o svojih člankih s tovariši iz sekretariata in da stoji za njegovimi stališči Izvršni komite. Na osnovi tega Dedijer misli, da so Djilasovi članki naleteli na odobravanje ne toliko zaradi njihove vsebine, kolikor zaradi avtoritete onega, ki jih piše. Dedijer je dodal, da so po sporočilu Izvršnega komiteja, da se ne strinja s članki Djilasa, isti ljudje, ki so članke prej odobravali, začeli misliti o Djilasovih člankih drugače.

»Iz tega,« pravi Dedijer, »potegujem dva zaključka:

prvič, da je idejni nivo pri nas slabši kot sem mislil. Mislim, da so nam poslednji dogodki odkrili v veliki meri krizo, v kateri se nahaja naše ideološko delo, da pa je edina pot obvladanja te krize in izgradnja naše ideologije svobodna borba mnenj, brez katere ni napredka.

Drugo je čisto moralno vprašanje. Mislim,« pravi Dedijer, »da se je vsakdo od nas prepričal, da nas ljudje obsipavajo z vprašanji, da do včeraj eno mislimo, da pa smo sedaj preko noči obrnili tok. Ne pozabimo, tovariši, da se je demokratična zavest pri nas zelo razvila in da se ljudje, in sicer naši najboljši ljudje, za svoja stališča morajo boriti.«

Dedijer se je najprej dotaknil Djilasovih napak v metodi, zatem pa je kritiziral metode, ki se uporabljajo »v takozvanem razkrinkavanju M. Djilasa«, ker se uporabljajo izrazi, da je »trockist« in podobno. Dedijer govori dalje, da je bil izvajan pritisk na posamezne pisce-komuniste, da se izjasnijo proti Djilasu, da pa so to odklonili.

Dedijer je nadalje dejal: »V celotnem našem kulturnem in umetniškem svetu je zaradi takih metod, izvajanih proti odličnim pisateljem in dobrim komunistom, zavladala precejšnja pobitost, prikrito nezadovoljstvo in strah, da se mi zopet ne vračamo na metode administrativnega upravljanja na tem področju ljudske misli.«

Dedijer misli, da so k temu nekoliko doprinesli tudi članki tov. Borisa Ziherla. On pravi, da ve, da je Ziherl že davno najavil svoje članke, v katerih je hotel iznesti svoja stališča, ki so nasprotna Djilasu. Toda, misli, da je bilo napačno, ker je bil njegov prvi članek objavljen istočasno s sporočilom Izvršnega komiteja, s čimer je javnost »dobila vtis«, da je mnenje tov. Ziherla »v resnici uradno stališče«.

Dalje pravi Dedijer, da je slišal mnoge pisce in kulturne delavce, ki se prijemajo za glavo in vprašujejo, kaj je to. Ali ne more vsak književnik imeti svojega pravca, gledati, da bo nov? In zakaj bi se držali predpisov od pred sto let, kot da v literaturi od Balzaca ni bilo nič novega? Zakaj naj bi se v literaturi ponovno predpisovalo 12 božjih zapovedi, po katerih je treba določeno misliti in določeno občutiti? Ljudje se vprašujejo, čemu nam bo to, čemu nam bodo recepti, ko pa celo v samem ZSSR Ilija Ehrenburg in drugi odprto kritizirajo take metode.

Če bi pri nas taka načela v umetnosti, ki jih predpisuje tov. Boris Ziherl, vladala v naši državi, ne samo, da v času zadnjih 10 let, marveč celo v poslednjih 13 letih ne bi nikdar napisal Skender Kulenovič »Matere Stojanke«, Dobrica Cosič »Daleč je sonce«, Oskar Davičo »Pesmi«, Branko Copič »Prolom«.

»Pred tem forumom lahko izjavim, je nadaljeval Dedijer, »da moje pero ne bi moglo pisati niti ene besede s črnilom tov. Ziherla, čeprav bi jaz to hotel ali želel in uporno poskušal, vrste bi ostale prazne. Če jaz ne pijem iz svojega sica, kot mislim in čutim, marveč me stalno preganja misel, ali bo to temu ali onemu tovarišu v aparatu, ali temu ali onemu kritiku všeč ne bi bilo od mojega pisanja ničesar.

Dedijer se je dlje časa zadržal na trditvi, da je obstojala Djilasova frakcija, kar zanika, zatem pa preide na načelo borbe mnenj.

On smatra, da lahko sprejmemo sklep, da so njegova (Djilasova) mnenja v tem položaju politično škodljiva, toda ni ga mogoče zaradi tega, ker ima take filozofske poglede, kaznovati. Dedijer dalje navaja, da je plenum CK že 1950. leta sprejel sklep o ukinitvi monopola v ideologiji v partiji in svobodni borbi mnenj o teoretskih vprašanjih.

Na koncu je Dedijer dejal, da je točno, da se je Djilas odtujil v poslednjem času od članov sekretariata, postavil pa je vprašanja: »Toda, zakaj mu niso pomagali, zakaj se po prvih njegovih člankih ni sestal sekretariat ali Izvršni komite, da bi mirno in brez nervoze ocenil položaj, ukrotil neumorni Djilasov duh, ki se je dolgo izkopaval iz klešč dogmatizma, da bi v zadnjih letih poletel kot meteor? Mi vsi smo ga mirno gledali. Če bi tov. Djilasa vpregli v kakšno konkretno delo, če bi ga vpregli, da vleče po 12 ur na dan na sestankih, da se popolnoma poglobi v našo konkretno socialistično izgradnjo, bi dosegli dobre rezultate. In jaz se z njegovimi teorijami ne bi strinjal samo 90 odstotno, marveč bi jih sprejel vseh 100 odstotkov.«

Dedijer je končal in zahteval, kot on pravi, »razumno rešitev tega primera«.

Mitra Mitrovič pojasnjuje svoja pojmovanja

V začetku svoje razprave je Mitra Mitrovič izjavila, da se strinja s tem, kar sta povedala tov. Tito in Kardelj o Djilasovih izstopih in praktičnih političnih posledicah, ki so jih imeli njegovi članki v notranjepartijskem življenju ter poudarila, da je moral Djilas kot član Izvršnega komiteja o tem voditi računa.

»Do pred nekoliko meseci sem se borila v praktičnih kulturnih partijskih vprašanjih proti Djilasovemu birokratizmu, ostankom ždanovščine v nekaterih konkretnih kulturnih vprašanjih itd. Toda, ko pravita tovariša Tito in Kardelj, pa verjetno tudi večina tovarišev, da so njegove teorije, njegove teze — ne vem, če bi jih lahko imenovali kot teorijo — vplivale na določen del inteligence in ko to dobiva sedaj barvo malomeščanskih anarhističnih pojmovanj inteligence, ki se nagiba k takim pojmovanjem, zlasti še, ko se sedaj odpira vprašanje, ali je Djilas vse to delal zavestno, ali ne, to je, ali je vse usmerjeno k nekim političnо-partijskim akcijam, bi želela iznesti tudi svoje stališče.

Slišali smo tudi Djilasa, ko je govoril o določenih vprašanjih, recimo o pojmovanju VI. kongresa Zveze komunistov, o nekaterih organizacijsko-partijskih vprašanjih in drugo. Bilo bi pošteno, da povem, ker vedo moji tovariši iz CK, da sem imela v poslednjih mesecih v nekaterih praktičnih vprašanjih tako in tako stališče, ki sedaj, ko se vse to prikazuje v celoti, izgleda, da je malomeščansko anarhistično pojmovanje, ali da je to stališče razbitja in likvidacije Zveze komunistov, svoje mnenje. Mene namreč spravljajo v neko kolizijo, ali da imam malomeščanska anarhistična pojmovanja, ali da nisem razumela VI. kongresa ZKJ, ali pa, da sem ga razumela samo v nekem določenem smislu.

Tudi sama sem v praktičnem partijskem življenju iznašala nekatera stališča pred Djilasovimi članki in to o določenih praktičnih vprašanjih.

Razprava na plenumu CK ZKJ

Glavni Djilasovi poborniki so bili tisti, ki jih tišči sleherna družbena obveznost

Izvajanja Mihe Marinka

Tov. Miha Marinko poudarja, da članki Milovana Djilasa niso v skladu s sklepi VI. kongresa, prav gotovo pa ne s stališči plenuma na Brionih. V začetku se je mislilo, da to ni neko določeno stališče. Toda članki so se porajali in na terenu so problematični ljudje razumeli Djilasa kot svojega podpornika v svojih negativnih stremljenjih. Zaradi teh člankov je bil okrog novega leta sestanek sekretarjev in ob tej priložnosti se je videlo, da so ljudje jemali njegova stališča kot direktivo. Trije sekretarji so resno poudarili vpliv Djilasovih člankov na terenu in dejali, da so tisti kmetje, ki jih v največji meri tišči naš sistem, začeli dvigati glavo, tisti pa, ki jih tišči neka družbena disciplina in obveznost, so ga jemali za svojega glavnega glasnika. Čeprav se mi borimo za zakonitost, so se razni špekulanti začeli sklicevati na Djilasove članke o zakonitosti. Nek trgovec - špekulant in jegova žena na primer sta postala enostavno njegova agitatorja. Njegovi članki so se prepisovali in razmnoževali. Ko je slovenski komik Ježek napravil dober dovtip, da se tov. Djilas bori proti sestankom in da je sklenjeno, da se skliče sestanek, da bi se proučeval njegov članek, je tov. Dedijer po telefonu interveniral in vprašal, kako da se je upal napadati Djilasa v dovtipu in dodal, da je »samo v Sloveniji to nerazpoloženje proti Djilasu«. Ko je poudaril, da se človek ne more otresti pomisleka, da v Djilasovih člankih ne bi ost bila naperjena proti tov. Titu, je tov. Miha Marinko dejal, da je proti tem člankom bila v Sloveniji močna reakcija.

Miha Marinko nadalje podčrtuje, da so najognjevitejši poborniki Djilasa bili tisti, ki jih tišči vsaka disciplina, enostavno vsaka družbena obveznost, ki se je mora posameznik držati v družbi. Ti ljudje so se začeli zbirati, in to v glavnem okrog tako imenovane »svobodne inteligence«, katere sfere so daleč in za katere je naša stvarnost malenkost. Tov. Miha Marinko poudarja škodljivost članka »Anatomija neke morale«, vendar se je pokazala zdrava reakcija. Kmalu se je začelo čutiti streznjenje.

»Vem,« je dejal tov. Marinko, »da bomo iz tega položaja izšli trdnejši. Jasno pa je, da moramo pravilno reagirati in da je vse to treba razgaliti. To bomo popolnoma dosegli in lahko se bomo otresli tistih ljudi, ki ne spadajo v našo Zvezo komunistov, in to bo samo dobro. Delavci, resni člani Partije, in tudi drugi delavci v naših delovnih kolektivih so zelo zdravo reagirali: »Kaj je bilo tega treba sedaj, ko smo na tako dobri poti, da nam nekdo podstavlja nogo, kaj je bilo treba poskušati razbijati naše vrste?« To je zdravo reagiranje, ki ga je čutiti pri vsakem povprečnem delavcu. Djilasovščine se lahko oprime, vemo kdo. Tisti, ki mu ne ugaja socialistični razvoj.«

Na koncu je Miha Marinko izjavil, da Djilasa ne more več smatrati za komunista.

Djilas je prebudil „podzemsko gibanje genijev“

Razprava Zvonka Brkića

V začetku svojega izvajanja se je tov. Brkić zadržal na trditvi Milovana Djilasa, češ da je samo za reorganizacijo ZK in njeno osamosvojitev, ni pa za razbijanje in likvidacijo zveze in da ni za frakcije. Brkić je dejal, da je to samo kamuflaža resničnega cilja.

»Djilas nam predlaga reorganizacijo ZK, da se sestajajo organizacije samo tedaj, kadar volijo delegate in ko se menja politična partijska linija, kar pomeni popolno likvidacijo vloge članstva v ZK, popolno likvidacijo samostojnosti organizacije in njenega dela, torej njeno praktično likvidacijo, njeno birokratiziranje in uničenje njenega revolucionarnega delovanja v borbi proti razrednim sovražnikom, v borbi za ustvaritev ideje marksizma-leninizma.«

Dalje je tov. Brkić dejal, da se Djilas v članku »Važnost oblik« odreka borbi za socialistično vsebino, ker se bo naprej razvijalo vse stihijsko, kar pomeni likvidacijo ZK kot politične organizacije. Djilas postavlja prav tako vprašanje o sprejemanju v ZK ljudi, ki so se oformirali za socializem, kar pomeni v skrajni liniji vpisovanje, kajti po Djilasu ne bi bilo potrebno nikakršno konkretno politično delo v organizaciji ZK.

Da bi dosegel svoj cilj, ki si ga je postavil za nalogo — popolna likvidacija ZKJ — se zavzema Djilas, ki govori o službeni in neslužbeni organizaciji ZK, za formiranje frakcij. On obtožuje komuniste, da so njihovi interesi v nasprotju z interesi našega splošnega razvoja, torej ovira, ki jo je treba likvidirati. On gre celo dalje in obtožuje komuniste, da si izmišljajo delo, da bi očuvali nekatere svoje izmišljene pozicije. On misli, da želijo komunisti povratka nazaj, da bi opravičili svoj obstanek, ker so postali zavora razvoja. To je smisel njegovega članka »Subjektivne sile«. Djilas gre za likvidacijo vsakega ugleda komunistov in revolucionarjev, ki so se borili in se borijo po svojih možnostih za socializem, jih žali in meče na njih blato kot na one v »Anatomiji neke morale«. Njegov cilj je, da dá orožje v roke ostankom buržoazije s tem, da kleveta komuniste v okrajih in jih naziva »okrajnike« in »komitetovce«. Prav ti ostanki buržoazije istovetijo komuniste s pojmi birokracije in jih poskušajo politično likvidirati.

Vsi ti Djilasovi poizkusi o likvidaciji ZK, zlasti pa oni o formiranju frakcij, se ujemajo z napori sovražnikov, da bi našo borbo proti birokratizmu, ki jo vodi Zveza komunistov, usmerili proti Zvezi komunistov.

»Tov. Djilas pravi, da smo ga mi napačno razumeli. Jaz pa mislim, da smo ga dobro razumeli, kakor so ga dobro razumele tudi one sile, na katere se je želel nasloniti, sile, za katere piše. Ne samo razni kolebljivci v ZK sami razni likvidatorji in sovražniki Zveze, bolniki v Zvezi, vse malomeščanstvo in ostanki buržoazije so ga sprejeli in z njim nastopajo kot s svojo zastavo.«

»V Zagrebu na primer so ga obrtniki in drobna buržoazija razumeli tako, da bodo sedaj vse njihove trgovske in obrtne delavnice vrnjene, pa v zvezi s tem govorijo: »Čitajte Djilasa, poglejte kaj on piše, pa boste videli, po kateri poti bomo šli!«

Tov. Brkić postavlja vprašanje, kako je Djilasa razumela Zveza komunistov in kako so ga razumele organizacije ZK? V začetku, ko je začel Djilas pisati, ljudje nekaterih njegovih stvari niso razumeli in tega, kar niso razumeli, niso niti sprejeli. Razumeli so sklepe VI. kongresa, videli so potrebo po spremembi določenih oblik v delu organizacij, videli določene potrebe takega ali drugačnega postavljanja teh ali onih stvari, potrebo močnejšega političnega dela in političnega boja. Nekaj so sprejeli tudi zaradi tega, ker so ga proučevali pošteno in izhajali iz zaupanja, ki ga imajo v Zvezo komunistov in njeno vodstvo celo tedaj, ko nekaterih stvari niso mogli osebno razumeti.

»Popolnoma pa so ga razumeli tedaj, ko je napisal članek »Subjektivne sile«. Tedaj je postalo organizacijam ZK in komunistom bolj jasno, kaj Djilas hoče, da mu gre za razbijanje ZK.«

Čeprav je že mnogo prej, od prvega članka in pred njegovim člankom v »Novi misli« obstajalo pri Djilasu istovetenje komunistov z birokracijo in tolmačenje birokracije kot nekakega gibanja, in to gibanja komunistov, so se že tedaj pojavila določena nesoglasja s posameznimi njegovimi trditvami. Djilas je idejno organiziral celotno malomeščanstvo, bolnike v Zvezi komunistov, jim dal teorijo, dal platformne borbe, kažipot, po katerem naj hodijo, in metode, kakršnih naj se poslužujejo. Okoli Djilasovega pisanja so se zbirali zlasti oni, ki ne želijo delati, oni z birokratskimi tendencami parazitizma, nedelavci, dalje ljudje, ki jim je postalo težko, ki bi radi preskočili naše težave, ki želijo, da bi se izvlekli in živeli na račun družbe; dalje so se pojavili tudi raznorazni »modrijani«, ki prečitajo dve strani Marxa in takoj pišejo svoje teorije. Pojavili so se nekakšni, kot jih v Zagrebu imenujejo, »iz podzemskega gibanja genijev«, ki so vstali, da bi obravnavali Milovana Djilasa: razni nezadovoljneži, bolestneži, ljudje nezadovoljivih ambicij in mnogi, ki radi ribarijo v kalnem in v kalnem tudi plavajo. Tu so se vmešali tudi informbirojevci in vsi mogoči, da ne omenjam tudi starih frakcionašev in njihovih skupinic, ki so naši Partiji že poznani in so iz nje izleteli. To je ona vojska, ki se je zbrala in je popolnoma razumela Djilasa, ker so se sorodne duše našle.

V svojih nadaljnjih izvajanjih je tov. Brkić omenil, da se je v Zagrebu formirala skupina, v glavnem okrog Dimnića in nekaj drugih novinarjev, ki je začela obravnavati Djilasa. Na formiranje te skupine je vplival tudi Vladimir Dedijer, ki je prihajal tja in govoril, kako na Hrvatskem ni borbe mnenj, kako Zagreb v borbi mnenj za tri leta zaostaja za Beogradom. Pri tem je pomagal tudi sam Milovan Djilas, ki ga sedaj obtožujejo, da je bil slab taktik in da se je predčasno izčrpal.

V nekem članku v listu »Naprijed« se nekdo jezi, zakaj organizacije Zveze komunistov ne sprejemajo Djilasove misli. Drugi govori v »Narodnem listu o tem, da ne bo rodnem listu« o tem, da ne bo bi heretične misli Milovana Djilasa prodrle v organizacije Zveze komunistov, ker je klima ugodna in postaja vedno ugodnejša.

Vse to, je poudaril Brkić, ta svoboda mnenj je dejansko frakcionaštvo in poskus likvidacije Zveze komunistov, metoda, katere se poslužuje, pa je istovetna: netipično proglasiti za tipično in potem tolči po organizaciji Zveze komunistov, po komunistih. Nadalje klevetanje vseh vodilnih ljudi in obtoževanje, da so birokrati, da ne razumejo Djilasa, da ne razumejo razvoja, in s tem onemogočiti odnosno jim preprečiti, da bi sodelovali v borbi.

Tov. Brkić je nato navedel, da je bila skupina, ki jo je zbral Diminić, dokaj aktivna. Ali so kake zveze med Diminićem in Djilasom, mi ni znano, toda idejne zveze z Diminićem so tu kot z vsemi temi ljudmi od malomeščanstva do likvidatorjev drobne buržoazije. Diminić piše v nekem članku v listu »Naprijed« o tem, da je treba dopustiti formiranje frakcij in skupin, da ni treba čuvati formalne enotnosti, ki je ni, takoj zatem pa nekdo drugi v »Vijesniku u srijedu« piše, da je treba Zvezo komunistov poslati v muzej, ker so oblike njenega delovanja zastarele. Tretji zahteva razdelitev članarine na frakcije in pravi: Ker se ne strinjamo in imamo oddvojeno mnenje, je treba razdeliti tudi partijsko članarino in vsa materialna sredstva, da se moremo z istih pozicij boriti. Jeze se, da se bavi Zveza komunistov z idejnim dviganjem svojih članov, in prav tako kot Djilas smatrajo to za izgubo časa, za nepotrebno gnavljenje.

Jasno je, je dejal tov. Brkić, da se je po tem pri določenem številu članov Zveze komunistov pojavilo nerazumevanje, zakaj smo mi do tega tako liberalni, zakaj ne zavzamemo takoj določenega stališča. Delavci v Zagrebu in na Hrvatskem so takoj pokazali svojo zaskrbljenost za enotnost države. Takoj so pravilno ocenili, da ne gre samo za enotnost Partije, nego tudi za enotnost države. Zaskrbljeno so postavljali vprašanja, kako se more to dovoljevati in zakaj nismo odločnejši.

Tov. Brkić je dalje naglasil, da tisti, ki so se tega veselili, sedaj govore: »Če boste odločni, če boste energični, boste odbili od sebe intelektualce in ne bo vas razumelo inozemstvo«. A kaj bo s socializmom, o tem ne žele govoriti. Sile, ki so se tu zbrale, od kavarniških komunistov do likvidatorjev, drobne buržoazije itd., kažejo, kdo je razumel Milovana Djilasa, za koga on piše, komu odgovarja in kdo se zbira okrog njega. Djilas bi se moral nad temi dejstvi zamisliti. O tem pa doslej ni rekel niti besede in zdi se, da o tem ne želi govoriti, čeprav je jasno, da zbirajo njegove ideje razne tipe, malomeščanstvo in buržoazijo v borbi proti Zvezi komunistov, proti socializmu v naši državi. Djilas bo morda dejal, da jih ni on organiziral, toda v jedru, dejansko jih je. Na njegovih postavkah, na njegovem pojmovanju so se oni dvignili. Da so tudi prej imeli enako pojmovanje, to je popolnoma jasno, le da je Djilas tisti, ki jim je dajal hrano, pobudo in jih vzdramil v bitko in zaradi katerega so šli v bitko.

Na koncu je tov. Brkić opozoril, da je že na VI. kongresu ZKJ tov. Tito v svojem referatu podčrtal nevarnost, ki grozi naši Partiji na poti demokratizacije, v borbi za demokratizacijo. Govoril je o pojavu in razbijanju enotnosti, o oportunizmu, o raznih oportunističnih pojavih v Zvezi komunistov. Prav tako je govoril o nevarnosti, ki grozi od drobne buržoazije in malomeščanstva, da bi našo borbo za demokratizacijo spremenila v svoje orožje.

Tudi plenum je opozoril na to, je dejal na koncu svojega govora tov. Brkić. Organizacije Zveze komunistov so v tej smeri vodile borbo in zato, ker so vodile bitko, so lahko dočakale i krepke i enotne ta Djilasov napad in so lahko zavzele popolnoma določeno stališče ter odbile sprejetje njegovih misli. Le v enem bi se strinjal z Djilasom, a to je, da moramo očistiti organizacijo Zveze komunistov, toda v prvi vrsti od tistih, ki so se vezali na Djilasa, od »djilasovcev«.

Peter Stambolič o zadevi M. Djilasa

»Povedal bi nekaj o pisanju in stališčih Djilasa. Djilas je za navajanje svojih misli izbral tako obliko, ki že naprej napravlja za nepotrebno vsako analizo, vsako dokazovanje njegovih postavk. To je kodeks filozofskih »modrosti« — za Djilasa filozofskih resnic — v katere človek mora verjeti, kot mora dober vernik verjeti v dogme svoje vere.

Druga značilnost Djilasovih navedb je bog od stvarnosti, od stvarne analize stanja stvari, od stvarne analize tistega, o čemer piše. Vzemimo vprašanje zakonitosti. *Ne vidi, da smo ustvarili sistem, ki zahteva sam na sebi polno zakonitost, zanj je sedanji položaj prav tak kot pred nekaj leti, recimo od časa odkupa, bori se za zakonitost abstratkno.*

Tak je Djilas tudi v kritiki birokratizma, v obravnavanju partijskih organizacij, aparata itd. Kot da ne bi bili že zadali odločilnega udarca birokratizmu, kot da ne bi bili niti za korak napredovali od položaja pred leti. *Kdor ne pozna naše stvarnosti in bere Djilasove članke, bi utegnil misliti, da imajo organizacije Zveze komunistov velikanski profesionalni aparat.*

Mislim, da je razpravljanje o stališču tovariša Djilasa do organizacije Zveze komunistov dalo dovolj gradiva. Zanj ni v njej ničesar vrednega, niti ene svetle točke. Fraze o starih kadrih so bile samo fraze in tako tudi zvenijo. Izrečene so bile pod neposrednim pritiskom tiste reakcije, ki so jo vzbudili Djilasovi prejšnji članki.

V »Anatomiji« je Djilas povedal svoje mnenje o vodilnih organih in osebah te organizacije. Povedal je dalje svoje mnenje tudi o okrajnih komitejih. Tam je vse bolj divjaško, surovo, neobtesano. Na nekem sestanku, kjer je bil govor o zadnjih volitvah, je Djilas trdil, — tega se tovariši spominjajo — da so sekretarji okrajnih komitejev nepriljubljeni ljudje v okraju, to pa ra podlagi tega, ker je nekje neki sekretar propadel na volitvah. Podrobna razčlenitev poteka volitev in kandidatur pokaže, da so to našli najbolj ugledni politični ljudje na okrajih.

Stalno vpije proti profesionalizmu, kot da bi kdo pri nas vztrajal pri profesionalizmu. Danes nimamo drugih profesionalnih kadrov kot sekretarje okrajnih komitejev, toda tudi to ni več načelno vprašanje, pač pa praktično. V Beogradu smo gledali kjerkoli je bilo mogoče, da za sekretarja občinskih komitejev ne bi prišli profesionalni ljudje.

Ko je ugotovil, da po Djilasovih trditvah v organizacijah Zveze komunistov od vrha do tal ni ničesar pozitivnega, je Stambolič nadaljeval:

»To omenjam zato, ker ne morem spraviti v sklad takih izjav o Zvezi komunistov, ki so v popolnem nasprotju z njegovimi včerajšnjimi izjavami, da namreč še ni prekinil z Zvezo in ni za njeno likvidacijo. Vendar pa vsi njegovi članki govore o popolnem idejnem razkolu s komunisti. Navedel bom en primer in spomnil tovariša Djilasa na nekatere moje razgovore z njim. Govoril sem mu, da je dobro, ker »Nova misel« zbira širok krog ljudi, zgodovinarje, filozofe itd., da je to pomembno za našo idejno borbo. Tedaj mi je Djilas dejal, da si tako tudi zamišlja politično stranko in politično vodstvo, zbrano okrog časopisa, ki širi ideje.

Še eno dejstvo je značilno za odnos Djilasa do Zveze komunistov n tovarišev, s katerimi je delal. Nekoč je pri neki priložnosti tovariš Tito dejal: »Brž ko v partiji nekdo začne: »Jaz in vi«, je že gotovo, da se deli od partije«. Djilas pa je govoril: »Oni me hočejo napraviti za uradnika, jaz pa tega nočem, hočem pisati«. Dirnilo me je, kako je rekel »oni«, čeprav dotlej od njega nisem čul kaj podobnega.«

Nato je Petar Stambolič dejal, da Djilas in vsi, ki danes osvajajo njegove postavke, hočejo dopovedati, da so za demokracijo, za nagli razvoj, proti birokratskemu štorkljanju, ki ga mi ostali podiramo. Poiasnjujoč postavke VI. kongresa in izvajanja tov. Kardelja, ki je dejal, da po- [illegible] nizacij Zveze komunistov, v določenem smislu objektivni činitelj v našem razvoju, je tov. Stambolič poudaril, da je tov. Kardelj, ko [illegible] ustvarjali, izgrajevali naš novi sistem, naše ljudske odbore, delavske svete itd., vedno poudarjal, da bo prvenstvenega pomena to, koliko bodo naši komunisti in koliko bodo organizacije sindikatov in druge naše organizacije znale organizirati in pravilno delati v novih demokratičnih oblikah.

»Novo, je dejal tov. Stambolič, do katerega smo prišli, narekuje kot neogiben pogoj obstoj in delovanje teh organizacij. Če bi razpustili naše organizacije — Zvezo komunistov in druge — bi se morali že drugi dan avtomatično vrniti k mnogo bolj administrativnim ukrepom in administrativno birokratskim oblikam, proti katerim se baje bori tovariš Djilas. Prav ta korak, razbijanja Zveze komunistov, pa vleče nazaj k birokratizmu.

Tovariši, v vsej zgodovini in dosedanjem razvoju se v političnih gibanjih ni dogajalo, da bi bil potek dogodkov odvisen od tega, če ima kak politik n. pr. rano na želodcu ali je svoje ideje ujel nekje v zraku. To velja tudi za tov. Djilasa. Ni mogoče trditi, da so take ideje tov. Djilasa plod abstraktnega razmišljanja, da so brez zveze z našo stvarnostjo in da se ne opirajo v naši družbeni sredini na nekaj. Milovan Djilas misli, da premika naš razvoj naprej in da je nekaka progresivna sila, vse naše vodstvo in naša partija, ki sta napravila največje korake v razvoju in borbi proti birokratizmu, v razvoju socialistične teorije in prakse, vse to vodstvo, ki se zaveda razvoja, bistva razvoja, ki je našlo pot do nadaljnjega razvijanja revolucije, pa je proti temu razvoju, in da so ljudje okrog »Nove misli« — Milovan Djilas, Vladimir Dedijer in maloburžoazna inteligenca — na pravi poti in na liniji napredka.

Tudi tu se je pokazala resnica, da ni važno, kaj Djilas misli o sebi, pač pa, kaj zares pomeni in koga zastopa. Dosedaj smo že videli, kako se konfrontirajo, kako stoje posamezni ljudje in skupine. O tem so govorili tov. Moma Marković in drugi. Lahko se odreče e— prvemu djilasovcu Dedijeru se je že odrekel in se zagradil pred njim, — lahko se zagradi pred vsemi, ki mu danes ploskajo, to pa so drobnoburčoazni malomeščanski intelektualci, proti katerim se je pred letom dni tudi sam Djilas boril. Milovan Djilas izraža v svojih stališčih drobnoburčoazne elemente, zagovarja drobnoburžoazno inteligenco, ki se hitro izgublja in kloni ter išče stranskega izhoda. Zdi se mi, da današnja diskusija ni dovolj poudarila, kako škodljive so posledice takih Djilasovih postavk. Ne glede na to, da je privolil, da ne bo objavljal pisem, ki podpirajo njegovo stališče, so ljudje okrog njega pritiskali, da bi bile dejansko osvojene njegove postavke.

Njegovo stališče se je čedalje bolj čutilo, začelo se je izvajati in začeli so po njem delati. Dovolite, tovariši, da navedem del nekega članka v »Borbi«, ki je izšel v stj številki kot Djilasove »Razredne sile«, t. j. 31. decembra. Čujte, kaj je rečeno v tem članku: »Vendar je značilno, da je bil inž. Djordjević, ki je kod mladenič nekaj časa pripadal gibanju Draže Mihajloviča, vztrajnejši v boju proti samovolji v podjetju kot mnogi komunisti v tem podjetju, kajti eni so bili nosilci akega dela, drugi so se držali zlate sredine, tretji pa so frazirali o delavskem samoupravljanju in se borili za čistost lika komunista«. J. Pešič, novinar, ki tako piše, je razumel članek tovariša Djilasa: Vsa ta naša partija bodisi frazira ali pa si je prisvojil birokratske pozicije, napredna sila pa je četnik Draže Mihajloviča! Kaj takega ne bi nihče napisal pred Djilasovimi članki. Djilas pravi: »Všeč mi je način diskusije tov. Kardelja, ki je zagrabil stvar teoretično, jezi pa se, ker mu pripisujejo nekatere stvari v zvezi z Zahodom, bevanisti itd. Lahko dokažem, da tako govore delavci. Le-ti pravijo: »Ne bi smeli Djilasa pustiti v tujino, prišel je pod vpliv Bevana.« Si dobil (Djilas) 14. decembra brzojavko iz Londona, v kateri združenje srbskih četnikov pozdravlja tvojo borbo in ti daje polno oporo?

Tovariši, nekatere stvari bo treba razčistiti po tej seji. Djilas hoče vsestransko kritiko in diskusijo, hoče borbo mišljenj. **V vsem delu okrog »Nove misli« se je zbrala mala skupina, ki je postala McChartyjev odbor, ki skuša postati središče kulturnega življenja v Beogradu. Nekatere stvari, ki so jih zadnje dni razširili v tem krogu, so značilne.**

Spominjam se šale, ki je bila napravljena pred kratkim na račun izvršnega sveta in dajanja nformacij. Djilas je bil tisti, ki je odločno protestiral in ko se je začela diskusija, je dejal na nenavaden način: »Ne strinjam se, še vedno smo v takih pogojih, v takem zunanjem in notranjem položaju, da ne moremo dovoliti napadov na izvršni svet«. To je bilo pred nekaj meseci, sedaj pa je Djilas sam vse to presegel. Tako je tudi v raznih drugih vprašanjih in v drugih stvareh. Do pred kratkim se je boril proti raznim drobnoburžoaznim elementom v našem tisku, v zadnjem času pa se je znašel z njimi skupaj in jih je pritegnil k »Novi misli«. Pred kratkim sem govoril z Djilasom o Copičevem prejšnjem pisanju. Djilas je dejal: »V »Jeretički zgodbi« ni imel prav, ker je nastopil z malomeščanskih postojank. Prav smo imeli, da smo ga grajali.« Sedaj je sam postal zastava te drobnoburžoazne brezglavosti.

Zdi se mi, da bi tu morali razčistiti nekatere stvari. Pravi, da se v devetdeset odstotkih strinja s tov. Kardeljem, Kardelj pa je stoodstotno proti Djilasu. V čem se toreč Djilas strinja? Zame tu ni nobene logične zveze. Djilas je neodkrit, ko pravi, da bo disciplиniran in bo izvajal sklepe CK, saj se je tako globoko idejno razšel s to orgamizacijo.

Še nekaj o Dedijeru. Stvari imajo svojo logiko in če Vlado Dedijer izreka kritiko in govori, da se sekretariat ni sestajal, so to besede Sretena Žujeviča, ki je govoril Rusom isto o istem vodstvu in istem komiteju. Naj se zagrajuje pred vsem tem, to je logika razredne borbe in vsi, ki se odtrgajo od nje, morajo hočeš ali nočeš pasti na take pozicije.«

Na koncu je tov. Stambolič dejal, da se vsi rodoljubni državljani zavedajo, da ta država lahko obstoja in je neodvisn in socialistična samo tedaj, če ima enotno vodstvo.

»Mislim, tovariši, je končal Petar Stambolič, da bosta dopolđanska diskusija in enotnost, ki jo je izrazil naš komite, odvrnila vsako bojazen v naši partijski organizaciji in pri vseh naših rodoljubnih državljanih.«

Ostali govorniki

Zaradi pomanjkanja prostora ne moremo objaviti vseh govorov v celoti. Zato prinašamo nekatere v skrajšani obliki z navedbo njihovih glavnih misli.

Aleš Bebler

Tovariš Aleš Bebler je najprvo opozoril na stališče Milovana Djilasa na samem plenumu. Poudaril je da je Djilas med odmorom izjavil, da ima napisano izjavo in da mu je vseeno, ali jo prečita takoj ali pa pozneje, ker je ne bo več spremenil. To pomeni, da Djilas potrjuje, da ima svoje, do kraja premišljeno stališče in kar koli se tu reče, smatra on (Djilas), da nanj ne bo vplivalo. Glede na to smatra Bebler, da kaže to, da je tu koren njegove napake, v tej Djilasovi domišljavosti, da morda celo smatra, da je pametnejši od plenuma CK in da on sam več ve.

V zvezi s tem je tovariš Bebler nadalje dejal, da je bil Djilas na primer v središču pozornosti delegatov azijsko-socialistične konference, da so njegova predavanja zahtevali in čitali itd. Bebler je izrazil bojazen, da je Djilas vse to slabo razumel, da se je opijanil s takim svojim mednarodnim položajem ne samo v Aziji, na tej konferenci, marveč verjetno tudi v Angliji, da ni občutil preproste resnice, ki jo mora komunist predvsem razumeti, če ima le količkaj skromnosti, a to je ena osnovnih lastnosti komunista, da on nekaj pomeni le toliko, v kolikor izraža kolektivne izkušnje gibanja, v katerem sodeluje, in da je Djilas tam toliko pomenil zato, ker bi moral azijskim socialistom prenesti izkušnje našega revolucionarnega gibanja. Zato je Djilas tam nekaj pomenil, ne pa zaradi svojih več ali manj duhovitih formulacij, pripomb in svoje osebnosti, svojih privatnih lastnosti. Bebler je nadalje navedel, da je bilo tudi njegovo delo v ekonomski komisiji na tej konferenci zapaženo in stalno se je upoštevalo njegovo mnenje, to je mnenje jugoslovanskega delegata. Zakaj? Zato, ker je predstavljal jugoslovansko gibanje in po svojih sposobnostih prenašal skupne izkušnje jugoslovanskega vodstva, jugoslovanskih narodov. To je tisto, kar je mnogo pomenilo, ne pa osebe, ki so bile tam.

Tovariš Bebler je pripomnil, da smatra, da se je Djilas opijanil od slave in da mora uvideti, da ideje nimajo življenja brez stika s prakso. V Djilasovih člankih pa je mnogo abstraktnega, dejansko novo pa lahko da samo revolucionarna praksa.

Velja Stojnič

V svoji razpravi se je Velja Stojnič zadržal na postopanju tov. Dedijera, ki je na plenumu zamolčal neko stvar. Stojnič je izjavil, da mu je Vladimir Dedijer v času, ko on ni vedel za sestanek izvršnega komiteja CK, Dedijer pa je to vedel, pismeno sporočil, naj da svoje mnenje o Djilasovih člankih, zlasti pa o članku »Anatomija morale«. Dedijer je dejansko vršil anketo o Djilasovih člankih. »Ko je dobil od mene odgovor, ni imel z menoj nikake zveze več, niti ni z menoj razgovarjal. Mislim, da je bil rezultat njegove ankete tak, da je na plenumu moral tako izstopiti in tolči na sentimentalno žilico«.

Stojnič se je posebno zadržal na Dedijerjevem izstopanju v komisiji za izdelavo skupščinskih poslovnikov, kjer se je zavzemal za spremembo nekaterih načel načrta poslovnika, ki so bila sicer v načrtu pravilna. Dedijerova aktivnost v komisiji za izdelavo poslovnika je izhajala tudi odtod, ker je hotel, da o njem tisk prav v teh dneh čimveč piše.

Jakov Blaževič

Jakov Blaževič je izrazil najprej svoje globoko prepričanje, da je Djilas imel določen cilj, da je delal zavestno in v tem smislu tudi izvedel akcijo in se posluževal njemu lastnih sredstev. »Tudi njemu slični so se poslužili predvsem tiska in s pozicij, s katerih se lahko najbolj uspešno deluje na vse one elemente, ki sovražijo našo stvarnost in so pripravljeni, da se na ta ali drugačen način uprejo tej stvarnosti, naši revoluciji in storijo vse, da bi preprečili naš uspešen razvoj.

Iz teh razlogov, je končal Blaževič, mislim, da pri Djilasu ne gre samo za njegovo degradiranje iz partijskih forumov, marveč da gre tudi za to, da se njega in vse ostale njemu slične odločno odstrani iz naše partije, ker za nje v njej ni mesta.

Božidar Maslarič

Tov. Božidar Maslarič je v svojem govoru izjavil, da se iz uvodnih besed tov. Tita, nadalje iz referata tov. Kardelja, dalje iz diskusije, zlasti pa iz izvajanj tov. Miniča dobro vidi ideološka podlaga celotne zadeve Milovana Djilasa. Izražajoč svoje mnenje o tem, je naglasil:

»Če pogledate vso to teorijo, ki še ni do kraja razkrinkana, če vzamemo tisto osnovo, kar nas komuniste veže na gibanje, na Zvezo komunistov, to je revolucija, in če pogledate na revolucijo Milovana Djilasa vidite, da je končana. To je tisto, kar pravi on v svojih člankih. Govorim na pamet, ničesar ne čitam, govorim o tem, kar sem čital v članku Milovana Djilasa.

Kdor ljubi slovensko knji- je naročnik »Prešernove družbe«

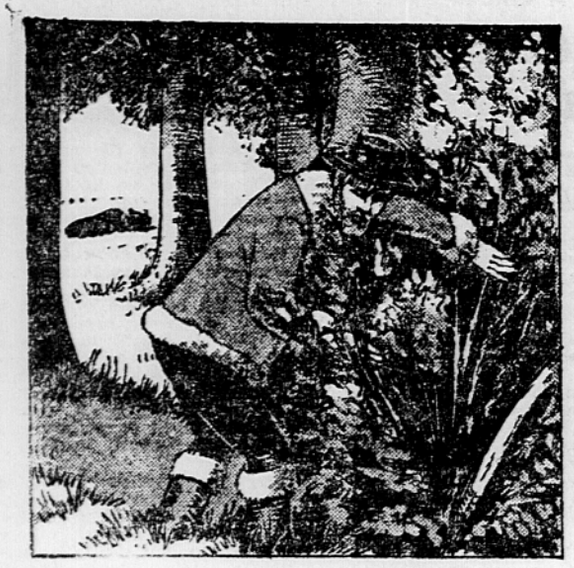
Drugi govor Mitrovičeve

Odgovarjajoč na neka vprašanja Cvijetina Mijatoviča, je tov. Mitra Mitrović dejala:

Prišla sem na plenum z določenim namenom in z velikim zaupanjem, da tu ne gre za premišljene Djilasove stvari, da ne gre za nikako premišljeno akcijo, to toliko bolj, ker sem tudi sama rekla, da sem se v dobrem delu strinjala z njegovimi članki. Te članke sem površno čitala, morda tudi zato, ker se tudi sama nagibam k določenemu pojmovanju demokracije, ki se verjetno v konkretnih vprašanjih razlikuje, kar pa nima zveze z vprašanji, ki jih je načel v svojih člankih Djilas. Strinjam se s tem, kar sem slišala tu v teku razprave od tovarišev. Da sem vnaprej smatrala, da je to morda tudi malo preostro, izvira verjetno tudi iz določenih intelektualističnih stališč. Sama pri sebi sem skušala to urediti, urediti svoje ideje, ki — kakor so mi rekli nekateri tovariši — prav tako ne poganjajo na življenjskih tleh, ker sem bila več mesecev ločena od posla v diplomatski službi in v tujini. Zdi se mi, da se tu v razpravi malo pretirava glede pojmovanja določenih krogov književnikov itd. Govorim iskreno, popolnoma iskreno, če rečem, da se malo pretirava v tem zaostrevanju glede njihovih stališč in skupin. Z Djilasom že dolgo nimam nobenih zvez. Zadnje dni pa sem imela zveze in ko sem ga poslušala, kako govori, sem v tem smislu reagirala na njegov poslednji članek »Anatomija neke morale«, ki sem ga ločila od ostalih. Malo sem nagnjena k takemu pojmovanju demokracije in v določenih konkretnih vprašanjih postavljam stvari morda malo drugače kot posamezni tovariši. Vprašala sem ga, kaj je z njim. Govorila sem z njim, poskušala nanj vplivati in verjetno sem tudi nekoliko vplivala. Toda to je zelo zapleteno, da bi se v tem primeru z menoj vsa stvar povezala z bilo kakšnim frakcionaštvom ali bilo kakašnim zapadanjem v to. Po tej razpravi čutim, da je mnogo stvari, ki jih moram tudi pri sebi razčistiti. Popolnoma pa sem prepričana, da je zaradi vsega tega nastala velika politična škoda. Djilas je z vsem tem zares napravil veliko škodo. Jaz pa sem to dolgo časa podcenjevala. Ko sem slišala razlaganja tovarišev, tudi sama zelo globoko občutim, kolikšna mora biti škoda v naših vrstah. Res sem rekla to, kar je povedal tov. Cvijetin Mijatović v zvezi s pojmovanjem VI kongresa. Sama pravim, da sem, kar se tiče pojmovanja razvoja Partije, kar se tiče pojmovanja razvoja Zveze komunistov, dejansko šla v konkretnih vprašanjih po tej liniji. Kakor sem sama rekla, sem morda tudi jaz sama odraz nekega prodiranja takih intelektualistično-anarhističnih idej. Šla sem po liniji borbe proti buržoazni reakciji, toda mnogo bolj in v prvi vrsti sem šla po liniji borbe proti birokratizmu, morda enostransko pojmujoč VI. kongres.

Jaz nimam nobenih drugih velikih polit. stališč glede vprašanja socialist. demokracije. To so morda bolj formalne stvari. Ne mislim pa tudi ne sedaj, da so povsem formalna vprašanja okrog parlamenta in mestne organizacije. Lahko je, da smatram, da bi bilo treba iti malo hitreje v teh vprašanjih, in to se zdi, kot da se sklada z Djilasovim pojmovanjem. Toda tu ni nobene zveze in jaz se strinjam z izvajanji tovarišev na tem plenumu.

MEDVEDEK NEEWA — *Po J. O. Curwoodu — Riše Miki Muster*

46.

Challonerju se je obraz svetil od razburjenja. Potreba ga je bila prisilila, da je streljal. Zanj je pomenila Noozak dragocen kožuh in izdatno zalogo mesa. Prislonil je puško k drevesu in oprezal za mladičem. Izkušnja ga je učila, da ne more biti daleč od matere. Zato se je odločil, da bo natančno preiskal drevje in grmičevje v okolici.

47.

Neewa se je v svojem visokem zavetju napravil neopaznega in čez pol ure je moral Challoner iskanje opustiti. Odšel je k reki, da bi se okrepčal, preden bi Noozak odrl. Komaj pa mu je obrnil hrbet, je Neewa pogledal iz skrivališča. Nekaj trenutkov je opazoval, ko pa je videl, da ni nevarnosti, se je urno spustil po deblu in odcapljal k materi.

48.

Bilo je čudno in plašljivo: mati se ni prebudila, čeprav jo je s smrčkom drezal v hrbet in čeprav jo je vščipnil v uhelj, kar je bilo vselej poslednjo sredstvo. Ni si vedel več pomoči. Nekaj časa je begal okrog nje, nato pa je začel tiho cviliti. Navsezadnje je splezal na materin široki hrbet, tam počenil in zaihtel ter se razjokal kakor otrok.

Podjetja premalo upoštevajo predpise v obvezni zaposlitev invalidov

S plenuma organizacije vojnih invalidov za okraj Nova Gorica

V soboto je bil v Novi Gorici okrajni plenum organizacije vojnih invalidov. Plenuma so se udeležili tudi sekretar glavnega odbora Zveze vojnih invalidov Slovenije Rudolf Srimšek in inštruktor Avguštin Erjavec, sekretar okrajnega komiteja ZK Martin Grajf, sekretar okrajnega odbora ZSDL Milo Vižintin in drugi predstavniki množičnih organizacij.

Namen zbora invalidov je bil pregled dela osnovnih organizacij ZVVI v minulem letu. Ugotovljeno je bilo, da so se invalidske organizacije v mestu in na vasi zavedale svojih nalog. Tako so dobro delali invalidski odbori v Ajdovščini, Kanalu, Črnem vrhu, Colu in še nekateri drugi. Njihovo delo se namreč ni odražalo samo v reševanju invalidskih vprašanj v svojem kraju, temveč tudi v sodelovanju z občinskimi in mestnimi ljudskimi odbori in množičnimi organizacijami pri reševanju političnih, gospodarskih in kulturnih vprašanj.

Ni pa bilo povsod tako. V Kostanjevici na Krasu so v reševanju invalidskih vprašanj še precej v zaostanku. Nič boljše ni tudi v Novi Gorici. Ti odbori so brez povezave z organi ljudske oblasti in množičnimi organizacijami več ali manj životarili.

Najbolj pereče je vprašanje zaposlitve 71 invalidov, ki so prijavljeni na posredovalnici za delo v Novi Gorici, ker podjetja in gospodarske organizacije ne izvajajo dosledno predpisov o obvezni zaposlitvi invalidov. Razprava je pokazala, da bi bilo le umestno to vprašanje reševati v sporazumu s podjetji. Najboljši način bi bilo prešolanje invalidov za ustrezne poklice. Možnost za to je dana, saj se naša država trudi za rehabilitacijo vojnih invalidov. Je pa tudi med invalidi samimi premalo zanimanja, da bi se teh možnosti posluževali in se vse preveč sklicujejo na svojo invalidnost in zasluge v NOB in ne spopolnjujejo svojega znanja.

Drugo pereče vprašanje je šolanje otrok padlih borcev. Ti so po večini iz gorskih pasivnih partizanskih krajev. Žive na malih kmetijah in njihovi svojci nimajo pravice do otroškega dodatka. Dohodkov pa tudi nimajo toliko, da bi lahko svoje otroke šolali. Takih primerov je več v kanalskih hribih in obmejnih vaseh. Tudi za šolanje otrok so zagotovljena sredstva. Navezanost na domače kraje jih priklepa, da se ne morejo izkopati iz krajevne lupine, da bi šli v uk izven svojega bivališča.

Na Goriškem bi večina deklet rada šla v uk za šivilje. Teh pa je v domačem kraju že skoraj preveč. Dalo pa bi se ustanoviti dežnikarsko obrt in kaj sličnega ter uslužnostna podjetja kot barvarnica, pralnica, krpalnica in podobno, kar bi posebno v večjih centrih sprostilo gospodinje drobnega domačega dela.

Plenum je obravnaval tudi izvedbo obdarovanja za novoletno jelko, ki se na terenu ni izvedlo tako, kot je bilo zamišljeno. Ugotovili so, da so bili obdarjeni tudi otroci svojcev, ki imajo zemljo, ne pa najbolj potrebni otroci padlih borcev in vojnih invalidov, katere bi bilo treba iz sklada, ki ga je za to namenil glavni odbor ZVVI, obleči od pete do glave. Tako se je glavnica razbila in se nikjer nič ne pozna. So pa posamezni primeri, da nekateri otroci revnejših družin zaradi pomanjkanja obleke in obutve v zimskem času ne morejo v šolo.

Obravnavali so tudi problem klimatskega in topliškega zdravljenja v letošnjem letu in sprejeli ustrezne sklepe. Končno so sprejeli proračun za leto 1954 v znesku 935.000 din, ki je v glavnem namenjen za podporo socialno najbolj ogroženih članov.

Goriški okraj ima 3265 invalidov in poleg tega še 500 invalidov iz italijanske vojske, od katerih nekateri že prejemajo od naše države začasno pomoč po uredbi, čeprav z Italijo, ki ima do teh invalidov obveznosti, še ni bil sklenjen sporazum in ima naša soseda onkraj meje za to še vedno gluha ušesa. -jp

Se nekaj...

Požar zaradi nepazljivosti

Prekšnji petek je v stanovanju posestnice M. G. v Dolenjskih Toplicah izbruhnil požar. G. M. je tega dne zjutraj zakurila krušno peč, dala nanjo sušiti perilo in odšla nato k svojemu očetu v Meniško vas, odkoder se je vrnila šele naslednjega dne. Perilo se je vnelo, vendar se požar ni razširil na sosednje hiše, ker so ga vaščani pravočasno pogasili. Kljub temu je škode več kot 50.000 din.

Slaba električna napeljava povzročila požar

Posestnici M. N. iz Raven pri Šoštanju je požar uničil stanovanjsko hišo, 2400 kg žita in vse inventar v skupni vrednosti približno 800.000 din. Zgorela je tudi zavarovalna polica. Požar je nastal zaradi slabe izolacije električne napeljave, ki je bila na podstrešju.

Umor in samomor

Vladimir Sever, delavec iz Maribora, je v soboto zjutraj ustrelil z vojaško puško »Mauser« svojega nekdanjega varuha Jožeta Ostrca, s katerim sta živela v neprestanih prepirih. Ostrc je Severja grajal, ker je prodal in zapil posestvo. Sever, ki je varuha ustrelil, ko je ta ležal v postelji, je po umoru pobegnil in 1 km proč od hiše, kjer je streljal, izvršil samomor.

Požar v vojašnici

V noči med 15. in 16. januarjem je okrog polnoči izbruhnil požar v vojašnici v Kočevju. Požar je nastal v leseni baraki, ki je služila za učilnico in kulturno-umetniško delo. Požar se je zelo hitro širil in ga klub naporom in prizadevnosti niso mogli omejiti. Baraka je zgorela do tal. Škode je približno milijon din. Ugotovljeno je, da je požar nastal zaradi slabe izpeljave dimnika.

Nesreči v jeseniški železarni

Prejšnji teden je v bolnišnici umrl Jože Konič, ki se je ponesrečil 9. januarja v zakopališču železarne na Javorniku. Konič je pri miniranju skal zasul plaz, pri čemer je dobil hude telesne poškodbe.

•

13. januarja se je pri stroju za navijanje odpadne betonske žice v žičarni jeseniške železarne ponesrečil 51-letni Janez Juhant. Zaradi nepazljivosti ga je zagrabila žica in ga potegnila med valje, ki so mu odtrgali nogo in zlomili desno roko. Ponesrečenca so odpeljali v bolnišnico. Njegovo stanje je zelo resno. Tuje krivde pri nesreči ni, ker dela Juhant pri tem stroju že 16 let.

Tatvina mizarskega orodja

V delavnico mizarskega mojstra I. K. v Boveu je bila med 15. in 16. januarjem izvršen vlom. Vlomilec je vlomil skozi okno in odnesel mnogo mizarskega orodja ter zlato zapestno uro, ki je visela na steni. Vlomilca še niso izsledili.

Nesreča v zagorskem rudniku

V soboto, 16. januarja ponoči, se je v rovu rudnika Zagorje, obrat Kotredež pripetila nesreča, katere žrtev je bil rudar Alojz Drnovšek. Skupina rudarjev, ki jo je vodil Drnovšek je kopala premog na 11. etaži polja C. Drnovškov brat, ki je tudi delal s to skupino, je nenadoma zaslišal potakanje tramov, odskočil in zavpil ostalim, naj zbežejo. Takoj nato so se tramovi zlomili. Pesek je zasul Alojza Drnovška, pod katerim je ležal do 10. ure. Reševalna skupina, ki je takoj prihitela na pomoč, je odkopala Drnovška, ki je bil še živ. Prepeljali so ga v bolnišnico v Trbovlje, kjer je zaradi notranjih poškodb umrl. Komisija ugotavlja vzrok nesreče, ki je nastala zaradi slabih opažev in verjetno tudi zaradi nepazljivosti skupine, ki je delala na tem mestu.

Vlom v Framu pri Mariboru

V noči med 16. in 17. januarjem so neznani vlomilci vlomili pri posestniku I. G. v Framu in mu odnesli gonilne jermene za mlatilnico in več drugega orodja. I. G. je oškodovan za približno 50.000 din.

Kaznovana napadalca

V ponedeljek, 18. januarja ponoči, sta Slavko Žerjav in neki Kuret v bližini tovarne avtomobilov v Mariboru napadala ljudi, o čemer je bil obveščen miličnik Jože Senica. Ko se je omenjeni miličnik bližal napadalcema, sta ga napadla z nožem in ga ranila. Miličnik je v samoobrambi najprej streljal v zrak in šele potem, ko je bil ranjen, oddal strel proti Žerjavu. Žerjava, ki je bil ranjen v nogo in trebuh, so odpeljali v bolnišnico in je že izven nevarnosti.

Požar na Barju

Pretekli petek zvečer je izbruhnil požar na Mihovem štradonu na Barju. Komisija, ki je takoj za gasilci prišla na kraj požara, je ugotovila, da je požar nastal zaradi tega, ker je lastnica hiše A. J. kurila štedilnik, katerega dimna cev je izpeljana mimo sena na podstrešju. Požar so opazili sosedje, ker je J. že spala. Skupna škoda znaša več kot 70.000 din.

»KAJ VEŠ, KAJ ZNAŠ?« – ugankarski list »Slovenskega poročevalca« bo izšel v soboto, 23. januarja v novi, večji obliki, na boljšem papirju in v povečanem obsegu na 16 straneh.

Vsi ljubitelji križank in ugank se zdaj lahko naročite na »KAJ VEŠ, KAJ ZNAŠ?« Celoletna naročnina 480 din, polletna 240, četrtletna pa 120 dinarjev.

Naročite si »KAJ VEŠ, KAJ ZNAŠ?« da boste imeli prijetno in poučno razvedrilo! Naročajte se na naslov: »KAJ VEŠ, KAJ ZNAŠ?« – naročninski oddelek, Ljubljana, Kardeljeva 3, telefon štev. 20-463.

Ne pozabite: V soboto prva številka novega letnika, ki bo za vse ugankarje lepo presenečenje.

Dnevne vesti

KOLEDAR

Sreda, 20. jan.: Sebastijan.
Četrtek, 21. jan.: Neža.

•

20. I. 1675 je umrl francoski slikar in grafik Jean Francois Millet, znan predvsem po odličnih slikah iz kmečkega življenja.
20. I. 1500 je pomorščak Vincente Ibanez Pinzon odkril Brazilijo.

*

21. I. 1866 se je rodil znameniti francoski pisatelj Romain Rolland. Bil je nekaj let profesor glasbe na Sorbonni. Prvi izmed evropskih pisateljev je povzdignil glas proti vojni. V svojih knjigah, prežetih s trdno vero v človeka in življenje, oznanja spravo med narodi. Njegova najboljša dela so »Tragedija vere«, »Jean Christoph« in sloviti roman »Colas Breugnon«. To delo prevevajo neka posebna sproščenost, veselost in zdrav humor, v katerem se kaže uporniški duh pisateljeve domače pokrajine, vinorodne Burgundije. Maksim Gorki je o tej knjigi napisal, da je morda najlepša knjiga naših dni. »Colas Breugnon« je pred nekaj leti izšel tudi v slovenskem prevodu.

Jutri je obletnica smrti velikega genija človeštva Vladimirja Iljiča — Lenina. Umrl je 21. januarja leta 1924.

*

VSTOPNICE ZA NOVINARSKI PLES naj vsi tisti, ki so vabila že prejeli, dvignejo od četrtka, 21. t. m. dalje med 3. in 6. uro popoldne v pisarni Novinarskega društva Slovenije, Ljubljana, Gosposka ulica 12. Kdor vabila pomotoma ali po naključju še ni prejel, naj ga reklamira. Telefon številka 22-215. Vse, ki se prireditve ne bodo udeležili, pa prosimo, naj nam vabila vrnejo.

NA NOVINARSKEM PLESU v soboto 30. januarja bodo poleg treh zabavnih orkestrov sodelovali tudi operni pevci Sonja Drakslerjeva, Sonja Hočevarjeva, Rudolf Franci in Ladko Korošec.

TURISTIČNI URAD PRIREJA vsako nedeljo avtobusni izlet na Polževo. Cena 260 din. Prijave in informacije: Turistični urad, Ljubljana, Miklošičeva 17, telef. 20-645.

Gospodinje, prečitajte tudi tole: — Kranjska Tovarna mila je končno dala na trg zadostne količine svojega izbornega OVEN mila. Direktno uvožene maščobe iz prekomorskih dežel, t. j. kokosovo olje iz Singapura (Daljni vzhod) in loja iz velikih čikaških klavnic (ZDA) jamčijo za odlično kvaliteto OVEN mila. Gospodinje, tudi ve boste zadovoljne z OVEN milom, kot je z njim zadovoljnih že tisoče slovenskih gospodinj. OVEN milo je izdelano prav nalašč za to, da pere brez posebnega truda in s svojo obilno in nežno peno varuje perilo pred trganjem. Gotovo si tudi ve končno želite tako milo, ali ne? — Za veliko pranje vzemite navadno pralno OVEN milo, za finejše perilo pa OVEN terpentinovo milo. Zahtevajte pa pri Vašem trgovcu izrecno znamko OVEN!

Svetovnoznana umetnika SVENGALI ELIS gostujeta s pestrim programom 20. januarja ob 20. uri v kinu **»Triglav«**, Ljubljana, Moste. — Prodaja vstopnic na dan predstave od 17. ure dalje.

Kdor zna mednarodni jezik — ESPERANTO, si pridobi prijatelje po vsem svetu. Prijavite se v nov **začetniški tečaj**, ki ga prireja Esperantsko društvo, Ljubljana. Prijave sprejemamo vsak dan na Miklošičevi cesti 7/I.

Po britju zaščiti vašo kožo najbolje krema »POUR VOUS«. Dobite jo povsod.

Novi začetni plesni tečaj »Centralne plesne šole«, ki se prične **jutri, v četrtek, ob 18. uri** sprejmemo predvsem še začetnice in nekaj začetnikov. Poučuje mojster Jenko.

Knjiga **HIPNOTIZEM — SUGESTIJA**, zopet v knjigarnah in kioskih.

Splovitev dveh trgovinskih ladij za cono B

V puljski ladjedelnici »Uljanik« so splovili dve moderni trgovski ladji za cono B. Ladji, ki so ju prevzeli predstavniki trgovske mornarice v coni B, sta dobili ime »Mirna« in »Savudrija«. Vsaka izmed teh ladij ima nosilnosti 420 ton. Motorja po 370 konjskih moči omogočata hitrost 9.5 milj. Slovesnostim ob prevzemu prvih dveh trgovinskih ladij za cono B je prisostvoval tudi komandant jugoslovanske cone STO polkovnik M. Stomatovič.

Blagovni promet skozi Jugoslavijo

Po podatkih transportnih in spediterskih podjetij je lani znatno porastel blagovni promet skozi Jugoslavijo. Jugoslovanske železnice so prepeljale okoli 60.000 ton blaga in izdelkov, kar predstavlja približno 100 odstotkov večji promet kot je bil v letu 1953. Približno štiri petine tranzitnega blaga je bilo iz Turčije in Grčije; turški in grški izvozniki so izvažali skozi Jugoslavijo predvsem južno sadje, zelenjavo in druge izdelke v srednjeevropske države. V lanskoletnem tranzitnem prometu skozi Jugoslavijo sta znatno soudeleženi tudi Zahodna Nemčija in Turčija.

GLEDALIŠČE

OPERA

Sreda, 20. jan. ob 19.30: Verdi: »Traviata«. Red B.
Četrtek, 21. jan. ob 19.30: Rossini: »Seviljski brivec«. Red G.
Petek, 22. jan. ob 20: Huxley: »Giocondin nasmeh«. Premiera. Proslava 30-letnice umetniškega delovanja Vide Juvanove. Dramska predstava. Izven.
Sobota, 23. jan. ob 19.30: Massenet, Werther. Gostovanje Rudolfa Francla. Red C.

DRAMA

Sreda, 20. jan. ob 20: Hochwälder: »Javni tožilec«. Red F.
Četrtek, 21. jan. ob 20: Hochwälder: »Javni tožilec«. Red K.
Petek, 22. jan. ob 20: Huxley: »Giocondin nasmeh«. Premiera. Proslava 30-letnice umetniškega delovanja Vide Juvanove — (v opernem gledališču). Izven.
V petek, 22. jan. bo proslavila dramska igralka Vida Juvanova svoj 30-letni igralski jubilej v Huxleyevi drami »Giocondin nasmeh«. Sodobni angleški pisatelj Aldous Huxley spada med silno zanimive moderne filozofske pisatelje — iskatelje. Tokrat se bo naši javnosti prvič predstavil kot dramatik. Dramo »Giocondin nasmeh« je napisal po svoji istoimenski noveli, ki je pred vojno izšla v slovenskem prevodu v »Modri ptici«. Beograjska založba »Mladost« je pred dvema letoma izdala njegov roman »Kontrapunkt življenja«, ki ima tudi pri nas precej bralcev. Proslava bo v opernem gledališču. Začetek ob 20. Vstopnice so v prodaji v operni blagajni.

MESTNO GLEDALIŠČE LJUBLJANA
Gledališka pasaža

Sreda, 20. jan. ob 20: J. B. Priestley »Čas in Conwayevi«. Red Sreda. Vstopnice so tudi v prodaji. (Alan Polde Dežman).
daji. (Alan Saša Miklavc).
Četrtek, 21. jan. ob 20: J. B. Priestley »Čas in Conwayevi«. Red Petek. Vstopnice so tudi v prodaja. predstava. Izven.

ŠENTJAKOBSKO GLEDALIŠČE
Ljubljana — Mestni dom

Četrtek, 21. jan. ob 16.30: Škufca: »Trnuljčica«, pravljična igra z godbo, petjem in plesom. Izven.
Sobota, 23. jan. ob 20: Milčinski »Cigani«. Veseloigra. Izven.
Nedelja, 24. jan. ob 16: Škufca »Trnuljčica«. Popoldanska predstava.
Ob 20: Milčinski »Cigani«. Večerna predstava. Izven.
Vstopnice so v prodaji od srede dalje pri blagajni v Mestnem domu. Rezerviranje, tel. št. 20-923.

MESTNO LUTKOVNO GLEDALIŠČE — Marionete Levstikov (Šentjakobski) trg

Sreda, 20. jan. ob 17: Malik: »Zogica Marogica«.
Petek, 22. jan. ob 17: Kuret: »Obuti maček«.
Sobota, 23. jan. ob 17: Taufer-Novy »Mojca in živali«.
Ob 20.30: Kuret »Obuti maček«. Za odrasle.
Nedelja, 24. jan. ob 11: Kuret »Obuti maček«.

ROČNE LUTKE
Resljeva cesta 28

Sreda, 20. jan. ob 10: Karsch »Težave Petršiljčkove mame«. Zaključena predstava za otroške vrtce v Ljubljani.
Četrtek, 21. jan. ob 17: Karsch: »Težave Petršiljčkove mame«.
Nedelja, 24. jan. ob 17: Stemmle: »Čarovni klobuk«.
Prodaja vstopnic za vse predstave od 11. do 12.30 pri blagajni Mestnega gledališča v Gledališki pasaži in pol ure pred predstavo pri gledaliških blagajnah.

MESTNO GLEDALIŠČE CELJE

Sreda, 20. jan. ob 15: Shaw »Mož usode« in Kleist »Razbiti vrč«. — Zaključena predstava za JLA.
Petek, 22. jan. ob 19.30: Josip Kulundžič »Slepci«. Gostovanje v Zalcu.
Sobota, 23. jan. ob 20: Shaw »Mož usode« in Kleist »Razbiti vrč«. — Izven.
Nedelja, 24. jan. ob 15.30: Shaw »Mož usode« in Kleist »Razbiti vrč«. — Izven. — Znižane cene.

KONCERTI

Koncert Markovič — Ačimovič, ki bi se moral vršiti 11. januarja, je odpovedan. Koncertna poslovalnica bo povrnila vstopnino proti predložitvi kupljenih vstopnic do sobote, 23. januarja.

Eleazar de Carvalho, dirigent iz Brazilije gostuje v soboto, 23. t. m. na V. izrednem koncertu Slovenske filharmonije. Na sporedu: Wagner, De Falla, Guarnieri, Čajkovski. — Vstopnice v Koncertni poslovalnici.

OBVESTILA

OPUSTITEV POKOPALIŠČA V HANDLERJIH

Občinski ljudski odbor Kočevska reka sporoča, da bo v letu 1954 staro pokopališče v Handlerjih zaradi zapuščenosti ukinjeno.

Pozivamo svojce pokopanih, ki želijo iste prekopati na drugo pokopališče, da to izvršijo do 1. februarja 1954. — Grobovi tistih, ki ne bodo do 1. februarja prekopani, bodo prekopani, njihovi ostanki pa preneseni v skupni grob na pokopališče v Kočevsko reko.. — Obč. L O Kočevska reka.

Vzpostavitev avtobusne proge: Ljubljana—Loški potok

Z dne 20. jan. 1954 vzpostavljamo zopet redno avtobusno progo Ljubljana—Loški potok po že obstoječem voznem redu. — SAP — Ljubljana.

UMRLI

Umrl je naš dragi sin, oče, brat

CIRIL MUHA

Pogreb bo v četrtek, 21. jan. ob 15. uri v Ljubljani iz Andrejeve mrliške vežice na Žalah. Prosimo tihega sožalja. — Družina Muhova Horjul, dne 19. jan. 1954.

Nenadoma nas je zapustil naš dragi mož in atek

CIRIL MUHA

ključavničar Tobačne tovarne

Žalujoča žena in otroci Bogomil, Ciril in Marija.

Delovni kolektiv Tobačne tovarne v Ljubljani sporoča žalostno vest, da nas je nenadoma zapustil naš sodelavec kovinar

CIRIL MUHA

Zvestega tovariša bomo ohranili v trajnem spominu.

ZAHVALE

Vsem, ki ste sočustvovali z nami ob smrti naše žene, mame in tare mame

TEREZIJE LESJAK
roj. Prelog

vsem, ki ste ji poklonili cvetja, prisrčna hvala. Za skrb in nego iskrena zahvala zdravnikom in zdravniškemu osobju. — Lesjak Franc z otroci in ostalimi sorodniki. Ptuj, Ljubljana, Celje, Ljutomer, Koper, 19. jan. 1954.

PREDAVANJA

S III. kongresom jugoslovanskih geografov po Bosni in Hercegovini bo naslov javnega predavanja, ki ga bo imel v okviru Geografskega društva asist. SAZU Ivan Gams v sredo 20. januarja ob 20. v balkonski dvorani univerze. Predavanje bodo spremljale originalne fotografije.

V četrtek, 21. jan. bo ob 19. uri peto predavanje iz cikla »O prirodi in ljudeh v tujih deželah«.

»O JAPONSKI«

bo predaval kustos geografskega muzeja Vladimir Leban v prirodoslovni dvorani Univerze (vhod iz Gosposke ulice).

RADIO

Dnevni spored za sredo, dne 20. januarja 1954

Poročila: 5.35, 6.30, 7.25, 12.30, 15.00, 17.00, 19.00 in 21.00.

7.00 Odgovori gospodinjam; 12.00 Opoldanski koncert; 13.00 Z obiskov pri pionirjih; 13.15 Za vsakogar nekaj (lahka, zabavna in plesna glasba); 14.20 Kulturni pregled; 14.30 Radijske reklame; 14.40 Poje Mariborski komorni zbor pod vodstvom Rajka Sikoška; 15.30 Popularne orkestralne skladbe; 16.00 Inozemski solisti v Radiu Ljubljana; 17.10 Za dobro voljo Vam bodo peli in igrali naši priljubljeni pevci in ansambli — Sodelujejo: Fantje na vasi, Veseli godci, Avgust Stanko in Tone Kozlevčar; 17.50 Zdravstveni nasveti; 18.00 Zabavne melodije v plesnem ritmu; 18.30 Zunanje politični feljton; 18.45 Stare in nove melodije igra na klavir Mojmir Sepe, 19.30 Zabavna glasba, vmes reklame in vremenska napoved; 20.00 Radijska igra — Ernest Hemingway: Peta kolona; 21.00 Večerni orkestralni spored; 22.15 Ferry Souvan s svojim plesnim kvintetom, poje Ivo Robič; 22.35 Moderni plesni orkestri: Plesni orkester Radia Köln p. v. Adalberta Luczkowskega in Jan Moll s svojim XYZ triom; 23.00 — 24.00 na valu 327,1 m: Oddaja Radia Jugoslavija za tujino. (Prenos iz Zagreba).

Dnevni spored za četrtek, dne 21. januarja 1954

5.30 — 7.30 Dobro jutro, dragi poslušalci! (pester glasbeni spored) vmes ob 5.35 — 5.45 Napoved časa, poročila, vremenska napoved in pregled tiska; 5.50 — 6.00 Jutranja telovadba; 6.15 — 6.20 Kam bomo šli na izlet; 6.30 — 6.40 Napoved časa, poročila, vremenska napoved in radijski koledar; 6.50 Objava dnevnega sporeda; 7.00 Za gospodinje; 7.25 — 7.30 Poročila; 12.00 Lahka in zabavna glasba; 12.30 Napoved časa, poročila, pregled dnevnega sporeda in objave; 12.45 Zabavna glasba; 13.00 Poslovniki Ljudske skupščine Slovenije; 13.15 Iz opernih baletov; 13.50 Športno predavanje: O naših trenerjih; 14.00 Pesmi in plesi naših narodov; 14.30 Radijske reklame; 14.40 Zabavne melodije; 15.00 Napoved časa, poročila, vremenska napoved in objave; 15.15 Zabavna glasba; 15.30 Cicibanom — dober dan! 15.45 Glasba za cicibane; 16.00 Želeli ste — poslušajte! 17.00 Napoved časa in poročila; 17.10 Od melodije do melodije; 17.30 Oddaja za žene; 17.40 Igra plesni orkester Radia Ljubljana; 18.00 Uganite, kaj igramo! 19.00 Radijski dnevnik in objave; 19.30 Zabavna glasba, vmes reklame in vremenska napoved; 20.00 Domače aktualnosti: 20.10 Večerni simfonični koncert — Haydn: Koncert za trobento in orkester, Franz Schubert: Simfonija št. 2 v B-duru, Emil Adamič: Tri turkestanske ljubavne pesmi; 21.00 Duke Ellington, skladatelj, dirigent in pianist (s koment.): 22.00 Napoved časa, poročila in pregled sporeda za naslednji dan; 22.15 Plesna glasba — sodeluje Ljubljanski plesni sekstet; 22.55 — 23.00 Lahko noč; 23.00 — 24.00 na valu 327,1 m: Oddaja Radia Jugoslavija za tujino (prenos iz Zagreba).

MALI OGLASI

SAMOSTOJNO GOSPODINJO — sprejme in zelo dobro plača dvočlanska družina z dojenčkom. Ponudbe v oglasni oddelek pod »Vestna in poštena«. 764-1

BRIVSKEGA POMOČNIKA, dobrega, sprejmem takoj. Podbevšek, Ljubljana - Polje 174. 802-1

ALT ES SAXAFON v zelo dobrem stanju prodam. Ponudbe v oglasni oddelek pod »Saxafon«. 658-4

VEČJO KOLICINO KABLOV PODZEMELJSKIH NKBA za 1 kv preseka 3×16, 3×35, 3×50, 3×70, 3×150, 4×10 in 4×35 mm² ter večjo količino istih kablov ali za 35 Kv kupimo. Prav tako potrebujemo manesman cevi veličine iznad 2". Ponudbe poslati na Fabriko za predivo i pamučne tkanine »Makedonka« — Štip. 722-5

VOLČJAK, 10 mesecev star, ugodno naprodaj. Poljanska 55, Strekelj. 821-4

AUTOMOBILSKE GUME 16 col 5× 75, 90% prodam. Muhar Karol, Kamniška 19, Ljubljana, Šiška. 822-4

GLOBOK OTROŠKI VOZIČEK z žimnico in stajico prodam (4000). Naslov v ogl. odd. 820-4

STRUŽNICA stružne dolžine 2 m prodam. Vprašati: Hruška, Cufarjeva 21-III. 813-4

ŽELEZNO PEČ, OBZIDANO, 1½ m visoko, lep izdelek prodam. Zaloška 21. 824-4

PRODAM KOSILNICO, »Lantz« slamoreznico na motorni pogon in bencinski motor 7 ks. Skrbinšek Frane, Pobrežje, Videm pri Ptuju. 828-4

OTROŠKO POSTELJICO, kompletno, poceni prodam. Naslov v ogl. oddelku. 831-4

POCENI PRODAMO kompletne odlitke za skobelni stroj (šeping) in kotel cisterno za ca 3000 litrov z 5 atmosferami. Elan, Begunje pri Lescah. 608-4

SMUČI Z ROBNIKI 215 cm in ženske smučke št. 38 prodam. Naslov v ogl. odd. 814-4

ŠIVALNI STROJ, pogrešljiv, prodam. Cojzova 9, pritličje, druga vrata levo. 809-4

RADIO »OLYMPIA«, dober, prodam Senohar, Grazellieva 18-II, poleg tržarne, Bežigrad. 807-4

PRIMA FOTOAPARAT, amaterski, prodam. Samuh, Aplhova 17. 808-4

BATERIJSKI RADIO in petromax svetilke kupimo. Dom na Jezerskem. 789-5

KEEPER NAPRAVO za tovorni avto od 5 ton naprej kupimo. Avtoprevozniško podjetje, Postojna. 712-5

OVOJNI PAPIR v vsaki količini kupimo. Sporočiti upravi »Slov. poročevalca«, Ljubljana, poštni predal 29, tel. 22-621. -5

KUPIMO skupno poravnalni debelinski stroj, rezkar in križno mizo v dobrem stanju. Kmetijska zadruga Trebija nad Škofjo Loko. 827-5

»Nikar ne letite hitreje kakor zvok, midve bi se radi med potjo nekoliko pogovorili!«

KINO

»UNION«: jugosl. film »Sinji Galeb«. Tednik. Predstave ob 16, 18 in 20.
»KOMUNA«: avstr. film »Irena v zadregi«. Tednik. Predstave ob 16, 18 in 20. Danes zadnjikrat.
»SLOGA«: premiera amer. filma »Borec«. Tednik. Predstave ob 16, 18 in 20.
Prodaja vstopnic v vseh treh kinematografih od 10 do 11 ter od 15 dalje.
»SOČA«: avstr. film »Irena v zadregi«. Brez tednika. Predstave ob 15.30, 17.30 in 19.30. Prodaja vstopnic od 10. do 11. ter od 14.30 dalje.
»ŠISKA«: amer. film »Žena s trojnim življenjem«. Brez tednika. Predstave ob 15.30, 18 in 20.30. V četrtek isti spored.
»TRIGLAV«: amer. barvani film »Smoky«. Tednik: Jugoslavija 53. Predstava ob 18. Ob 20. predstava odpade zaradi nastopa Svengalija. Prodaja vstopnic od 17 dalje. V četrtek »Smoky«, ob 18 in 20. Zadnjikrat.
»LITOSTROJ«: amer. film »Zlomljena puščica« in tednik ob 17 in 19.30. V četrtek isti spored — zadnjič.
CELJE »UNION«: amer. film »Njeno življenje«.
CELJE »DOM«: amer. barvna risanka »Ostržek«.
BLED: amer. film »Zmaga ali smrt«.
»KAMNIK«: amer. film »Tajni tovor«.
»VEVČE«: amer. film »Pavla«.
»VEVČE«: indijski film »Aandhyan«.
»DOMŽALE«: ital. film »Tri prepovedane zgodbe«.
NOVO MESTO »KRKA«: amer. film »Ob veliki ločnici«. V četrtek isti spored.
»ŽALEC«: ital. film »Vrag vzemi slavo« ob 17 in 19.30.

PLETILNI STROJ štev. 12, vsake širine, dobro ohranjen, kupim ali vzamem v najem. Naslov v ogl. oddelku. 819-5

ZAZIDLJIVO PARCELO (vodovod, kanalizacija) pet minut od Vrtače prodam. Takojšnje ponudbe pod »330.000« v ogl. odd. 806-7

KOMFORTNO DVOSOBNO stanovanje s kabinetom zamenjam za ravno tako trisobno. Milih, Malgajeva 2-I. 816-9

KROJAČ IŠČE OPREMLJENO SOBO v Mariboru, za uslugo grem na dom šivat ali dam nagrado. Naslov v podružnici »Slov. poroč.« Kranj. 790-9

DVOINPOLSOBNO komfortno stanovanje s kopalnico, plinom in ostalimi pritiklinami v Mariboru menjam za podobno v Ljubljani. Ponudbe v upravo SP Maribor pod »Takoj ali poznejе«. 782-9

SOBO ZA POMOČ v gospodinjstvu iščem. Naslov v ogl. odd. 823-9

PES VOLČJAK, sliši na ime Volt, se je zgubil. Vrniti proti nagradi Rus, Prule 17. 837-10

GOSPODINJSKA POMOČNICA — tudi začasnica, dobi službo. Naslov v ogl. oddelku. 843-1

KNJIGOVODJO, veščega kontiranja in drugih knjigovodskih del, sprejme takoj Trgovsko podjetje »Delikatesa«, Ljubljana, Wolfova ulica 8-I. 842-1

TKALSKEGA MOJSTRA z večletno prakso sprejme takoj »Motvoz in platno«, Grosuplje. 840-1

RAČUNOVODJO iščemo za takojšnjo namestitev. Tovarna čipk in pletenin, Tacen-Gameljne. 839-1

POSTENO GOSPODINJO k eni bolni osebi sprejmem. Berlot, Celovška 74. 835-1

GOSPODINJSKA POMOČNICA — srednjih let z znanjem kuhe dobi stalno službo pri družini z 2 otrokoma. Naslov v ogl. odd. 833-1

SPLOŠNA BOLNICA v Brežicah razpisuje mesta za: zdravnika (sekundarja) za interni oddelek, višjega laboranta in dve bolničarki. Zainteresirani naj do 31. I. 1954 vložijo prošnje na upravo Splošne bolnice v Brežicah. 845-1

KALKULANTA ZA VISOKE GRADNJE sprejmemo. Pismene ponudbe poslati podružnici SP Kranj pod »Kranjc«. 346-1

KEMOTEHNIKA ALI STROJNEGA TEHNIKA z daljšo prakso za vodenje tehnične pisarne v Ljubljani sprejme takoj Tovarna zdravil »Lek« Ljubljana, Celovška 135. 825-1

KNJIGOVODJO, samostojnega, verziranega v lesni stroki, z najmanj petletno prakso sprejmemo v službo. Plača po tarifnem pravilniku. Samsko stanovanje je zagotovljeno. Nastop takoj. Ponudbe s potrebnimi dokumenti in življenjepisom poslati na naslov: Trgovsko podjetje z lesom in suho robo — OZZ Kočevje. 826-1

POPOLDANSKO ZAPOSLITEV išče dekle. Naslov v ogl. odd. 838-2

OKRAJNI ZDRAVSTVENI DOM LJUBLJANA OKOLICA, Ljubljana, Črtomirova 3a-I razpisuje: 5 (pet) mest zobozdravnikov ali dentistov za zobne ambulante na Vrhniki, Medvodah, Stični, Logatcu, Podpeči. Plača po uredbi in dodatek na storilnost; 2 (dve) mesti zdravnikov splošne prakse. Pogoj je dovršeni staž. Prošnjo dostavite na OZD Ljubljana okolica, Ljubljana, Črtomirova 3a-I. 829-1

KUPCE SREČK »JUGOSLOVAN. LOTERIJE« naprošamo, da izpolnijo anketne listke, ki jih dobe pr' vseh prodajalcih

OVOJNI PAPIR

KUPI V VSAKI KOLIČINI

UPRAVA »SLOVENSKEGA POROČEVALCA«, LJUBLJANA, poštni predal 29, tel. 22-621

Kakšni so šolski uspehi v Murski Soboti

Na osnovni šoli v Murski Soboti, ki jo obiskujejo poleg soboških tudi otroci iz bližnjih vasi, je bil dosežen v letošnjem prvem polletju naslednji uspeh: od 528 otrok jih je izdelalo 69 %, 22.5 % otrok ima negativne ocene, 8.5 % pa jih je ostalo neocenjenih. Povprečen obisk pouka znaša 88 %, najslabši je v prvih razredih (celo samo 69 %), najboljši v višjih. Na slab obisk otrok v nižjih razredih so letos močno vplivale otroške bolezni (norice, ošpice, oslovski kašelj). Vzrok za slabe ocene in obisk na soboški osnovni šoli je v tem, ker so med učenci ciganski otroci in pa otroci takih družin, kjer je družinsko življenje bodisi zaradi pijančevanja ali nemoralnega življenja tako, da ne more nuditi otrokom nobene poštene vzgoje. — V soboški osnovni šoli je v letošnjem letu vpisanih 66 ciganov. Nekateri izmed njih — to so otroci tistih ciganov, ki so redno zaposleni — so pokazali zadovoljiv uspeh in se bistveno ne razlikujejo od ostalih otrok. Drugi, zlati ciganski otroci iz ciganskega naselja Pušča pri Murski Soboti, pa so vzgojno tako zanemarjeni, da močno kvarno vplivajo na svoje sošolce. Do letošnjega šolskega leta je bil na soboški osnovni šoli prav zaradi tega poseben ciganski razred. V letošnjem letu je vodstvo šole poskušalo ciganske otroke prilagoditi ostalim, vendar se po izjavi upravitelja šole ta poizkus ni obnesel. Če upoštevamo, da žive cigani v svojem naselju na Pušči v tako primitivnih razmerah, kot so živeli njihovi predniki pred 100 in več leti, da so po večini vsi brez stalne zaposlitve in žive od beračenja, ki je čestokrat združeno tudi s tatvinami, potem je razumljivo, da se njihovi otroci v šoli, ki je navadno niti redno ne obiskujejo, ne morejo naučiti vsega, kar od današnjega otroka zahtevamo. Poleg teh ciganskih otrok pa je na šoli tudi precej otrok družin, ki niso mogle nuditi svojim otrokom pošteno vzgojo. V Murski Soboti imamo družino z osmimi otroki, od katerih je še 6 nepreskrbljenih. Oče je pijanec, ki je v vinjenosti celo svojemu šestmesečnemu otroku polomil nogo, materino moralno življenje je vredno vse graje. Od dveh otrok, ki sta vpisana na osnovni šoli, prihaja eden v šolo že pijan, drugi pa je navadno sploh ne obiskuje, ker mora doma paziti na brate in sestre. — Družina iz Rakičana ima od osmih otrok 5 na osnovni šoli v Murski Soboti. Trije od teh so bili v prvem polletju neocenjeni, ker v šolo sploh ne prihajajo. Takih in podobnih primerov je na osnovni šoli še več. Nekateri med njimi so v letošnjem šolskem letu zagrešili že celo vrsto tatvin. Rezultati prvega polletja na osnovni šoli v Murski Soboti torej ne kažejo samo pridnosti posameznih učencev, ampak odkrivajo pereč socialni problem, ki ga bodo morali odgovorni činitelji, predvsem socialno skrbstvo ob pomoči Društva prijateljev mladine začeti reševati.

Nujno pa je treba ob tej priložnosti spregovoriti tudi o vprašanju soboške osnovne šole čez tri, štiri ali več let. Osnovna šola ima na razpolago osem, v sili tudi devet učnih prostorov. Letos je na šoli 528 otrok v 17 oddelkih. V prvem razredu je letos 175 otrok. Že čez dve leti pa pričakujejo, da se bo število otrok v prvem razredu podvojilo. Število rojstev v soboški občini je namreč v letih po osvoboditvi vedno bolj naraščalo in je v letu 1953 doseglo rekord — 526 otrok! To se pravi, da bo čez nekaj let, ko bodo ti otroci začeli hoditi v šolo, samo v prvem razredu toliko otrok, kot jih je sedaj na celi šoli! Nujno bo torej misliti na gradnjo novega gimnazijskega poslopja v Murski Soboti, kajti sedanje poslopje gimnazije je bilo pred leti zidano za potrebe osnovne šole in bo moralo v kratkem služiti tem potrebam.

Tudi učni uspehi na soboški gimnaziji v letošnjem prvem polletju niso zadovoljivi. Od skupno 170 učencev jih je izdelalo samo 351, kar predstavlja 49.44 %. Uspeh učencev v višji gimnaziji je za nekaj odstotkov boljši (59.44 %) od uspeha v nižji gimnaziji (46.91 %). Od prve do druge ocenjevalne konference se je uspeh sicer izboljšal za 15 %, vendar še daleč ne moremo biti z njim zadovoljni. Vzrokov za slab uspeh na soboški gimnaziji je več: eden med njimi je gotovo pomanjkanje učnih moči in preobremenjenost s poučevanjem nad učno obveznost. Dobra tretjina učnega kadra na gimnaziji se je v začetku letošnjega leta tudi izmenjala in začetniki še nimajo dovolj pedagoške prakse. Popoldanski pouk na gimnaziji je tako za učence kot za učitelje naporen, zlasti če upoštevamo, da so razredi, ki imajo nad 40 učencev.

Na slab uspeh soboških gimnazijcev pa vplivajo tudi številne objektivne težave: 68% vseh učencev hodi namreč v gimnazijo s podeželja in izgubi mnogo časa s hojo, vožnjo in čakanjem. 40 % vseh učencev nima posebne sobe za učenje, 30 % učencev je brez električne razsvetljave in 10 % učencev mora poleg svojega učenja pomagati pri delu doma na posestvu. Mnogo učencev je tudi doma brez nadzorstva in pomoči. Na soboški gimnaziji so tudi številni primeri učencev, ki so prinesli iz osnovne šole nesolidno znanje. Tako nekateri ne znajo ne brati, ne pisati in ne poštevanke. Slovnična pravila znajo na pamet, v praksi pa jih ne znajo uporabiti. V prvih razredih soboške gimnazije je 30 % takih učencev, ki so že v osnovni šoli ponavljali enega ali več razredov.

Z ozirom na te slabe uspehe in okolnosti, ki vplivajo na uspeh, je soboški učiteljski zbor na gimnaziji sklenil, da se zaradi nezadostnega osnovnega znanja pošlje nazaj na matično osnovno šolo več učencev. **H.**

Pomanjkanje strokovnih kadrov ovira delo OLO Šoštanj

V sobeto je bilo v dvorani sindikalnega doma v Šoštanju 18. redno zasedanje OLO Šoštanj. Zasedanju so prisostvovali tudi ljudski poslanci tov. *Žen Jakob, Podoratnik Franc, Turnšek Jože* in *Štegnar Andrej*, vodil pa ga je predsednik OLO tov. *Ulrih Tone.*

Kot prva točka dnevnega reda je bilo poročilo o delu okrajne administracije v letu 1953. Uvodoma je referent naglasil, da je bilo takšno poročilo že dolgo potrebno. Pojasnil je sestav okrajnega ljudskega odbora po svetih in naglasil, da odborniške komisije niso v celoti opravljale svojih funkcij. Sklicevale so se čestokrat neposredno pred zasedanjem in ni bilo časa za razpravo o problemih. Delovna je vzrok neuspehov tudi slab odziv odbornikov na sejah in je nujno, da se stanje v tem oziru izboljša. Nadaljeval je, da je v okrajni administraciji trenutno zaposlenih 70 uslužbencev, dočim je sistemiziranih mest 73. Preteklo leto je bilo nezasedenih več važnih delovnih mest, predvsem na tajništvu za gospodarstvo in inšpekcijski službi. Preteklo leto je bilo tudi 45 odpovedi na lastno željo. Strokovna izobrazba ni na zadovoljivi višini, kar vsekakor vpliva na delo posameznih resorjev. Za ilustracijo dela je nato referent navedel nekaj številk. Leta 1953 je prejela administracija 6375 dopisov. Samo Uprava za dohodke OLO je prejela 1596 prošenj in pritožb za odmero davkov, izdala 8697 raznih potrdil ter 2690 odločb o odmeri davkov.

Poročilo o delu sveta za kulturo in prosveto je podal predsednik tov. Barovič Rado, ki je podrobno analiziral uspehe in neuspehe na polju prosvete. Kot enega najbolj perečih problemov je nakazal *pomanjkanje primernih šolskih prostorov.* Ta problem se v okraju vleče že nekaj let. Jasno je, da je glavni vzrok za to pomanjkanje finančnih sredstev. Prisotni so zato upravičeno predlagali, da se napravi plan gradenj in popravil šol, ki naj bi se izvajal nekaj let. Diskutanti so ostro obsodili delo revizijske komisije za gradbene načrte v Ljubljani, ki postopa preveč birokratsko ter zavrača poslane projekte, kot je to primer pri gradnji šole v Nazarjih. Sproženo je bilo tudi vprašanje dajanja garancij za investicije v kmetijstvu za leto 1954 v skupnem znesku skoraj 115 milijonov dinarjev. Ker je dajanje garancij izredno važnega gospodarskega pomena, je bil osvojen predlog, da posebna komisija prouči to vprašanje. V splošnem pa bi bilo potrebno ,da se eno prihodnjih sej posveti v celoti položaju v kmetijstvu in v zadružništvu v okraju.

Na koncu je bila imenovana komisija, ki naj pripravi osnutek odloka o zemljišču, ki se lahko uporablja za gradbene svrhe. Prav tako je bil dopolnjen upravni odbor okrajne lekarne v Šoštanju in imenovan zastopnik v upravni odbor okrožnega higienskega zavoda v Celju. *Mb*

Najemanje investicijskih kreditov v Mariboru

Maribor, 19. jan. Danes je bila 25. skupna seja mestnega zbora in zbora proizvajalcev, ki sta razpravljala in sklepala o dajanju garancije gospodarskim organizacijam za najetje investicijskih kreditov v letu 1954. Za kredite so zaprosili v Mariboru: Mariborska tekstilna tovarna, Tovarna poljedelskih strojev, Predilnica in tkalnica, »Elektrokovina«, Delavnice železniških vozil in Mariborska livarna. Vsa podjetja bodo uporabila kredit za dokončanja začetih objektov in so svoje vloge, razen Delavnice železniških vozil in Mariborske livarne zadostno utemeljila.

Po razpravi o posameznih vlogah sta jim oba zbora tudi dala garancijo za skupni znesek, ki presega 320 milijonov dinarjev. Oba zbora sta tudi dala svoje soglasje za republiško garancijo podjetja Elektro —Maribor in Metalni, od katerih bo najela Metalna nad 411 milijonov dinarjev kredita, Elektro-Maribor pa nad 72 milijonov. Skupščina je dala svoj pristanek tudi za najetje investicijskega posojila v znesku 35 milijonov dinarjev za kmetijstvo in 57 milijonov za komunalna dela.

Po izglasovanju teh sklepov se je razvila burna razprava zaradi zavrnitve predloga za investicijski kredit Delavnic železniških vozil. Strokovna komisija namreč o dodelitvi garancije ni razpravljala, ker Delavnice niso predložile popolne dokumentacije in s tem niso zadostile zahtevam uredbe. Mnogo delavcev — obrtnikov obeh zborov pa je bilo mnenja, da bi glede na nujne potrebe tega podjetja vendarle dali garancijo. Po ločenem glasovanju je bil sprejet sklep, da strokovna komisija še enkrat pregleda vlogo Delavnic železniških vozil, in če ta ustreza osnovnim zahtevam uredbe, odobri garancijo.

Primer z Delavnicami železniških vozil potrjuje splošno ugotovitev skupščine, da je bilo delo v zvezi z najemanjem kreditov slabo opravljeno zaradi kratkega roka, ki je bil na razpolago. Uredba je izšla v Uradnemu listu v petek, v ponedeljek pa je bil zadnji rok za predložitev vlog mestnemu ljudskemu odboru. Mnenje odbornikov je, da je treba s takim načinom dela v bodoče prenehati. **(jp.)**

Splošni politični tečaj v Slov. Konjicah

Delavsko prosvetno društvo »Svoboda« v Slov. Konjicah bo priredilo splošni politični tečaj, ki naj bi trajal več mesecev. Posebni odbor, ki šteje tri člane, je že prejel okoli 20 prijav, v glavnem članov ZKJ in funkcionarjev množičnih organizacij. Predvidevajo, da bodo s tečajem pričeli v začetku prihodnjega meseca. Predavali bodo v glavnem absolventi partijskih šol in učiteljstvo, za težja vprašanja pa pričakujejo tudi pomoč iz Celja. L. V.

ČLANI PRESERNOVE DRUŽBE, KO PREJMETE KNJIGE. OBNOVITE ČLANARINO!

Občinski odbor v Radencih

kaže precejšnjo dejavnost. Na zadnji seji so obravnavali priprave za regulacijski načrt Radencev, sprejeli so odlok o začasnem financiranju za januar 1954 ter rešili še druga važna gospodarska vprašanja. Predsedniki svetov pri občinskem ljudskem odboru so poročali o svojem delu.

Posebna komisija bo pregledala delo odbora, ki je skrbel za odmero davka v lanskem letu. Pritožbe bodo primerno rešene. Za asfaltiranje ceste skozi Radence pripravljajo regulacijski načrt. Z delom bodo začeli spomladi.

V zvezi z obletnico ustanovitve »Ljudske pravice« v Murščaku bodo v tem delu občine temeljito popravili ceste in poskrbeli za dokončno elektrifikacijo. Brezplačna dobava transformatorja in žice za daljnovod sta zagotovljena. Razveseljiva je vest, da je končno tudi preostali del zadružnega doma v Radencih pod streho. Ostala dela pri zadružnem domu bodo nadaljevali spomladi. Ika.

IZ ŽREČ

Tovarna kovanega orodja v Zrečah je lani nabavila poseben avtobus za prevoz svojih delavcev iz oddaljenejših krajev. S tem avtomobilom so priredili tudi več zanimivih in poučnih izletov v razne kraje naše domovine, katerih se je udeležilo okoli 250 članov tega delovnega kolektiva. L. V.

VREME

VREMENSKO POROČILO HIDROMETEOROLOŠKE SLUŽBE

V Jugoslaviji je bilo 19. januarja dopoldne delno do pretežno oblačno vreme. Temperature v notranjosti od — 11° v Sloveniji do + 3° v Slavoniji in Bosni. Ob Jadranu pa so bile temperature 4 do 8°.

Napoved za sredo, 20. jan. 1954: Lepo vreme z nestalno oblačnostjo. Temperatura ponoči do — 10°, čez dan pa do + 11°. Zjutraj v kotlinah zameglitve.

Snežne razmere danes zjutraj: Vršič 70 cm, Erška, Kranjska gora 45 cm, Podkorensko sedlo 50 cm, Zlatorog — Bohinj 60 cm, Sport hotel — Pokljuka 50 cm, Tamar 85 cm, Komna 110 cm, Koča ob Zelenici 31 cm, Ribniška koča 55 cm Lokve pri Gorici 50 cm, Dom na Veliki planini 30 cm, Pokljuka 50 cm, Črni vrh nad Idrijo 45 cm, Ortnek 42 cm, Planica 42 cm, Jezersko 28 cm, Slovenj Gradec 16 cm, Celje 11 cm, Maribor 17 cm, Murska Sobota 14 cm, Novo mesto 16 cm, Ljubljana 7 cm.

Šport

Smučišča na podeželju so zelo razgibana

Navzlic nenadni odjugi, ki je te dni vsepovsod krepko gospodarila, so številni smučarski tereni še zmeraj pod zajetno snežno odejo. Še dovolj ugodno zimsko sezono pridno izkoriščajo ne le naši priznani smučarski asi, temveč tudi podjetni in marljivi podeželjski klubi, ki skoraj dan za dnem prirejajo svoja tekmovanja in prvenstva. To potrjujejo pozneje dospela poročila iz belih »zakotnih« poljan, na katerih se nadobudna mladež naudušeno poganja in v medsebojnih borbah meri sposobnosti. V naslednjem še nekaj podrobnosti.

SKAKALNE TEKME V MENGŠU

Telesnovzgojno društvo Partizan iz Mengša je v nedeljo priredilo na svoji 25-metrski skakalnici meddruštvene skakalne tekme, katerih se je udeležilo 30 tekmovalcev z Mengša, Radomelj, Ihana, Duplice in Homca. Med pionirji je zmagal Stele pred bratoma Koscema (D), med mlajšimi in starejšimi mladinci pa Brane Smrekar (M) s skokom 19 in 20 m pred Tomšičem in Benkom (oba R).

TEK IN SMUK V MOKRONOGU

Tudi v Mokronogu je zanimanje med mladino za smučarski šport veliko. Društvo Partizan je zato v nedeljo prireditelo svoje tekmovanje, na katerem se je zbralo 16 mladincev in pionirjev, med katerimi je bil najmlajši Rudi Lipovšek. Med mladinci je v teku zmagal Silvo Svarc, v smuku pa Kolenc pred Roholcem. Pri pionirjih je bil v teku najboljši Šetina, v smuku pa Sever.

V TRŽIČU JE DOVOLJ DOBREGA NARAŠČAJA

Smučarski klub Ljubelj ima v svojih vrstah mnogo mladih smučarjev, katerim posvečajo vso pozornost. Na enem izmed zadnjih tekmovanj v veleslalomu se je znova izkazal mladi Abačič, ki ima vse pogoje, da se razvije v odličnega alpskega tekmovalca. Abačič se pridno udeležuje vseh vadbenih ur v Partizanu, kar mu omogoča, da vse svoje prednosti iz telovadnice s pridom uporablja tudi na smučarskih terenih.

Pred dnevi pa je Ljubelj spet priredil tekmovanje, in sicer v teku in veleslalomu. V teku so se med mlajšimi pionirji izkazali Janez Ude, Riko Slapar, Joško Robiek, Polde Hladnik in Mirko Meglič, med starejšimi pionirji pa Vinko Oman, Rudi Hafner, Anton Vrhovnik, Stane Meglič in Jože Hladnik. V veleslalomu je med mlajšimi pionirji ponovno zablestel Janez Ude, za njim pa so se plasirali Milan Primožič, Janez Dovžan, Franc Perko in Jože Blaškovič, pri starejših pionirjih pa je bil vrstni red tale: Jože Hladnik, Stanko Dovžan, Janez Vodnov, Ludvik Sokič in Mitja Stritih.

Pri vseh teh tekmovanjih pa so pogrešali tekmovalke. Najmo je, da smučarski klub Ljubelj vendarle začne misliti tudi na ženski naraščaj, ki je bil vsa zadnja leta njegova glavna slabost. Najprimernejša oblika za to bi bili začetniški in tekmovalni tečaji.

•

Včeraj zjutraj so odpotovali na mednarodni smučarski teden v Badgastein naši smučarji, in sicer Matevž Kordež, Hlebanja, Janez Pavčič, Pogačnik, Kandare, Megušar medtem ko skakalci Zidar, Krznarič, Rogelj, Langus in Polda, odpotujejo v četrtek. Prvi nastop Jugoslovanov bo v četrtek, ko bodo tekmovali v teku na 15 km.

Rallye — Monte Carlo

Danes ob 9.30 uri bo prispev v Ljubljano na kontrolno postajo prvi tekmovalec, ki starta v Atenah na mednarodni ocenjevalni vožnji.

Avto-moto zveza Slovenija bo organizirala to kontrolno postajo pred Opero, kjer bo imelo ljubljansko občinstvo možnost videti udeležence. Iz Aten bo privozilo 16 tekmovalcev, in sicer 8 Grkov, 5 Francozov, 2 Angleža in naša državna prvaka Dušan Malerič ter Mikica Vukovič.

Tekmovalci se bodo zadržali v Ljubljani 10 minut, nato pa jih bo vodila pot prek Trsta, Padske nižine v Milano in dalje v Monte Carlo, kjer bodo morali med potjo prestati tri preizkušnje (hitrostna na sloviti progi Grand prix Monte Carlo in preizkušnja zaviranja ter varnosti vožnje).

•

Včeraj popoldne so vozači za Monte Carlo prispeli v Skoplje. Vozači avtomobiliske dirke »Rallye Monte Carlo«, ki so startali v Atenah, so na poti proti Beogradu včeraj okoli poldneva dosegli Skoplje. Izmed 15 prijavljenih, ki so imeli odrejeno to pot, je ostal še na grški strani eden grških udeležencev, tako da nadaljuje pot proti severu samo 14 avtomobilistov, med njimi tudi edini jugoslovanski vozač Milivoje Vukovič, ki je izjavil, da je dosedanja pot potekla dobro, čeprav jim je na poti od Aten do Larise nagajal sneg. Po dveurnem odmoru v Skoplju so udeleženci startali v smeri Niša.

Na prvi dirki letošnjega svetovnega prvenstva v avtomobilizmu za »Veliko nagrado Argentine«, ki je bila v Buenos Airesu, je zmagal Italijan Fangio na avtomobilu znamke »Masserati«. Proga je bila dolga 340.375 km, dosežen čas pa je 3:55:08.

Skakalni tečaj v Ljubljani. — Smučarski klub Enotnost prireja od danes naprej skakalni tečaj za mladince in pionirje na Mostecu. Začetek vsak dan ob 14. uri.

Turnir „visokih peči“ v Beverwijku

Šah

Beverwijk, 14. jan. Mali mednarodni turnir v Beverwijku na Holandskem, ki smo ga igrali od 2. do 10. t. m., se je po načinu organizacije razlikoval od vseh turnirjev, ker sem jih doslej igral. Beverwijk je za Holandce tradicionalno šahovsko mesto kot je to n. pr. Hastings za Angleže. Letošnji turnir je bil že 16. po vrsti. Pravzaprav pa ne gre to za en turnir, saj je hkrati v Beverwijku po deset ali več takih prireditev s približno sto udeleženci. Mojstrski turnir z desetimi igralci je samo glavna prireditev, ki ima večinoma mednarodno zasedbo.

Vse te turnirje prirejajo velike holandske jeklarne v bližnjem Ijmuidenu. Med 8.000 do 9.000 delavci in nameščenci jeklarn je sicer samo okoli 60 organiziranih šahistov. Toda, kot je poudaril direktor podjetij, ki je oficielno otvoril in zaključil naš »turnir visokih peči« (tako se je turnir imenoval), želi podjetje, da imajo njegovi uslužbenci »aktivno razvedrilo« — šah.

V Beverwijku sta samo dva manjša hotela. Tako morajo prireditelji turnirjev nastaniti zunanje udeležence po zasebnih stanovanjih. Tako »gostovanje« pomaga kajpada utrditi prijateljske vezi med gosti in holandskimi rodbinami. Ena izmed rodbin, kjer so bili nastanjeni Jugoslovani, je n. pr. že obiskala naso državo.

Težave pa so s prehrano menda zato, ker ni večjih restavracijskih obratov. Tako so nas vozili k večerji in včasih tudi h kosilu s posebnimi avtobusi v Ijmuiden, kjer smo jedli v uradniški menzi v jeklarnah. To ni bilo posebno prijetno, zlasti, ker je bilo do nadaljevanja igre vključno potovanje in večerja samo dve uri časa. Nekateri igralci so pokvarili svoje partije, ker so dali prednost večerji namesto analizi.

Sahisti morajo pač včasih žrtvovati ne samo kmete in figure, temveč tudi večerje.

Enega izmed glavnih obrokov pa smo dobivali vsak dan samo v mrzli hrani. Za prireditelje je to gotovo praktično, za turnirskega igralca pa ne.

Tudi igralni čas je nenavaden. Navadno smo igrali od 13. do 18. ure, zadnji dan pa celo od 19. do bridkega konca, brez prekinitve. Prostih dni ni bilo in je bilo treba zato odigrati prekinjene partije sproti, tako da smo včasih igrali tudi po devet ur dnevno!

Končno ima turnir v Beverwijku še eno posebnost, namreč da tamkaj ne dajejo denarnih nagrad. Po dva zmagovalca vsake skupine sta na koncu prejela spominska darila. Darilo za zmagovalca mojstrskega turnirja je bila prav lepa velika električna ura, ki so jo nalašč za to izdelali v Ijmuidenu.

Kljub vsem tem posebnostim pa je bil morda turnir prijetnejši kod drugi. Prireditelji so bili nadvse gostoljubni, sporov ni bilo, družabno življenje pa je bilo zelo prijetno. Za udeležence so med drugim pripravili tudi še velik brzoturnir, bridge-turnir in lepo akademijo, pri kateri se je Bouwmeester izkazal kot odličen pianist. (Mislim, da bi »v dvoboju« na klavirju premagal celo Fuderera).

Mojstrski turnir letos ni bil posebno močno zaseden, ker je vrsta velemojstrov in mojstrov odpovedala udeležbo. Rosamo npr. se je že drugič preselil iz Pariza v New York, dr. Tartakower je šel rajši v Hastings, dr. Euwe, na katerega so čakali še pol ure po oficielnem začetku turnirja, pa je moral tudi odpovedati zaradi težave z dopustom pa tudi s svojim zdravjem. Tako je v zadnjem trenutku vskočil kot »rezerva vseh rezerv« Klaeger, ki je sicer drugi najmočnejši igralec v Hamburgu.

Končni vrstni red je bil, kot je že znano, tale:

1.do 2. Bouwmeester in Pirc 6, 3. Prins 5 in pol, 4. van Scheltinga 5 točk, 5 do 6 Beni in Rellstab 4 in pol, 7. do 8. Kottnauer in Kramer 4, 9. Vlagsma 3, 10. Klaeger 2 in pol.

Priznani mojster Bojan Adamič se nič hamletovsko ne sprašuje: »Jazz – ali ne jazz na Novinarskem plesu?« Kljub velikanski in vsestranski zaposlenosti bo s svojo taktirko vodil veliki plesni orkester Radia - Ljubljana, ki bo v soboto, 30. januarja v veliki unionski dvorani z najraznovrstnejšimi ritmi spravil na noge vse ljubitelje prijetne zabave.

Potek je bil prav zanimiv. Jaz sem, kot po navadi začel s tremi remiji, kar pa ni mnogo škodovalo, ker tudi drugi niso nabrali mnogo zmag. V naslednjih kolih sem premagal Kramerja in van Scheltinga, kar je že zadoščalo, da sem prevzel sam vodstvo. Tedaj pa me je napadla močna influenca z visoko vročino. Partij seveda ni bilo mogoče odlagati in je bilo treba igrati naprej. Tako sem z Vlagsmo, s katerim sem imel dobljeno prekinjeno partijo, v nadaljevanju prezrl damo in izgubil. Hkrati pa je še Bouwmeester dobil proti Beniju, ki je v dobljeni poziciji z dvema kmetoma več prezrl mat. Pred zadnjim kolom je torej vodil Bouwmeester sam, pa so mislili, da bo tako tudi ostalo, ker je imel za nasprotnika slabega Klaegerja, medtem ko sem jaz igral z Rellstabom, s katerim sem doslej vedno le remiziral. Toda Bouwmeester je moral že kmalu pristati na remi, jaz pa sem v dobri pozicijski partiji gladko zmagal.

Bouwmeestrova deljena zmaga je povzročila neverjetno navdušenje. Časopisi so poročali pod velikimi naslovi o uspehu 24-letnega učitelja, ki doslej ni bil še niti mojster in si je šele v Beverwijku pridobil mojstrski naslov. Ker pomeni Bouwmeester holandsko stavbni mojster in je naslov za učitelja Schoolmeester, je bil torej Bouwmeester tudi še Schaakmeester in s tem trikrat mojster. (Da niti ne govorimo o njegovem klavirskem mojstrstvu). Naslednje jutro po turnirju ob devetih je Bouwmeester že nastopil službo kot učitelj petega razreda na neki ljudski šoli v Amsterdamu. Časopisi so obširno poročali tudi o tem. Učiteljski zbor ga je slovesno sprejel, ravnateljica pa mu je izročila časovno darilo, medtem ko so ga učenci pozdravili s petjem in vzkliki.

Sedaj igramo v Amsterdamu še manjši turnir, kakršne na Holandskem često prirejajo zaradi vaje za svoje mojstre.

Vasja Pirc

Brzoturnir Železničarja

Šahisti ljubljanskega Železničarja so se te dni pomerili na brzopoteznem turnirju za klubsko prvenstvo, ki je veljalo za tekoči mesec. Sedemnajst udeležencev se je borilo v dveh skupinah. V prvi je zmagal Carman s 7 točkami, v drugi pa Mirko Kragelj z 8 točkami. Po dramatičnem finalnem tekmovanju sta osvojila prvo in drugo mesto mladinca Carman in Barbič vsak po 4 točke.

Ta turnir je znova dokazal, da je v vrstah Železničarja več nadarjenih šahistov, zlasti v železniški industrijski šoli, katere vodstvo ima polno razumevanje za to plemenito igro.

•

Velemojster Gligorič je zmagal na mednarodnem turnirju v Stockholmu. Partija z velemojstrom Stahlbergom se je končala remi.

Izbrano hokejsko moštvo ČSR je v Zürichu odpravilo Švico 4:3 (0:1, 3:2, 1:0).

V finalu mednarodnega namiznoteniškega turnirja v Bruslju je Sved Flisberg premagal Romuna Haratazija 3:2, Avstrijka Wertitova pa je premagala večkratno svetovno prvakinjo Roseanu (Romunija) 3:2.

Georg de Vries 9

KUPČIJA S SMRTJO

roman

Aktovka je bil znotraj gladka in oguljena. Ni bilo kdovekaj v njej: star časopis, majhen, masten zavoj in brivski pribor.

Mastock si je otipal kosmato lice. Najbolje bo, če se ne obrie. S tem zmanjša nevarnost, da bi ga kdo spoznal.

Vzel je iz aktovke zavojček. V mastnem papirju je bil zavit kos kruha z maslom. Kruh je bil razpokan in načet; bil je verjetno že nekaj dni star.

Ob pogledu na kruh je Mastocka minila lakota. Postajalo mu je slabo. Zavil je kruh in spet zložil vse skupaj v aktovko. Neznanec mu ni zapustil ničesar, kar bi mogel uporabiti. Zdelo se je, kakor da ni želel, da bi se z njegovo smrtjo kdorkoli okoristil.

Mastock se je smehljal. Samomorilčeva želja se ni izpolnila, je pomislil. Rajnki mi je ponudil najboljšo priliko v mojem življenju.

Ura je bila osem, ko je Aleksander Mastock stal pred svojo hišo. Za zadnji kos poti je potreboval zelo dolgo časa, kajti izbiral je najzakotnejše in najsamotnejše ulice.

Ko je potihem vtikal ključ v ključavnico, ga je obšel občutek varnosti.

Smuknil je v hišo. Znotraj je bilo temno. Že je hotel po stari navadi prižgati luč, a je v poslednjem trenutku umaknil roko. Luči ni potreboval. Staro hišo, v kateri je prebival toliko časa, je poznal do zadnjega kotička.

Tiho se je vzpenjal po stopnicah.

Na zadnji stopnici je obstal. Iz dnevne sobe, ki je bila nasproti stopnišča, je slišal nerazločno govorico.

Ali so bili tujci? — Policija?

Splazil se je po ozkem hodniku in prisluhnil. Zdaj je bilo znotraj vse tiho. Nato je zaslišal glas svoje žene. Rekla je: »Trenutek, prosim. Prinesla bom nekaj okrepčila.« Potem je zaropotal stol. Bližali so se koraki.

Aleksander Mastock se je ozrl kakor nekdo, ki ga preganjajo. Ana ga ni smela videti, vsaj zdaj ne. Z vso naglico se je pretipal po hodniku do podstrešnih stopnic. Spodaj so se odprla vrata dnevne sobe. Širok pramen rumene svetlobe je padel na hodnik. Ana je prišla ven. Mastock je sredi stopnišča počepnil za ograjo. Razločno je videl svojo ženo. Nosila je temno, visoko zapeto obleko. Pričesko je imela čisto enostavno. Seveda — saj je žalovala.

Če bi se zdaj ozrla! Zakričala bi od presenečenja in neznanec v sobi bi izvedel vse.

Ni se ozrla. Ne da bi prižgala luč, je urno stekla po stopnicah navzdol. Vrata so ostala odprta.

Mastock je goreče želel, da bi bila sobna vrata zaprta. Šel bi lahko za njo.

Iz sobe so se oglasili koraki. Nekdo se je sprehajal sem in tja. Moški koraki. Mastock je ozmerjal sam sebe. Prišel je seveda dosti prezgodaj. Kako je le mogel misliti, da bo Ana ob tem času sama?

Na stopnicah so zazvenele pete. Ana se je vračala s steklenico konjaka in dvema kozarčkoma na pladnju. Stopila je v sobo in zaprla vrata.

Mastock je še malo postal.

Iz sobe je bilo spet slišati nejasno govorico. Napel je ušesa. Ko bi le vedel, kdo je Anin obiskovalec! Biel?

Toda glasu ni mogel spoznati. Neslišno je odšel na podstrešje. Moral se je nekam skriti, dokler ne bo Ana zopet sama.

Zgoraj se je ustavil. Nasproti stopnic je bila Jochenova soba. Vse je bilo tiho. Niti žarka svetlobe ni bilo videti skozi špranje v vratih. Ali je deček že spal?

Previdno je odrinil podstrešna vrata. Ko je stal med podboji in zrl v temni prostor, ga je spreletel strah. Na tleh tik pred seboj, je zagledal svetlo liso nejasnih oblik — kakor nekakšno strašilo. Ko je spoznal vzrok, si je oddahnil. Lesovje starega poslopja je bilo izsušeno; stopnice so pokale in stropne deske so ponekod režale za širino cele roke. Tudi v lesenem stropu dnevne sobe je bila takšna reža, skozi katero je prihajala svetloba.

Narahlo je stopal proti svetlemu pramenu.

Od spodaj je spet zaslišal nejasno govorico. Ko bi le mogel razumeti o čem se pogovarjata!

Previdno je pokleknil. Glasovi so postajali razločnejši. Legel je na tla, z obrazom postrani. Levo uho je naslonil tesno k odprtini. Zdaj je Mastock brez težav razločil moški glas, ki je prihajal od spodaj. Bil je glas njegovega brata.